

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ
KATEDRA RELIGIONISTIKY A FILOZOFIE**

Financování náboženských organizací v ČR

Bc. Jakub Kusala

**Diplomová práce
2009**

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 3. 2009

Jakub Kusala

SOUHRN

Problematikou financování církví a náboženských společností se v současné době zabývají téměř výhradně ekonomové a názory religionistů na tuto problematiku jsou opomíjeny. Přitom jsou to právě religionisté, kteří mohou díky kombinaci vhodných znalostí (hospodaření církví, vnitřní koncepce církví a tradice, znalosti konfesního práva atp.) a profesní objektivitě působit jako nestranní účastníci rozhovorů o současném i budoucím modelu financování. Na problematiku financování církví a náboženských společností je v této práci nahlíženo poněkud netradičně z pohledu religionisty, a proto neobsahuje podrobné ekonomické analýzy, složité matematické vzorce ani teorie financování, které by vyřešily problémy s financováním církví a náboženských společností.

Diplomová práce je koncipována jako příručka pro toho, kdo se chce dozvědět více o tématu financování církví a náboženských společností na území ČR. Poskytuje informace o historii financování církví a náboženských společností a jejich majetkových poměrů. Zabývá se tématem pozemkové reformy a restitucemi církevního majetku, problematikou, jejíž znalost je nezbytná pro pochopení současných diskusí o majetkovém vyrovnání a připravovaného systému financování. Při hledání ideálního vztahu mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi a z něho vyplývajícího modelu financování budeme hledat inspiraci i v zahraničí, ve vybraných zemích EU a USA. Těžiště práce však spočívá v popisu současného modelu financování a zhodnocení jeho dopadu na činnost církví a náboženských společností. Fungování současného modelu financování v praxi je zde prezentováno na hospodaření jedné konkrétní církve. Práce obsahuje i aktuální diskuse mezi zástupci státu a církví týkající se majetkového vyrovnání a budoucnosti financování. Závěr práce je věnován diskusím o budoucí podobě financování církví a náboženských společností.

Klíčová slova

religionistika, financování církví a náboženských společností, modely financování církví a náboženských společností, majetkové vyrovnání.

SUMMARY

The issue of funding of churches and religious organizations is currently engaged almost exclusively by economists and views of scholars of religious studies are often ignored. Despite it, the scholars of religious studies can through a combination of appropriate skills (management of churches, concept of tradition, knowledge of laws, etc..) and professional objectivity help to find future funding model of churches and religious societies. On the issue of financing of churches and religious communities in this work is considered somewhat unconventional from the perspective of scholar of religion studies and therefore does not contain detailed economic analysis, complex mathematical formulas, or self-confident theory of financing, which would resolve the problems with the financing of churches and religious societies.

This thesis is conceived as a guide for those who wants to learn more about the issue of financing of churches and religious societies in the Czech Republic. Provides information on the history of the financing of churches and religious communities and their property. It addresses the issue of land reform and restitution of church property issues, whose knowledge is essential to understanding the current debate on property settlement and the forthcoming system of financing. When searching for the ideal relationship between the State and Churches and religious societies and thereof resulting financing model, we will look for inspiration abroad, in selected EU countries and the USA. The focus of the work,, lies in the description of the current funding model and evaluate its impact on the activities of churches and religious communities. How does the current funding model in practice, we will show on the management of a particular church. The work includes the ongoing discussions between representatives of the State and Church on the property settlement and the future funding.

Keywords

religion studies, financing of churches, property settlement, systems of financing churches.

OBSAH

<u>ÚVOD</u>	10
<u>1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ</u>	13
1.1. Církev a náboženské společnosti.....	13
1.2. Používání pojmu financování v souvislosti s církvemi a náboženskými společnostmi.....	14
1.3. Modely vztahu státu a církví a náboženských společností (konfesněprávní systémy).....	15
1.4. Problematika získávání dat o hospodaření církví a náboženských společností v ČR.....	17
<u>2. EXKURZ DO HISTORE FINANCOVÁNÍ CÍRKVÍ A NÁBOŽENSKÝCH SPOLEČNOSTÍ NA ÚZEMÍ ČR</u>	19
2.1. Rakousko-Uhersko.....	19
2.2. Československá republika 1918-1938.....	21
2.3. Protektorát Čechy a Morava.....	24
2.4. ČSSR 1945 – 1989.....	25
2.5. ČSFR 1989-1993.....	27
<u>3. FINANCOVÁNÍ CÍRKVÍ A NÁBOŽENSKÝCH SPOLEČNOSTÍ VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EU A USA</u>	30
3.1. Francie.....	31
3.2. Spolková republika Německo.....	34
3.3. Řecko.....	38
3.4. Spojené státy americké.....	40
<u>4. FINANCOVÁNÍ CÍRKVÍ A NÁBOŽENSKÝCH SPOLEČNOSTÍ V ČR V SOUČASNOSTI</u>	42
4.1. Legislativní prostředí.....	42

4.1.1.	Postavení církví a náboženských společností z hlediska účetních a daňových předpisů.....	43
4.2.	Obecné možnosti financování církví a náboženských společností.....	46
4.2.1.	Příjmy z příspěvků fyzických a právnických osob.....	46
4.2.2.	Příjmy z prodeje a pronájmu movitého, nemovitého a nehmotného majetku.....	48
4.2.3.	Úroky z vkladů.....	49
4.2.4.	Příjmy z darů a dědictví.....	50
4.2.5.	Příjmy ze sbírek a příspěvků.....	52
4.2.6.	Příjmy z půjček a úvěrů.....	54
4.2.7.	Příjmy z podnikání nebo jiné výdělečné činnosti.....	54
4.2.8.	Dotace.....	55
4.3.	Financování církví a náboženských společností podle zvláštního právního předpisu o finančním zabezpečení církví a náboženských společností státem..	57
4.4.	Financování církví a náboženských společností v oblasti školství, charitativní, sociální a zdravotní péče a opravy, obnovy a údržby kulturních památek.....	58
4.5.	Současný model financování církví a náboženských společností v praxi.....	59
4.5.1.	Příklad hospodaření - Apoštolská církev.....	63
4.6.	Kritické zhodnocení současného modelu financování a návrhy na jeho změnu.....	68
5.	<u>MAJETKOVÉ VYROVNÁNÍ MEZI STÁTEM A CÍRKVEMI</u>	72
5.1.	Diskuse o podobě majetkového vyrovnání.....	72
5.2.	Zákon o majetkovém vyrovnání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi.....	76
5.3.	Dopad přijetí zákona o majetkovém vyrovnání na českou ekonomiku.....	80
5.4.	Stanoviska církví a náboženských společností k podobě zákona o majetkovém vyrovnání.....	81
5.4.1.	Římskokatolická církev.....	82
5.4.2.	Apoštolská církev.....	83
5.4.3.	Pravoslavná církev v českých zemích.....	85
5.4.4.	Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů.....	85

5.5.	Stanoviska politických subjektů a dalších institucí k podobě zákona o majetkovém vyrovnání.....	86
5.5.1.	Česká strana sociálně demokratická.....	87
5.5.2.	Komunistická strana Čech a Moravy.....	89
5.5.3.	Vlastenecké sdružení antifašistů.....	90
5.5.4.	Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.....	91
5.6.	Postoj veřejnosti k majetkovému vyrovnání.....	93

6. FINANCOVÁNÍ CÍRKVÍ A NÁBOŽENSKÝCH SPOLEČNOSTÍ

	<u>V BUDOUCNOSTI</u>	96
6.1.	Diskutované potenciální modely financování.....	97
6.1.1.	Systém církevních daní.....	97
6.1.2.	Systém daňových asignací.....	99
6.2	Diskuse o budoucí podobě financování církví a náboženských společností.....	101
6.2.1.	Stanoviska politických subjektů.....	101
6.2.2.	Stanoviska náboženských organizací.....	102
6.2.3.	Názor veřejnosti na budoucnost financování církví a náboženských společností	104
6.3.	Podoba financování církví a náboženských společností po přijetí zákona o majetkovém vyrovnání.....	105

	<u>ZÁVĚR</u>	108
--	---------------------------	-----

	<u>BIBLIOGRAFIE</u>	111
--	----------------------------------	-----

	<u>SEZNAM PŘÍLOH</u>	I
--	-----------------------------------	---

	<u>PŘÍLOHY</u>	II-X
--	-----------------------------	------

ÚVOD

V samém úvodu je vhodné konstatovat, čím tato práce je a čím naopak není. Přestože má práce na první pohled ekonomické téma, je psána z pohledu religionisty. Z tohoto důvodu zde nenajdete podrobné ekonomické analýzy, složité matematické vzorce ani geniální teorii přerozdělování prostředků ze státního rozpočtu, která by jednou pro vždy vyřešila problémy s financováním církví. Budoucí podobou financování církví a náboženských společností se zabývají téměř výhradně ekonomové a názory religionistů na tuto problematiku jsou v současné době opomíjeny. Přitom jsou to právě religionisté, kteří mohou díky kombinaci vhodných znalostí (hospodaření církví, vnitřní koncepce církví, tradice, znalost konfesního práva atp.) a profesní objektivitě působit jako nestranní účastníci rozhovorů o budoucím modelu financování a jeho dopadech na fungování církví a náboženských společností. O tom jaký bude mít dopad nový model financování na ekonomiku má stát podrobné ekonomické analýzy, má však i analýzy toho, jak se s novým modelem financování vypořádají samy církve a náboženské společnosti? Tyto záležitosti řeší řada komisí, ovšem žádná z nich není nestranná, členové těchto komisí hájí vždy buď církevní a nebo státní zájmy. Tato diplomová práce je právě takovým pokusem religionisty o objektivní pohled na věc.

V úvodní kapitole práce nejdříve vyjasním některé termíny, které budou v práci použity. Zaměřím se zejména na používání termínu „financování“ ve spojení s církvemi a náboženskými společnostmi. Také se zde budu zabývat termínem „církev a náboženské společnosti“, které používá české konfesní právo, a to nejen v souvislosti s financováním. Stručně zde také zmíním úskalí spojené se získáváním dat o hospodaření církví a náboženských společností.

Hledáme-li v současné době vhodný model financování církví a náboženských společností, musíme přihlédnout k jejich historickým tradicím. Na základě studia primárních i sekundárních historických pramenů v další části práce stručně představím financování církví a jejich majetkové poměry na našem území až do r. 1993, do vzniku samostatné ČR. Velmi stručně se zde budu také zabývat pozemkovou reformou a restitučními, protože znalost této problematiky považuji za nezbytnou pro pochopení současných diskusí o majetkovém vyrovnání.

V další kapitole stručně představím modely financování náboženských organizací ve vybraných zemích Evropské unie a v USA. Kritériem pro výběr těchto zemí bude jejich vztah církve a státu a z toho plynoucí systém financování. Výběr bude proveden tak, aby zde byly zastoupeny nejvýznamnější typy vztahu církve a státu a všechny základní systémy financování.

Ve stěžejní kapitole nazvané Financování církví a náboženských společností v ČR v současnosti nejprve představím aktuální legislativu, podle které dnes financování probíhá. S pomocí zákonů o daních z příjmů a zákonů o účetnictví se zde pokusím vymezit postavení církví a náboženských společností z hlediska daňových předpisů. Elementární znalost daňových a účetních předpisů týkajících se církví a náboženských společností je důležitá pro hlubší pochopení současného modelu financování. Následně zde představím obecné zdroje financování společné pro všechny registrované církve a náboženské společnosti. Na tyto příjmy zde pohlížím i z hlediska daně z příjmů, protože stát v této oblasti přiznává církvím a náboženským společnostem řadu úlev. Dále se budu zabývat financováním církví a náboženských společností podle zvláštního právního předpisu o finančním zabezpečení církví a náboženských společností státem a také jejich financováním v oblasti školství, charitativní, sociální a zdravotní péče a údržby kulturních památek. V další podkapitole představím současný model financování v praxi, jako ukázkou současného modelu v praxi uvedu hospodaření Apoštolské církve v roce 2007. V závěru této části práce se pokusím zhodnotit současný systém financování a nastíním možnosti jeho dalšího vývoje.

Další část této práce je věnována majetkovému vyrovnání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi. Porozumění problematice majetkového vyrovnání přikládám velkou váhu, neznamená totiž jen vyrovnání s minulostí, ale zároveň stanoví budoucí podobu vztahu státu a církví a náboženských společností spojenou s novým systémem financování. V souvislosti s přípravou tohoto zákona zde budu prezentovat politické a odborné diskuse, včetně stanovisek politických i náboženských organizací. Představím zde stanoviska několika konkrétních politických stran, institucí, církví a náboženských společností a také názor veřejnosti. Stěžejní kapitolou v této části práce je kapitola 5.2., kde se věnuji popisu a hodnocení návrhu zákona o majetkovém vyrovnání, ve znění, které bylo předloženo parlamentu ke

schválení. Následně se zde pokusím nastínit, jaký by mělo přijetí zákona dopad na ekonomiku státu a vnitřní hospodaření církví.

Závěrečná kapitola je věnovaná budoucnosti financování CNS v České republice. Zmíním zde několik projednávaných modelů financování a politické a odborné diskuse, které vyvolaly. Pokusím se zde také nastínit, jak bude vypadat blízká budoucnost financování v případě, že bude přijat zákon o majetkovém vyrovnání.

Cílem práce je popis současného systému financování, jeho analýza a úvaha nad jeho perspektivou do budoucnosti. Dalším přínosem této práce by mělo být seznámení s připravovaným zákonem o majetkovém vyrovnání, diskusemi o jeho podobě a zhodnocení jeho vlivu na budoucnost financování církví a náboženských společností v ČR. Rád bych zde také nastínil možné alternativní modely financování, které dnes v zahraničí úspěšně fungují. V závěru práce se pokusím nastínit možný přínos religionistů k tématu financování církví a náboženských společností.

Príspevky o financování církví a náboženských společností v ČR nalezneme v celé řadě publikací, ale monografie na toto téma nebyla dosud vydána. Navíc celá řada prací věnujících se financování církví a náboženských společností je již zastaralá, protože popisuje financování na základě dnes již neplatných zákonů. Ke změně legislativy došlo v poměrně nedávné době, takže i práce z roku 2001 jsou dnes neaktuální a může sloužit pouze jako zdroj informací o financování v minulosti. Vzhledem k tomu, že je většina existujících publikací neaktuální, pracoval jsem při popisu současného systému financování převážně přímo s prameny – dokumenty v elektronické podobě vydanými Ministerstvem kultury ČR, materiály z Tiskového střediska České biskupské konference a dalšími elektronickými online materiály dostupnými v internetové síti. Cenné informace týkající se současných i historických právních předpisů jsem čerpal z ASPI – Automatizovaného systému právních informací. Práci jsem doplnil dostupnými statistikami z archivu ministerstva kultury i interních církevních zdrojů.

1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

1.1. Církev a náboženské společnosti

České konfesní právo pracuje s termínem „církev a náboženské společnosti“, který v zákoně č. 3/2002 Sb. definuje jako „dobrovolné společenství osob s vlastní strukturou, orgány, vnitřními předpisy, náboženskými obřady a projevy víry, založené za účelem vyznávání určité náboženské víry, ať veřejně nebo soukromě, a zejména s tím spojeného shromažďování, bohoslužby, vyučování a duchovní služby.“¹ Vymezení pojmu církev a náboženská společnost bylo při přípravě tohoto zákona provedeno i na základě požadavku církví a náboženských společností s tím, že jde o vymezení tohoto pojmu výhradně pro účely navrhované právní úpravy.²

Termín „církev a náboženské společnosti“ není z hlediska religionistiky příliš logický, protože církve jsou v podstatě také náboženské společnosti. Skutečnost, že české konfesní právo vyčleňuje církve od ostatních náboženských společností, může budít dojem, že je mezi nimi činěn nějaký rozdíl. Právní předpisy v ČR však neobsahují podrobnou definici termínu církev, ani žádná kritéria, která by musela náboženská společnost splňovat, aby mohla nést název církev. Označení církev tak v českém konfesněprávním prostředí ztrácí jakoukoli vypovídací hodnotu. Náboženské společnosti si mohou podle českého práva svobodně zvolit svůj název, církev tedy nemusí nutně označovat náboženskou společnost s křesťanskou tradicí.

Pro účely této práce budu používat pro označení náboženských společností na území současné ČR termín „církev a náboženské společnosti“ (zkráceně CNS) užívaný v současném českém konfesním právu i přesto, že jsem si vědom jeho nedostatků. Při popisu konfesněprávní situace v zahraničí budu užívat zaběhnuté označení „vztah státu a církví“ pro vztah státu a všech náboženských společností.

Pod pojmem právnické osoby evidované podle zákona upravujícího postavení církví a náboženských společností jsou v této práci chápány subjekty vzniklé dle zákona

---

¹ §3 zákona č. 3/2002 Sb. o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností

² Ministerstvo kultury ČR. *Návrh zákona o církvích a náboženských společnostech*. 1. vyd. [s.l.] : [s.n.], 2000. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=378>>. s. 39.

č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech. Jedná se zejména o právnické osoby založené registrovanou církví a náboženskou společností dle § 15b odst. 1 a evidovanou dle § 16 a § 16a zákona o církvích a náboženských společnostech.

1.2. Používání pojmu financování v souvislosti s církvemi a náboženskými společnostmi

Financování bývá v ekonomické literatuře definováno jako získávání a použití peněžních fondů ke krytí potřeb jednotlivých ekonomických subjektů. Lze jej rozdělit na financování podnikové, rozpočtové a financování cizími prostředky (z úvěru). Z hlediska návratnosti prostředků k jejich poskytovateli se člení na a) financování návratné (všechny formy úvěrů); b) financování nenávratné, znamenající poskytnutí prostředků jedním ekonomickým subjektem (státem, místními orgány, atd.) jiným ekonomickým subjektům, aniž se počítá s jejich návratem původnímu poskytovateli.³ Z ekonomického hlediska lze tedy označit financování CNS v České republice jako rozpočtové a nenávratné. Není to však označení zcela přesné, protože ne všechny CNS přijímají peníze ze státního rozpočtu, některé CNS příspěvky ze státního rozpočtu odmítají a nebo na ně nemají právo. Termínem financování CNS označuji získávání a použití peněžních fondů ke krytí jejich potřeb. Součástí tohoto financování není pouze příspěvek ze státního rozpočtu, ale i vlastní finanční zdroje jednotlivých CNS.

V souvislosti s financováním církví a náboženských společností v ČR budu často hovořit o systému, či modelu financování. Těmito termíny označuji způsob kterým stát umožňuje církvím a náboženským společnostem získávat finanční prostředky pro zabezpečení jejich činnosti. Na základě dějinného vývoje, zejména vztahu státu a církví, se v různých zemích vytvářela rozličná uspořádání církevního financování. Chceme-li tyto formy financování nějak systematizovat, můžeme rozlišit dvě základní formy a u jedné z nich pak více dílčích forem.

První z forem financování církví je více či méně úplné financování CNS státem, což je v Evropě případ Belgie, Lucemburska a Řecka.

---

³ MLČOCH, Jan. *Malá ekonomická encyklopedie*. 5. aktualiz. vyd. Praha : Linde, a. s., 2007. s. 71.

Druhou základní formou je převažující financování církví jejich členy. Tato základní forma ukazuje čtyři dílčí formy:

- 1) systém darů a sbírek (USA, Francie, Portugalsko, Velká Británie, Irsko, Nizozemí);
- 2) systém církevních příspěvků (Rakousko)
- 3) systém církevní daně (Německo, Švýcarsko, skandinávské země)
- 4) jiná daňová řešení (Itálie, Španělsko).

Za případnou třetí základní formu lze považovat převažující financování církve majetkovými výnosy (Velká Británie, Vatikánské Město), to lze však zařadit mezi obě výše uvedené základní formy.⁴

1.3 Modely vztahu státu a církví a náboženských společností (konfesně právní systémy)

Vztah mezi státem a CNS bývá předmětem zvláštní právní úpravy. Ta je nutná již z toho důvodu, že se církve a náboženské společnosti svou podstatou i posláním značně liší od jiných společenských útvarů. Uvedená právní úprava má v jednotlivých zemích značně odlišnou podobu, neboť je výsledkem různých dějinných předpokladů.⁵ Právní normy upravující vztah státu a CNS bývají nazývány konfesním právem.

V současném konfesním právu se podle vztahu státu k jednotlivým církvím a náboženským společnostem státy rozdělují na státy konfesijní a státy sekulární (světské).

Pod pojmem konfesijní stát rozumíme takové uspořádání vztahu církví a státu, ve kterém vykonavatelé státní moci upřednostňují jedno náboženství, nebo jen jednu denominaci v rámci určitého náboženství. Vyznávání jiných náboženství, nebo stavu

---

⁴ MARRÉ, Heiner. Systémy financování církví v zemích Evropské unie a v USA. *Revue pro církevní právo* [online]. 1998, č. 2 [cit. 2009-01-12]. Dostupný z WWW: <<http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/marre.htm>>.

⁵ TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církve v České republice*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002. s. 7.

bez vyznání je ze strany státu buď zcela vylučováno a nebo pouze tolerováno. Podle těchto kritérií můžeme rozlišovat netolerantní a nebo tolerantní konfesijní státy. Systém netolerantních konfesijních států se objevuje od počátku 19. stol. pouze ojediněle. Tolerance v konfesijních státech bývá zpravidla značně omezena, znamená v podstatě nerovnoprávnost tolerovaných církví nebo náboženských společností.⁶ Ke konfesním státům jsou v současné vědě konfesního práva řazeny i takové státy, které povýšily ideologie, jejichž součástí je ateismus, do postavení jaké v klasických konfesijních státech mívají náboženství, náboženská víra, nebo vyznání.⁷ V takovémto postavení byla v „komunistických státech“ ateistická marxisticko-leninská ideologie.⁸ Označit některé státy EU jako konfesijní, ať tolerantní nebo netolerantní, je velice problematické, a proto pro označení států jako je Řecko nebo Velká Británie použijí pro účely této práce širší termín „země s úzkým propojením státu a církve“. Tyto země mají komplikovaný systém vztahu státu a církví a prosté označení „konfesijní stát“ by v jejich případě bylo redukcující a ne zcela přesné.

V moderních státech zvítězila idea náboženské svobody a tedy i postulát konfesní neutrality státu. Takovýto stát neidentifikující se s žádným vyznáním, náboženskou vírou nebo ateistickou ideologií nazýváme konfesně neutrální, světský či sekulární. Dalším znakem světského státu bývá paritní systém. Stát přistupuje rovným způsobem ke všem uznaným náboženským konfesím za současného nároku všech konfesí na toto uznání, jsou-li splněny zákonem stanovené předpoklady.⁹ Podle stupně spolupráce a míry státní podpory církvím a náboženským společnostem se v teorii konfesního práva dělí sekulární státy do dvou kategorií, na státy odlukové a kooperační. Vztah mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi lze v naprosté většině demokratických států označit jako neidentifikaci za současné kooperace, zejména v obecně prospěšných záležitostech (školství, zdravotnictví, sociální péče, atd.)¹⁰ Mezi sekulární státy kooperačního typu patří téměř všechny státy Evropské unie. K jejich systému konverguje i dnešní, do značné míry již jen podle jména odluková Francie, USA a Brazílie. Přejít od úzkého propojení státu a církve ke světskému

---

⁶ TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církev v České republice*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002. s. 12.

⁷ Tento typ konfesního státu bývá často označován jako konfesijní stát „à rebours“ (opačné orientace)

⁸ TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církev v České republice*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2002. s. 13.

⁹ Tamtéž. s. 14.

¹⁰ Tamtéž. s. 16.

kooperačnímu státu lze pozorovat i v současném Řecku. Také většina postkomunistických zemí přechází od systému ateistického státu k nábožensky neutrálnímu pořádku s převážně kooperačním zaměřením.¹¹

Současná situace v ČR je charakterizována pokročilým stavem odluky církve od státu. Odluka je provedena v oblasti svobody náboženského vyznání a občanské rovnoprávnosti věřících různých vyznání i občanů bez vyznání. Platná ústava zaručuje realizovat svobodu náboženského vyznání bez ingerence státu, formální rovnoprávnost církví a náboženských vyznání včetně liberálních podmínek pro uznávání různých církví a náboženských společností, autonomie církví včetně odstranění státní ingerence do obsazování církevních úřadů a také v oblasti výchovy a vyučování.¹²

Prakticky jedinou oblastí, ve které ještě nebyla v ČR dosažena odluka církve od státu je finanční zabezpečení činnosti církví a náboženských společností. Vystává zde otázka, jaké jsou v současné době v ČR limity provedení odluky státu od církve i v této oblasti a to také s přihlédnutím k rozdílnosti situace v ČR a jiných zemích EU.

1.4. Problematika získávání dat o hospodaření církví a náboženských společností v ČR

Dostupnost informací o hospodaření církví a náboženských společností je závislá na jejich dobrovolném zveřejňování údajů, a proto jsou k dispozici pouze velmi kusé údaje. Dokonce i CNS s oprávněním k výkonu zvláštních práv financované prostřednictvím státního rozpočtu z peněz daňových poplatníků nemají ze zákona povinnost zveřejňovat údaje o svém hospodaření. Teoreticky by měly být tyto informace k nalezení v rejstřících CNS a církevních právnických osob vedených příslušným resortním ministerstvem. Ministerstvo kultury má podle zákona č. 3/2002 Sb. povinnost vést rejstříky registrovaných církví a náboženských společností. Prováděcím předpisem pro vedení těchto rejstříků je vyhláška Ministerstva kultury ČR (MKČR) č. 232/2002 Sb., kterou se provádí zákon č. 3/2002 Sb. V této vyhlášce je

---

¹¹ TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církev v České republice. Kostelní Vydří* : Karmelitánské nakladatelství 2002. s. 17.

¹² MATULA, Miloš: *Odluka církve od státu z hlediska poměru státu a církve v ČR* In: *Církev a stát : vztah státu a církve a postavení jednotlivce : sborník příspěvků z konference*. Brno : Masarykova univerzita 1996. s. 53.

mimo jiné definováno, co by mělo být obsahem veřejné a neveřejné části obou rejstříků. Podle § 2 odst. 1. této vyhlášky mají CNS povinnost uvádět do veřejné části rejstříků texty výročních zpráv a účetních závěrek, ale v § 18 zákona č. 3/2002 Sb. již povinnost uvádět tyto údaje vyjmenovaná není. Bod ustanovení o zveřejňování finančních zpráv tak nemá v zákoně oporu, čehož církve a náboženské společnosti využily, a proto jejich finanční zprávy v rejstřících MKČR nenajdeme. Některé CNS dávají dobrovolně k dispozici údaje o svém hospodaření, ovšem až na výjimky jsou to pouze dokumenty obecného charakteru (např. hospodářské rady). Konkrétní údaje CNS zveřejňují jen výjimečně, nejčastěji to bývá v souvislosti s výnosy sbírek, z čehož si lze jen těžko udělat přesný obraz o složení příjmu a celkovém hospodaření CNS.

2. EXKURZ DO HISTORIE FINANCOVÁNÍ CÍRKVÍ A NÁBOŽENSKÝCH SPOLEČNOSTÍ NA ÚZEMÍ ČR

Přestože je tato práce zaměřena především na současnost a budoucnost financování církví CNS na našem území, není možné se obejít alespoň bez krátkého exkurzu do historie. Při diskusích o budoucnosti financování je třeba brát zřetel nejen na ekonomické možnosti našeho státu a potřeby samotných CNS, ale i na tradici financování a zejména v našem prostředí i na historické majetkové křivdy způsobené CNS předchozími režimy.

2.1. Rakousko-Uhersko

Politická a ekonomická situace v současné ČR je od situace v Rakousko-Uherské monarchii velmi odlišná. Přesto ji zde alespoň stručně nastíním, protože řada zákonů z tohoto období platila na našem území i po vzniku samostatné ČSR. Ekonomická dimenze církve v tomto období kopírovala historické mezníky novověku. Související se vztahem státu a církve, tj. reformace, protireformace, expanze do kolonií, rekatolizace, osvícenství a stabilizace v regionálním uspořádání Evropy (od vídeňského kongresu v r. 1814 do roku 1918). Církev díky své vnitřní organizaci s nadnárodním akcentem dokázala přizpůsobit a reagovat na existenční podmínky vzešlé z vyjmenovaných milníků. Docházelo ke změně charakteru ekonomické dimenze, která se přizpůsobovala danému postavení církve ve společnosti. Církev zatím vždy našla nové, přiměřené finanční nástroje odpovídající potřebám. Tím byla následně formována kvantitativní stránka ekonomické dimenze církve spočívající v tom, že svoji existenci a další vývoj dovedla přizpůsobit danému stavu finančních prostředků.¹³

Na území českých zemí církve financovaly svou činnost tradičně z těchto zdrojů:

- z výnosu vlastního církevního majetku,

---

¹³ REKTOŘÍK, Jaroslav: *Ekonomická dimenze křesťanství a církve*. Brno: Masarykova univerzita 2000. s. 89.

- z náhrady za sekularizovaný církevní majetek,
- z výnosu náboženských fondů (matic),
- ze státních obecných dotací a subvencí,
- z příspěvků a darů členů a příznivců církví.¹⁴

Revoluce v r. 1848 osvobodila církve ze státního područí a začalo se hledat vyváženější uspořádání vztahů mezi státem a církví. To bylo nakonec nalezeno a upraveno zákony z roku 1874. Církvi bylo obnoveno právo zakládat nadace, byla zrušena státní kontrola nad hospodařením církve a byly upraveny vnější právní poměry církve. Protože patronátní vztahy zanikly a náboženský fond nestačil financovat platy kněží, musel být dotován ze státních prostředků. Obstarávání nových finančních prostředků pro církve, zejména na stavbu nových kostelů, placení farních zaměstnanců a na jiné potřeby farnosti bylo uzákoněním tzv. kostelní konkurence.¹⁵ Ta znamenala, že všichni obyvatelé farnosti, kteří se hlásili k určitému náboženství, byli povinni přispívat formou kostelní přirážky k obecní dani na náboženské potřeby své farnosti. Tuto povinnost měly i právnické osoby sídlící ve farnosti. Pro vyrovnání sociálních rozdílů v příjmech bohatších a chudších farností byl uzákoněn státní příspěvek, tzv. kongrua.¹⁶ Kongrua je kanonickoprávní pojem, označující výživné, které církve poskytuje duchovním ustanoveným na určité místo v duchovní správě. V konfesním právu je použit jako výraz pro doplatek, který se k nedostačující církevní kongruě poskytuje z veřejných prostředků. Na našem území byl institut kongruy ze strany státu používán ve prospěch některých církví¹⁷ v letech 1885-1949, ostatním státem uznaným církvím byla vyplácena poměrná dotace. Provizorní kongruový zákon č. 47 ř.z.¹⁸ ze dne 19. 4. 1885 byl dvakrát novelizován a to zákonem č. 65/1890 ř.z. a zákonem 16/1894 ř.z. Tyto zákony byly provedeny několika nařízeními, která platila na našem území až do nové úpravy v roce 1928. Kongruovými zákony se stát zavazoval prostřednictvím

¹⁴ TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církve v České republice. Kostelní Vydří* : Karmelitánské nakladatelství 2002. s. 120

¹⁵ V podstatě se jedná o předchůdce systému církevních daní.

¹⁶ *Církve a majetek*. Žegklitz Jaromír. 1. vyd. Praha : Občanský institut, 1993. s. 17.

¹⁷ Katolické církve, Pravoslavná církev v ČR atd.

¹⁸ Říšský zákoník.

náboženských matic výživné těch kněží v katolické duchovní správě, jejichž příjmy nebyly dostatečně pokryty výnosem obročí a stolovými příjmy od věřících.¹⁹

2.2. Československá republika 1918-1938

Z více než třinácti a půl milionu obyvatel Československa bylo v roce 1921 pouze 724 000 (5,32 %) bez náboženského vyznání, na Slovensku to bylo dokonce jen 0,23 % občanů. Za deset let, kdy počet obyvatel stoupl na 14,7 milionu bylo bez vyznání 854 000 občanů (5,8%, na Slovensku 0,51 %).²⁰

Po vzniku ČSR v roce 1918 převládal v revoluční euforii názor, že by mělo dojít k odluce ve vztahu státu a církví a náboženských společností. Již ve Washingtonské deklaraci formuloval profesor T. G. Masaryk v hlavních zásadách budoucí ústavy československého národa požadavek odluky církve od státu.²¹ Provizorní ústava z 13. listopadu 1918, ani definitivní verze ústavy z 29. února 1920 však zásady odluky neobsahovaly. K tomuto faktu vedlo několik důvodů. Navrhovatelé odluky neměli dokonalou představu o právních důsledcích odluky, navíc ústava není nejvhodnějším dokumentem pro řešení takovéto kontroverzní a složité problematiky. Masaryk dobře věděl, že odluka zakotvená v ústavě a zavedená prakticky ze dne na den není pro právě vznikající stát vhodná. Proto doporučoval „*pozvolný, delší přechod od bývalé unie k rozluce co možná úplné a dokonalé*“.²² V každém případě chtěl Masaryk postupovat s taktem a co největší šetrností k věřícím.

Hranice diecézí a církevních provincií nebyly ještě v mnoha případech totožné s hranicemi nového státu. V tu dobu do církevní problematiky vstupovaly tři různé právní systémy: bývalý rakouský právní systém, bývalý uherský právní systém a platný rumunský právní systém (v oblasti Podkarpatské Rusi). Tento problém nešlo

---

¹⁹ TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církev v České republice. Kostelní Vydří* : Karmelitánské nakladatelství 2002. s. 32

²⁰ KAPLAN, Karel. *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1993. s. 5.

²¹ GALANDAUER, Jan: *Vznik Československé republiky 1918; Programy, projekty, předpoklady*. Praha 1988- s. 313.

²² BEDNÁŘ, František: *Církev a stát*. Praha: Melantrich 1934. s. 214.

z technických a politických důvodů řešit bez spolupráce s Vatikánem.²³ K první výměně diplomatů mezi oběma zeměmi tak došlo již v roce 1920. Ke konečnému diplomatickému sblížení ČSR a Vatikánu došlo 20. ledna 1928 schválením Modu vivendi a jeho vstupem v platnost 2. února 1928. Modus vivendi byl úmluvou o tom, jak se budou následně řešit zásadní záležitosti týkající se vztahu státu a církve. Modus vivendi byl velmi stručný a na svou dobu moderní. Pro ČSR byl zřejmě nejvýznamnějším bodem první článek, podle něhož se „*Svatá stolice a vláda československá dohodly o zásadě, že žádná část Československé republiky nebude podřízena ordináři, jehož sídlo je za hranicemi našeho státu, a že rovněž žádná československá diecéze nebude přesahovati státních hranic.*“²⁴ Ekonomické záležitosti církve nebyly v Modu vivendi vůbec řešeny.

Právní úprava státní finanční podpory církvím z dob Rakouska-Uherska zůstala na našem území i po vzniku ČSR v podstatě zachována, avšak nebyla uplatňována některá ustanovení rakouských právních předpisů příliš svazujících církev. Kromě recepce prvorepublikových zákonů byly přijaty některé nové normy. Jednalo se zejména o zákon č. 64/1920 Sb. z. a n.²⁵ o zvýšení odpočivných platů, zákon č. 189/1920 Sb. z. a n. o úpravě platů diecézních bohosloveckých učilišť. Zákony č. 245 a 246 z r. 1920 Sb. z. a n. měly za cíl zvýšit kongruu duchovních. Též zákony menšího významu měly za cíl sociální pomoc duchovním (zák. č. 394/1922, 287/1924 a 283/1920, 115/1918, 246/1920 Sb. z. a n.) Relativně komplexní normou byl zákon č. 122/1926 Sb. z. a n., o úpravě platů duchovenstva církví a náboženských společností státem uznaných, případně recipovaných.²⁶

Poněkud více zasáhla Římskokatolickou církev až pozemková reforma prováděná podle záborového zákona č. 215/1919 Sb. z. a n. a následných přidělových zákonů. Snížila pozemkový fond v Čechách a na Moravě asi o 16 %.²⁷ Touto pozemkovou reformou bylo církvi odejmuto 234 000 ha půdy, z toho 168 000 ha ji

---

²³ REKTOŘÍK, Jaroslav. *Ekonomická dimenze křesťanství a církve : Její reflexe v ČR*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2000. s. 97.

²⁴ Modus vivendi mezi Svatým stolicem a republikou Československou, z r. 1928. Čl. 1.

²⁵ Sbírka zákonů a nařízení (ČSR do 31. 12. 1948)

²⁶ LAMPARTER, Michal. Právo financování církví a náboženských společností. In LAMPARTER, Michal. *Církev a stát : 6. ročník konference*. 2001. Brno : Masarykova Univerzita, 2001. s. 34

²⁷ TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církev v České republice. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2002. s. 36.*

bylo vráceno na základě rozhodnutí Nejvyššího správního soudu.²⁸ Jako náhradu za ztrátu části pozemkového majetku v církevním vlastnictví první republika začala od roku 1920 postupně zvyšovat kongruové příplatky k příjmům duchovenstva, poskytovaným prostřednictvím náboženských maticí. Úpravu trvalejšího rázu přinesl zákon č. 122/1926 Sb. z. a n. o úpravě platů duchovenstva církví a náboženských společností státem uznaných, případně recipovaných. Tento zákon stanovil nejnižší příjem (kongruu) duchovenstva kongruálních církví a náboženských společností uznaných státem na částku 9000 Kč ročně. Tato částka se zvyšovala o 972 Kč za každé tři služební roky (tzv. trienálky), nejvýše však desetkrát. Na kongruální mez se doplňoval čistý příjem duchovního stanovený na základě finančního přiznání (tzv. fassé). Do fassovního příjmu se započítávaly příjmy duchovního (z obročí, ze štolových poplatků), výslovně se však nezapočítávala odměna za výuku náboženství ve škole a ani případný poslanecký plat. Shora uvedený započítávaný příjem se vždy stanovil na pět let napřed (tzv. lustrum) podle průměru fassí za poslední tři roky lustru předcházejících. Prováděcím předpisem k uvedenému zákonu bylo vládní nařízení č. 124/1928 Sb. z. a n., o úpravě duchovenstva, kterým zanikla účinnost některých starších prováděcích předpisů. Na doplňování kongruy měli na nárok duchovní kongruálních církví²⁹, ostatním církvím a náboženským společnostem uznaných zákonem příslušely podle § 5 zákona č. 122/1926 Sb. z. a n. dotace na platy duchovenstva, vypočítané poměrným způsobem podle počtu jejich členů ve vztahu k počtu členů kongruálních církví. Tyto církve byly nazývány dotačními církvemi.³⁰ Při výpočtu dotací se vycházelo z přesného porovnání počtu členů jednotlivých církví a náboženských společností, nedá se tedy říci, že by dotované církve byly vzhledem k těm kongruovým nějak diskriminovány. V praxi si církve zabezpečovala většinu kulturní a sociální činnosti z vlastních zdrojů nebo darů. Pouze jedna třetina duchovních pobírala kongruu.³¹

V souvislosti s realizací papežské buly *Ad Ecclesiastici regiminis incrementum* z 2. září 1935 byly vydány příslušné legislativní akty státu, které řešily podrobnosti

---

²⁸ REKTOŘÍK, Jaroslav: *Ekonomická dimenze křesťanství a církve*. Brno: Masarykova univerzita 2000. s. 99.

²⁹ Církve římskokatolická, řeckokatolická a pravoslavná na celém území ČSR. Na Slovensku a Podkarpatské Rusi měly na kongruu nárok také Slovenská evangelická církev a. v., Reformovaná křesťanská církev na Slovensku a Podkarpatské Rusi a židovské náboženské obce.

³⁰ TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církve v České republice*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2002. s. 38.

³¹ KAPLAN, Karel. *Stát a církve v Československu v letech 1948-1953*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1993. s. 6.

týkající se církevního majetku. Tento majetek byl rozdělen do čtyř skupin: obroční jmění, kostelní jmění, jmění církevních komunit (klášterů a kapitol) a nadační jmění. V tomto případě se postupovalo podle právní praxe ČSR, která vycházela z takzvané teorie instituční, podle níž je předmětem církevního jmění jednotlivý církevní ústav. Ten byl podle československého práva oprávněn k jednání o příslušném majetku, nebyl však jeho vlastníkem ve smyslu práva soukromého, neboť mu zásadně chyběla podmínka s jeho volnou dispozicí. Církevní jmění se tak stalo jměním vázaným, sloužícím církevním účelům (nikoli patřícím církvi), bylo zvláštním druhem veřejného jmění u něhož šlo o veřejnoprávní vlastnictví.³² Právníci se neshodovali a dodnes neshodují na charakteru vlastnictví církevního majetku. Není zcela zřejmé, zda je církevní majetek veřejnoprávní s patronací státu a nebo soukromoprávní ve vlastnictví církve.³³

2.3. Protektorát Čechy a Morava

Se vznikem Protektorátu Čechy a Morava nedošlo k systémovým změnám, které by se týkaly ekonomického zabezpečení církví a náboženských společností. V protektorátu nadále probíhalo financování podle platných prvorepublikových zákonů. Nově přijaté normy se týkaly židovské populace, vyšlo několik set protižidovských nařízení a opatření. Samozřejmě jedním z prvních opatření bylo zbavení Židů jejich majetku. Postupnou „arizací“, čili konfiskací židovského majetku byla židovská obec zbavena majetkové základy a její činnost byla po dobu trvání protektorátu utlumena. Pokus o zmírnění některých majetkových křivd, které v období od 29. září 1938 do 8. května 1945 utrpěly židovské obce, nadace a spolky dnes představuje zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem, ve znění pozdějších předpisů.

---

³² REKTOŘÍK, Jaroslav. *Ekonomická dimenze křesťanství a církve : Její reflexe v ČR*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2000. s. 99.

³³ Tamtéž. s. 100.

2.4. ČSSR 1945 – 1989

Limitovaná demokracie v mezidobí let 1945 – 1948 stále více podléhala vlivu komunistické strany. Jako součást útoků na vlastnické vztahy byl ještě před komunistickým obratem přijat zákon č. 142/1947 Sb. z. a n., o revizi pozemkové reformy, čímž je míněna první pozemková reforma z r. 1919. Na základě tohoto zákona měla být církvím a odňata zemědělská a lesní půda s rozlohou nad 50 ha. Jednalo se o velké správní celky, římskokatolické církvi bylo tímto zákonem odňato přibližně 75 % celkového objemu majetku. § 7 tohoto zákona stanovil za vyvlastněný nemovitý majetek finanční náhradu, kterou však církve nikdy nedostala.

Soupis církevního majetku byl proveden podle zákona 142/1947 Sb. z listopadu 1947, tj. ještě před únorem 1948. Církve v té době vlastnila obrovský pozemkový majetek, kolem 319 000 ha zemědělské a lesní půdy. K tomu patřilo přes 200 dvorů a podniků zemědělského a dřevařského průmyslu, hlavně pivovarů, lihovarů, mlýnů a pil. Podle údajů církevních míst činila hodnota tohoto majetku v roce 1945 4,28 miliardy, podle státních úřadů byla v roce 1948 odhadována dokonce na 10 miliard korun.³⁴ Samotný zábor majetku pak probíhal podle záborového zákona č. 215/1919 Sb., náhradového zákona č. 329/1920 Sb. a 220/1922 Sb. a to ve dvou fázích, kde rozhodující bylo převzetí majetku vázané podle platného občanského zákoníku (zrušeného až v r. 1950) na zaznamenání právně předepsaným způsobem v pozemkové knize. K převodu majetkových práv docházelo podle i podle rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. 10153 ze dne 14. 4. 1927 až dnem skutečného převzetí.³⁵ Veškerý majetek odňatý na základě tohoto zákona je tedy zapsaný v pozemkových knihách a je možné vytvořit jeho přesný seznam.

K provedení zákona 142/1947 Sb. z. a n., o revizi pozemkové reformy však došlo až po únorovém převratu, společně s prováděním zákona č. 46/1948 Sb. z. a n., o nové pozemkové reformě.³⁶ Zákon přijatý již 21. března 1948 v podstatě zbavil církve zbývající půdy. Na základě tohoto zákona bylo možné při záboru zasáhnout i na

---

³⁴ KAPLAN, Karel. *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1993. s. 6.

³⁵ REKTOŘÍK, Jaroslav. *Ekonomická dimenze křesťanství a církve : Její reflexe v ČR*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2000. s. 150.

³⁶ TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církve v České republice*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2002. s. 42.

pozemky pod výměru 50 ha vymezenou zák. 142/1947 Sb. z. a n. o revizi pozemkové reformy a připravit tak církev o veškerou půdu nad 1 ha. § 9 zákona 46/1948 Sb. z. a n., o nové pozemkové reformě předpokládal za zabrané pozemky finanční náhradu, tu však církev dodnes nedostala.

V praxi se prováděl zákon o revizi pozemkové reformy i zákon o nové pozemkové reformě současně během roku 1948 a tím také došlo ve velmi krátkém čase k likvidaci jednoho z významných zdrojů hospodářského zabezpečení církví a náboženských společností. V zápětí byl přijat zákon č. 218/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem a v návaznosti na něm vládní nařízení č. 219/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církve římskokatolické státem a další nařízení č. 220-223/1949 týkající se jednotlivých církví a jejich skupin. Přijetím těchto zákonů se ekonomická základna církve zúžila jen na státní příspěvky

Další majetky byly církvi odňaty vynucenými darovacími smlouvami. Různé státní orgány oznámily řádovým představeným, že jejich řád daroval státu ten či onen objekt. Nejčastěji se tak dělo v padesátých letech po internaci řeholníků. Církevní představitelé byli pod hrubým nátlakem nuceni podepisovat smlouvy o převodu vlastnictví. Uzavírání těchto smluv bylo vynucené nebo nařízené a bylo doprovázeno nepřiměřeně nízkým finančním vyrovnáním.³⁷ Náboženská matice byla příkazem Státního úřadu pro věci církevní ustanovena správcem církevního majetku, zejména majetku internovaných řeholníků. Náboženská matice s odvoláním na vyhlášku č. 351/1950 Ú.l. a úřední sdělení 158/1951 Ú.l. bezplatně převáděla darovacími smlouvami majetek na stát. Další nemovitosti byly vyvlastňovány na základě četných vládních nařízen³⁸ a individuálních usnesení lidových soudů v letech 1951 až 1960. Bez náhrady byl římskokatolické církvi odňat majetek na základě zákonů č. 185/1948 Sb., o postátnění léčebných a ošetrovacích ústavů a č. 169/1949 Sb., o vojenských újezdech.³⁹

Duchovní byli stejně jako v meziválečné ČSR považováni za zaměstnance církve, náklady na jejich platy nazývané „služné“, již ale nesl stát. Toto služné, které bylo všem církvím a náboženským společnostem vnuceno zákonem č. 218/1949 Sb.

---

³⁷ REKTOŘÍK, Jaroslav. *Ekonomická dimenze křesťanství a církve : Její reflexe v ČR*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2000. s. 150.

³⁸ Např. č. 296/1948, 218/1949, 97/1952, 30/1954, 55/1954, 1047/1959 a další.

³⁹ REKTOŘÍK, Jaroslav. *Ekonomická dimenze křesťanství a církve : Její reflexe v ČR*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2000. s. 151.

bylo velmi nízké a to i ve srovnání s prvorepublikovou kongruou.⁴⁰ Tzv. trienálky (zvýšení platu o 60,- Kčs po 3 letech), mohly (ale nemusely) být přiznány nejvíce však 12krát. Úprava z roku 1981 výši trienálek ještě snížila. Podle této stupnice byly duchovní placeni i po revoluci, po celý rok 1990, až do 31. 12. 1990.⁴¹

Podle zákona měl stát hradit také věcné náklady kultu, ve skutečnosti platil jen menší částky na provoz církevních ústředí, v případě Katolické církve na jednotlivá diecézní ústředí. Skutečným zdrojem pro placení věcných nákladů kultu, zejména na úrovni farností a sborů se staly kostelní sbírky. Rovněž platy laických zaměstnanců církve (např. kostelníků) se hradily ze sbírek. Státní příspěvek na opravy kostelů byl poskytován jen zřídka, zatímco faráři byli voláni státními úřady k odpovědnosti za špatný stav budov v církevním vlastnictví. Celé období po roce 1948 je charakteristické chátráním církevního stavebního fondu. Přijímání pomoci ze zahraničí nebylo dovoleno, kromě krátkého období v letech 1968-1969. Příznivý vliv na záchranu některých církevních staveb mělo přijetí zákona č. 20/1985 Sb., o ochraně památkových objektů, avšak v praxi se to týkalo jen několika málo staveb. V posledních letech před pádem režimu dovolovaly státní orgány církvím přijmout pro jednotlivé případy oprav kostelů zahraniční pomoc.⁴²

Právní subjektivita církví a některých církevních právnických osob nebyla za komunistického režimu v Československu zpochybňována. Církevní vlastnictví bylo považováno za soukromé.⁴³

2.5. ČSFR 1989-1993

Konfesně právní činnosti polistopadové vlády předcházelo zrušení náboženských trestných činů (proticírkevních ustanovení trestního zákona)⁴⁴ Dne 4. 7.

---

⁴⁰ V přepočtu podle peněžní reformy uskutečněné zákonem č. 41/1953 Sb. činil nástupní plat duchovního po absolvování bohoslovecké fakulty a dvouleté základní vojenské služby částku 600,- Kčs měsíčně. Po povýšení do farářské funkce se služné zvýšilo na 800,- Kčs. Nositelé vyšších hodnostních tříd dostávali o 200,-, 400,- nebo 600,- Kčs více. Až v roce 1981 se základní plat faráře zvýšil na 1100 Kčs a o stejnou částku byly zvýšeny platy i v nižších hodnostních třídách.

⁴¹ TRETERA, Jirí Rajmund. *Stát a církev v České republice. Kostelní Vydří* : Karmelitánské nakladatelství 2002. s. 48.

⁴² Tamtéž

⁴³ Tamtéž. s. 49.

⁴⁴ §§ 101, 178, a 207 trestního zákona č. 140/1961 Sb.

1991 Federální shromáždění ČSFR přijalo specializovanou normu československého konfesního práva navazující přímo na Listinu základních práv a svobod. Jednalo se o zákon č. 308/1991 Sb. o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, účinný k 1. 9. 1991.

Hospodářské zabezpečení církví ze státního rozpočtu bylo podle novelizovaného zákona 218/1949 Sb. zajišťováno do konce roku 1990. Od 1. 1. 1991 došlo ke změně v tom smyslu, že dotace na platy duchovních a částečně i na věcné náklady jsou poskytovány státem přímo ústředím jednotlivých CNS, resp. katolickým diecézím. Novelizaci završil zákon 522/1991 Sb. z 11. 11. 1992., který znovu novelizoval § 1. Stát nyní poskytoval registrovaným CNS stanovenou úhradu osobních požitků duchovních (působících jako zaměstnanci CNS v duchovní správě, církevní administrativě nebo ústavech pro výchovu duchovních), pokud o to církev nebo náboženská společnost požádala.⁴⁵ Podle novelizovaného zákona č. 218/1949 Sb., byly státní dotace poskytovány všem v tu dobu registrovaným církvím a náboženským společnostem v ČR.

Státní dotace na platy duchovních jsou svým způsobem pokračováním kongruy zastavené v r. 1949 a prozatímní náhradou za výnosy dosud nevráceného církevního majetku. Na jejich základě došlo v roce 1991 k mírnému zvýšení platů duchovenstva, které však byly od roku 1993 v souvislosti se zvýšením cen spotřebního zboží velmi nízké.⁴⁶ Církve nedostávaly dotace na platy podle počtu věřících, tak jako za první republiky, ale podle počtu duchovních v aktivní službě. Tento systém byl výhodný zejména pro některé početně malé CNS s větším počtem duchovních. Církve a náboženské společnosti se na tento systém rozdělování prostředků ze státního rozpočtu adaptovaly a počet jejich duchovních rostl. Důležitým zdrojem příjmů církví zůstávají i v tomto období sbírky a dary. Dárci (fyzické i právnické osoby) mohou využívat výhody, stanovené zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění každoročně prováděných novelizací a žádat odečtení hodnoty těchto darů z daňového základu v přesně stanoveném rozmezí. Od zdanění jsou osvobozeny výnosy kostelních sbírek, příjmy za církevní úkony a příspěvky členů registrovaných církví a náboženských

---

⁴⁵ LAMPARTER, Michal. Právo financování církví a náboženských společností. In LAMPARTER, Michal. *Církev a stát : 6. ročník konference*. 2001. Brno : Masarykova Univerzita, 2001. s. 38

⁴⁶ TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církev v České republice. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství* 2002. s. 53

společností. Podle zákona č. 357/1992 Sb. ve znění pozdějších novelizací jsou osvobozena od dědické a darovací daně bezúplatná nabytí majetku registrovaných církví a náboženských společností.⁴⁷

Od počátku devadesátých let obecně platí, že systémovým nástrojem řešení majetkových křivd z dob nesvobody je metoda obecných restitučních zákonů. Již od zahájení obnovy soukromého vlastnictví a úsilí o nápravu některých křivd z doby před r. 1990 byla vedle restitucí majetku fyzických osob, politických stran a různých spolků zamýšlena rovněž systémová náprava majetkových křivd způsobená církvím a náboženským společnostem. K zamýšlené systémové nápravě majetkových křivd spáchaných na církvích a náboženských společnostech však dosud nedošlo.⁴⁸ Zákonem č. 298/1990 Sb. bylo ke dni 19. 7. 1990 vráceno řeholním řádům a kongregacím 72 objektů z celkového počtu přibližně 800 nejrůznějším způsobem odňatých budov.⁴⁹ Dne 18. 7. 1991 přijalo federální shromáždění zákon č. 338/1991, druhý zákon o částečné restituci klášterního majetku. Tímto zákonem bylo ke dni 1. 8. 1991 Římskokatolické církvi navráceno dalších 198 budov. Ani tentokrát však nebyly vráceny hospodářské pozemky, z jejichž výnosu byly kdysi klášterní budovy udržovány. Tyto zákony sice zmírnily některé majetkové křivdy z doby nesvobody, ale učinily tak nekoncepčně, neúplně a právně problematickou formou. Nejednalo se o obecné restituční zákony – jejich smyslem bylo pouze umožnit řeholním řádům a kongregacím obnovit co nejdříve jejich činnost. Tyto zákony lze chápat spíše jako částečné a omezené řešení naléhavé potřeby, která souvisela s obnovením činnosti řádů a kongregací. Účelem těchto výčtových zákonů v žádném případě nebylo komplexní řešení navrácení původního majetku církvím a náboženským společnostem.

---

⁴⁷ TRETERA, Jirí Rajmund. *Stát a církev v České republice. Kostelní Vydří* : Karmelitánské nakladatelství 2002. s. 54.

⁴⁸ Vládní návrh zákona o zmírnění některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společnostem v době nesvobody, o vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.). [online]. Internetové stránky Ministerstva kultury ČR, c2007, [cit. 2008-27-10]. Dostupný z WWW: < <http://www.mkcr.cz/cirkve-a-nabozenske-spolocnosti/majetkove-narovnani/default.htm>>, s. 19.

⁴⁹ Tamtéž.

3. FINANCOVÁNÍ CÍRKVÍ A NÁBOŽENSKÝCH SPOLEČNOSTÍ VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EU A USA

Z probíhajících diskusí o financování církví vzniká nezdědka dojem, že by bylo možno český systém financování CNS ze dne na den nahradit systémem fungujícím v jiné zemi EU. Při důkladnějším zkoumání se však ukazuje, že je každý systém financování určován svým specifickým historickým vývojem a celou řadou dalších faktorů (např. míra religiozity, daňový systém, majetkové křivdy způsobené sekularizací atd.). Ne každý systém financování je tedy vhodný pro ČR, zemi s velmi nízkou religiozitou a nedořešenými majetkovými vztahy mezi státem a CNS. Abych nastínil podmínky, ve kterých fungují systémy financování, o jejichž zavedení v ČR se hovořilo, budu se v této kapitole stručně zabývat financováním a vztahem mezi státem a církvemi v několika vybraných zemích.

Otázka financování církví v EU bývá často zjednodušována, a tak můžeme velmi často slyšet tvrzení, že v zemích se striktní odlukou státu se CNS financují z vlastních zdrojů, odlukové země s kooperačním modelem řeší financování CNS zavedením systému církevních daní nebo státními dotacemi a konfesní státy financují činnost církví v plné míře. Důkazem, že ne vždy platí toto pravidlo, je Velká Británie, která nedotuje ani svou „státní církev“ - Established Church. Navíc je důležité si uvědomit, že všechny formy financování církve se v praxi uskutečňují pouze ve smíšených podobách. To znamená, že činnost církví je např. v Rakousku financována převážně církevními příspěvky, v Německu převážně církevními daněmi, v obou zemích však rovněž dary a sbírkami. Dílčí formy navíc neuvádějí veškeré prameny příjmů CNS, nýbrž pouze ty, které bezprostředně finančně zatěžují jejich členy. K nim pak přistupují další církevní příjmy jako výnosy z vlastního majetku, a také státní podpory a subvence, k nimž členové církví přispívají pouze zprostředkovaně jako daňoví poplatníci.⁵⁰

Státní subvence církvím plynou téměř ve všech zemích Evropské unie a USA bez ohledu na systém odluky státu a CNS (avšak v rozdílném rozsahu) - do sociálně-charitativní služby církví (domovy důchodců, nemocnice atd.) a do církevních škol

---

⁵⁰ MARRÉ, Heiner. Systémy financování církví v zemích Evropské unie a v USA. *Revue pro církevní právo* [online]. 1998, č. 2 [cit. 2009-01-12]. Dostupný z WWW: <<http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/marre.htm>>.

(ojediněle též do církevního vysokého školství), do vojenské a vězeňské pastorage, do péče o církevní památky.⁵¹

Výběr zemí, jejichž systémy financování se budu v této kapitole zabývat, jsem pečlivě zvážil. Jsou zde zastoupeny všechny tři základní modely vztahu státu a CNS (konfesní, odlukový kooperační, striktně odlukový) a zároveň oba hlavní typy financování (financování církví státem, financování církví jejich členy).

Pro větší přehlednost a možnost porovnání jsem vložil orientační informace o skladbě zdrojů pro financování církví ve vybraných zemích Evropy a v USA do tabulky, která je přílohou č. 1 této práce.

3.1. Francie

Francie bývá často prezentována jako příklad úplné odluky státu a CNS, ve skutečnosti jsou i zde CNS ze strany státu určitým způsobem podporovány.

Francie je zemí s bohatou katolickou tradicí i když účast na náboženských obřadech již dnes není tak rozšířena. Téměř 80 % Francouzů se považuje za katolíky, nedělní mše však navštěvuje méně než 15 % obyvatel. Dále je zde přibližně 750 000 protestantů, 650 000 židů a více než 3 000 000 muslimů. Islám je dnes ve Francii druhé nejsilnější náboženství⁵²

V období před francouzskou revolucí vlastnila církev značný majetek, který ji umožňoval finanční zajištění všech vlastních potřeb. Dekretem z 2. 11. 1789 rozhodlo Národní shromáždění o zestátnění církevního majetku a o jeho prodeji za účelem vyrovnání státního deficitu. Církev, zejména církev katolická pozbyly převážnou část svého majetku. Stát přestal respektovat církevní organizaci jako historicky vytvořený celek. Na oplátku stát přislíbil hradit duchovním přiměřené mzdy.

Odluka státu a církve ve Francii byla uskutečněna zejména zákony z 9. prosince 1905 a 2. ledna 1907. Způsob jejího provedení byl strohý a radikální. S platností od 1. ledna 1905 francouzská republika neuznává, nefinancuje ani nepodporuje žádné

---

⁵¹ MARRÉ, Heiner. Systémy financování církví v zemích Evropské unie a v USA. *Revue pro církevní právo* [online]. 1998, č. 2 [cit. 2009-01-12]. Dostupný z WWW: <<http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/marre.htm>>.

⁵² Tamtéž, s. 131.

vyznání.⁵³ Republika zaručuje svobodný výkon náboženství, ale ruší institut „uznaných církví“. Žádnému náboženství se ze strany státu nedostává potvrzení. Největší nelibost papežské kurie vzbudilo ustanovení čl. 4., zákona z 9. 12. 1905, kterým byla v zájmu docílení rovnosti organizačních podmínek církve, ustanovena nová jednotná organizační forma, tzv. kultovní sdružení (*associations cultuelles*).⁵⁴ Církev přestávají být veřejnými institucemi, spadají nadále do oblasti soukromých záležitostí.⁵⁵ Čl. 2 zákona z roku 1905 zrušil rozpočtovou položku pro církev a ukončil tak vyplácení duchovních a všechny ostatní subvence z veřejných prostředků.

V současné době mají CNS ve Francii dva hlavní finanční zdroje: na jedné straně soukromé prostředky, na druhé straně státní pomoc, která však nemá formu přímých subvencí. Vedle toho mohou sdružení, jež nemají statut *associations cultuelles*, ale jsou církvím blízká, získávat příspěvky z veřejných rozpočtů.⁵⁶

Někteří duchovní jsou placeni státem, aniž by tím byl porušen zákon z roku 1905. Jedná se o ty, kteří působí ve věznicích, nemocnicích, armádě. Státem jsou placeni také církevní učitelé na soukromých školách, pokud škola uzavřela se státem smlouvu podle zákona z roku 1959.⁵⁷

Stát se může zaručit za půjčky, *associations cultuelles* nebo *associations diocésaines*, na výstavbu nových kulturních budov. Ve stejném duchu se počínaje rokem 1930 ustálila praxe dědických pachtovních smluv (obvykle na 99 let), jež se uzavírají mezi obcemi a *associations cultuelles* za symbolické nájemné. Tento postup, poprvé uplatněný při výstavbě kostelů v pařížském regionu, se za souhlasu státní správy rozšířil.

Mimořádně příznivé je daňové právo především ve vztahu k *associations cultuelles* a *associations diocésaines*. Článek 238 Všeobecného daňového zákoníku umožňuje podnikům a jednotlivcům do určité výše odečítat dary určené CNS od jejich zdanitelných zisků a příjmů. Aby bylo možné využít těchto daňových výhod, musí být tyto dary určeny k výstavbě nebo údržbě církevních budov nebo určitých činností filantropického, vzdělávacího, sociálního nebo rodinného charakteru. Na druhé straně

---

⁵³ Kadlecová, Marta: Několik poznámek k odluce státu a církví In: *Církev a stát : vztah státu a církve a postavení jednatelce : sborník příspěvků z konference*. Brno : Masarykova univerzita 1996, s. 31

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ BASDEVANT-GAUDEMET, Brigitte. Stát a církev ve Francii. In ROBBERS, Gerhard. *Stát a církev v zemích EU*. 1. vyd. Praha : Academia, 2002. s. 134.

⁵⁶ Tamtéž, s. 150.

⁵⁷ Tamtéž. s. 152.

od roku 1962 nemohou být tyto odpočty použity na výplatu mezd duchovních. V současné době je tato záležitost upravena tzv. „mecenášským zákonem“.⁵⁸ Tento zákon podstatně zvýšil částku možných odpočtů z daní a umožnil odečítat od mzdy dobrovolnou církevní daň. Prostředky z této dobrovolné církevní daně mohou být použity k hrazení mezd duchovních. Zájem ze strany různých skupin získat statut associations culturelles a získat tak daňové výhody je značný.

Stát je vlastníkem katolických církevních budov vystavěných před odlukou v roce 1905. Z velké části stát hradí náklady na jejich opravu. Jedná se sice o nepřímou podporu CNS, na druhou stranu ušetří CNS nemalé investice na opravy a údržbu nemovitostí.⁵⁹

Spolky, které nemají statut associations culturelles, ale jejichž činnost souvisí s určitou CNS, mají ve většině případů formu sdružení podle zákona z roku 1901. Tato sdružení mohou žádat o finanční podporu od státu, místních a jiných veřejných organizací. Pokud takové sdružení není uznáno jako obecně prospěšné, může přijímat pouze soukromé dary, které nejsou předmětem žádného daňového zvýhodnění. To je situace mnoha muslimských sdružení, jejichž výlučným cílem není výkon kultu, ale zřizování škol koránu, knihoven a dalších institucí obvykle zřizovaných při mešitě. Je to také právní forma, kterou si často volí vzdělávací instituce blízké církvi.

Pro katolickou církev není situace v dnešní Francii nijak zvlášť příznivá. Prof. Konfesního práva Heiner Marré z Ruhrské univerzity v Bochumu dokonce považuje hospodářskou situaci Katolické církve ve Francii za nouzovou.⁶⁰ Celých 75% příjmů Katolické církve ve Francii dnes pochází se sbírek a darů, 25 % přichází z tzv. kultovního příspěvku, jehož výši stále větší počet diecézí stanoví orientačním číslem jednoho procenta z příjmu člena církve. Ovšem ze samotného vztahu státu a CNS vyplývá, že pro tento krok chybí příslušná konfesněprávní úprava. Tento příspěvek se vybírá ve farnostech zpravidla jednou ročně, většinou v postní době. I přes to že není povinný, platí tento příspěvek přibližně 45 % katolíků. Takto získané finance slouží k zabezpečení výloh farního kléru, který je ještě dnes velmi špatně placen. Samotné

⁵⁸ Tzv. Loi du Mécénat z 23. července 1987.

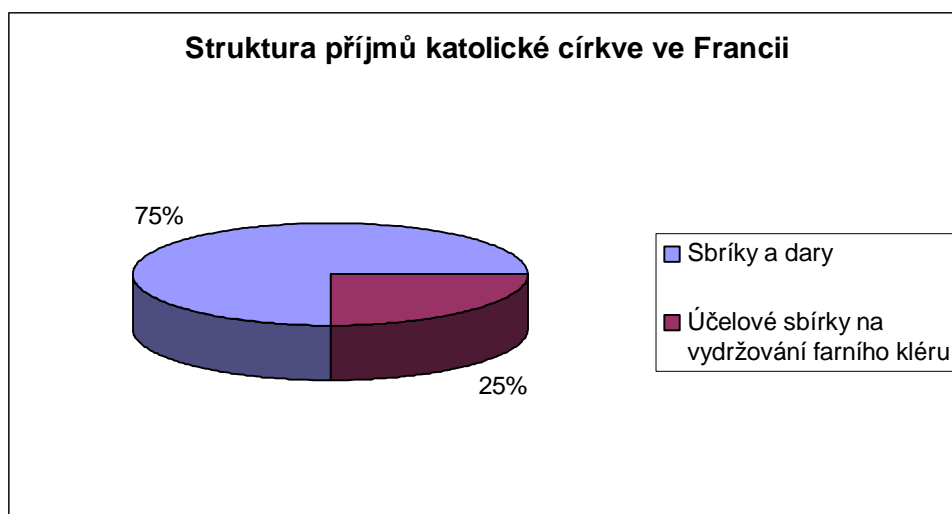
⁵⁹ BASDEVANT-GAUDEMET, Brigitte. Stát a církev ve Francii. In ROBBERS, Gerhard. *Stát a církev v zemích EU*. 1. vyd. Praha : Academia, 2002. s. 153.

⁶⁰ MARRÉ, Heiner. Systémy financování církví v zemích Evropské unie a v USA. *Revue pro církevní právo* [online]. 1998, č. 2 [cit. 2009-01-12]. Dostupný z WWW: <<http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/marre.htm>>.

zrovnoprávnění katolických kněží se sociálně zabezpečenými osobami, zavedené zákonem z roku 1978, by vyžadovalo čtyřprocentní zvýšení kultovního příspěvku. Na otázku, zda heroický život chudých kněží ve Francii vede k oživení a k větší přitažlivosti církve, odpovídají znalci skepticky. Mladý klérus se snaží najít přiměřeně placenou práci ve druhém, světském povolání, což je často na úkor kněžské služby.⁶¹

Graf struktury příjmů katolické církve ve Francii

Zdroj dat: *Církve a majetek*. Žegklitz Jaromír. 1. vyd. Praha : Občanský institut, 1993. s. 27

3.2 Spolková republika Německo

Spolkovou republiku Německo zde uvádím jako typického představitele sekulárního státu s kooperačním modelem státu a CNS. Základem poměru státu a církvi již není striktní odluha, systém církevních daní je v zde zakotven přímo v ústavě. Odstranění státní podpory náboženství bývá v SRN považováno za překonané a dokonce zhoršující a krátcí záruky poskytované v tomto ohledu ústavou.⁶²

⁶¹ MARRÉ, Heiner. Systémy financování církví v zemích Evropské unie a v USA. *Revue pro církevní právo* [online]. 1998, č. 2 [cit. 2009-01-12]. Dostupný z WWW: <<http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/marre.htm>>.

⁶² REKTOŘÍK, Jaroslav. *Transformační a alokační problémy marginálních segmentů odvětví veřejného sektoru*. Brno : Masarykova univerzita, 1999. s. 40.

Spolková republika Německo má v současné době asi 81 milionů obyvatel. Z toho je asi 29,2 milionu protestantů (38 %), 28 mil. katolíků (34 %), 1,65 mil. muslimů (2 %) a cca 32 tis. židů. Na základě ústavy má každá katolická diecéze a každá evangelická zemská církev status veřejnoprávní korporace. I méně početné církve a náboženské společnosti získávají na základě splnění ústavních předpokladů postupně status veřejnoprávní korporace. Menší náboženské skupiny se mohou organizovat jako soukromoprávní sdružení podle občanského zákoníku.⁶³

Podporu ze strany státu lze v SRN rozdělit na „přímou a nepřímou“.

Za přímé financování lze považovat dávky, které mají církvi nahradit ztráty způsobené „sekularizací“ jejího majetku v minulých stoletích. Církve v Německu vlastní po několika sekularizacích disponují pouze malým vlastním majetkem. Státní subvence, které mají charakter náhrady škod vzniklých sekularizací po r. 1805 po vydání *Reichsdeputationshauptschluß*. Tyto státní subvence jsou zaručeny ústavními články 138 odst. 1 WRV⁶⁴ a 140 GG⁶⁵. Toto ustanovení zároveň počítá s ukončením plateb, které jsou spojené s náhradou škody, k tomu však z praktických důvodů dosud nedošlo. Také další finanční podpora ze strany státu se často zakládá na starších právních normách. Příkladem je povinnost obce přispívat na výstavbu církevních budov. Řada finančních závazků státu vůči církvím je také založena na smluvním základě, to se týká především příspěvků na platy nositelů církevních úřadů.⁶⁶ Dalším zdrojem příjmů jednotlivých církevních zařízení představuje podíl na veřejném systému financování. Církevní nemocnice, které mají v mnoha spolkových zemích nejvíce lůžek, jsou tak začleněny do státem spravovaného systému financování nemocnic, jehož příjmy tvoří především zdravotní pojištění pacientů. Mnohé církve získávají státní podporu, jež je účelově vázána na provozování jiných obecně prospěšných společenských zařízení.⁶⁷ Tyto přímé zdroje příjmů však patří k nejméně významným, představují pouze asi 20 % celkových příjmů církví.

---

⁶³ PILNÝ, Jaroslav. Problematika financování církví v České republice. In *Scientific papers of the University of Pardubice : Faculty of economics and administration, Series D, 4*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2001. Dostupný z WWW: <<http://library.upce.cz/Sources/CL79.pdf>>. s. 267.

⁶⁴ Wiemarer Reichsverfassung (Výmarská ústava).

⁶⁵ Grundgesetz (Základní zákon).

⁶⁶ ROBBERS, Gerhard. Stát a církve ve Spolkové republice Německo. In ROBBERS, Gerhard. *Stát a církve v zemích EU*. 1. vyd. Praha : Academia, 2002. s. 74.

⁶⁷ Tamtéž, s. 75.

Nepřímou státní podporou se rozumí ústavní zaručení možnosti příspěvků věřících (dary, sbírky, odkazy), příjmů podle vnitrocírkevního řádu poplatků, příjmů z církevního majetku a úvěrů. Další formou je daňové zvýhodnění: CNS nepodléhají dani spolkové, majetkové, pozemkové, ani dědické.⁶⁸ Nejvýznamnější nepřímou státní podporou církví v Německu je zavedení církevní daně, tzv. *Kirchensteuer*. Systém církevních daní je v Německu zakotven v ústavě, čl. 137 odst. 6. WRV spolu s čl. 140 GG. Náboženská společenství, jež jsou korporacemi veřejného práva, mají oprávnění vybírat daně podle seznamu daňových poplatníků a podle zemské právní úpravy. Této možnosti využily nejen velké církve, ale také některé menší náboženské společnosti mající veřejnoprávní status, jako např. židovské obce. Platit církevní daň jsou povinni pouze členové příslušné církve. Tato daň byla poprvé zavedena již v 19. století s účelem odlehčit státnímu rozpočtu při poskytování kompenzací za sekularizaci církevního majetku.

Kdo chce být zproštěn povinnosti platit církevní daň, může z církve vystoupit. Tento akt má civilněprávní účinky. Vystoupení se oznámí státním úřadům, což má za následek ukončení příslušnosti k té které církvi, ovšem pouze pro potřeby státní evidence. Většina evangelických církví v tom však vidí i ukončení členství v jejich partikulární církvi. Katolická církev chápe vystoupení zpravidla jako těžké provinění proti závazku k církvi, aniž by zpochybňovala členství jako takové. Výše církevní daně se pohybuje mezi 8 a 9 % daně ze mzdy nebo daně z příjmu. Vycházet se může i z jiných daní: židovské náboženské obce tak např. církevní daň vážou na daň majetkovou.⁶⁹

Pro velké církve vybírají většinou církevní daň státní daňové úřady, a to na základě dohod uzavřených mezi státem a příslušnou církvi. Za tuto službu platí církve státu jako náhradu 3 až 5 % z výnosu daně. Pokud se člen církve zdráhá zaplatit daň, mohou být použity donucovací prostředky podle ustanovení daňového práva. Církve však nejsou povinny tyto prostředky použít a domáhat se zaplacení daně soudní cestou. Pokud je církevní daň vázána na daň ze mzdy, odvádí ji zaměstnavatel daňového poplatníka spolu s daní ze mzdy přímo finančnímu úřadu. Odhaduje se, že asi třetina

---

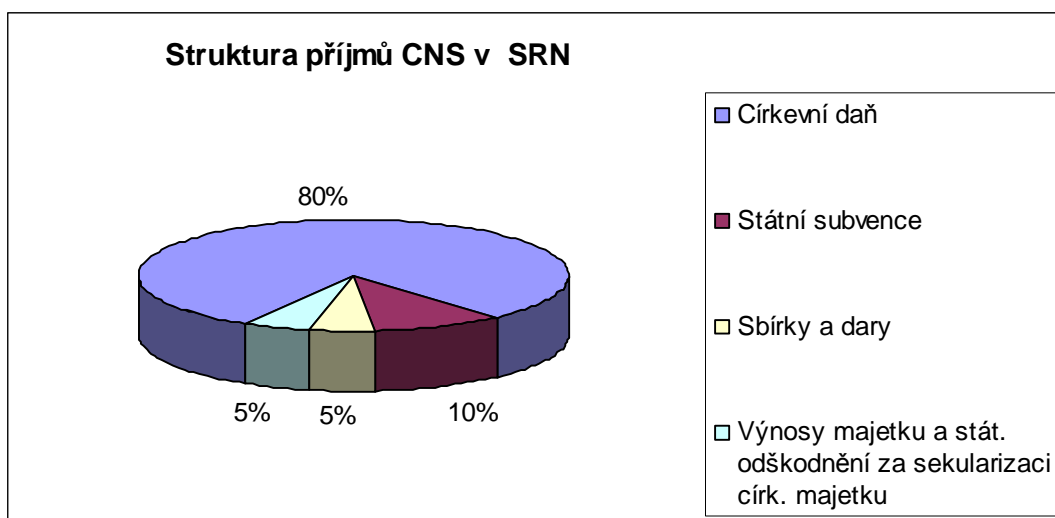
⁶⁸ REKTOŘÍK, Jaroslav: *Ekonomická dimenze křesťanství a církve*. Brno: Masarykova univerzita 2000, s. 158.

⁶⁹ ROBBERS, Gerhard. Stát a církve ve Spolkové republice Německo. In ROBBERS, Gerhard. *Stát a církve v zemích EU*. 1. vyd. Praha : Academia, 2002. s. 74.

členů církví neplatí církevní daň, protože nejsou zatíženi ani daní ze mzdy, ani daní z příjmů. V těchto případech církve často zavádí tzv. „Kirchgeld“⁷⁰, který však není vázán na povinnost platit daně ze mzdy a příjmu.⁷¹

Představu o struktuře příjmů a efektivitě systému církevních daní v současné SRN si lze udělat dat v následujícím grafu.

Graf struktury příjmů CNS ve Spolkové republice Německo

Zdroj dat: PILNÝ, Jaroslav. *Ekonomika veřejného sektoru*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2005. s. 184.

Církvi také se v nemalé míře týkají také různá daňová zvýhodnění. Církevní daň a dary církvím mohou být odečteny od daně z příjmů a mzdy, podobně jako je tomu v případě darů jiným obecně prospěšným společnostem. Církve a náboženské společnosti jsou osvobozeny od placení mnoha daní a poplatků.⁷²

Jako nevýhoda německého systému církevní daně se uvádí fakt, že je systémem přinucení, který nedává členu církve možnost rozhodnout se, zda a kolik církvi přispěje. Jde o zjednodušený pohled, který lze překonat argumentem platným pro občanskou společnost: je-li někdo dobrovolně členem nějakého společenství, plynou z toho pro něj nejen práva, ale i povinnosti. Důsledkem solidarity s ostatními členy pak je morální

⁷⁰ „Církevní poplatek“.

⁷¹ ROBBERS, Gerhard. Stát a církve ve Spolkové republice Německo. In ROBBERS, Gerhard. *Stát a církve v zemích EU*. 1. vyd. Praha : Academia, 2002. s. 75.

⁷² Tamtéž.

povinnost nést svůj podíl finančního břemene. Výhodou církevní daně jako zdroje financování církve je, že pochází od členů církve a že se tak církev financuje sama. Stát, který poskytuje při vybírání daně výraznou pomoc, má jen minimum možností uplatňovat svůj vliv, neboť o výši daně rozhoduje církev samostatně podle svých potřeb. Stát si pouze vyhrazuje právo schválit výši daně.⁷³

3.3. Řecko

Vztah mezi řeckým státem, Východní pravoslavnou církví a dalšími náboženskými společnostmi je velice složitý. Podat vyčerpávající popis tohoto vztahu je nad možnosti této práce, proto se zaměřím pouze na popis těch skutečností, které mají vliv na podobu financování CNS v Řecku. Pro účely této práce se tedy spokojíme s konstatováním, že Řecko je zemí úzkým propojením státu a církve.

Většina řeckého národa, přibližně 95 % celkové populace, se hlásí k Východní pravoslavné církvi. Současný vztah státu a církve se etabloval během revoluce v roce 1821, kdy ústava povstaleckého Řecka prohlásila Východní pravoslavnou církev za „převládající“ či „státní náboženství“. Ostatním náboženstvím byl zajištěn svobodný výkon jejich kultu. Roku 1831 byla Řecku velmocemi vnucena státní forma absolutní monarchie a princ Otto Bavorský se stal prvním králem. Až do jeho plnoletosti řídila vládní agendu regentská vláda složená z tří vysoce postavených bavorských úředníků. Během regentství byl vydán dekret z 3. a 14. dubna 1833, který zavedl systém „právního státu“. O něco později dekretem z 23. července 1833 „O nezávislosti Řecké církve“, byl státu přiznán status výhradního zákonodárce pro církevní záležitosti. Dále podléhala církev přímo monarchovi, který se stal její světskou hlavou. V ústavě se tato úprava objevila poprvé v roce 1844. Ústavní zakotvení „role státního práva“ v církevních záležitostech z roku 1844 se v ústavách z let 1864, 1911, 1927 a 1952 už neobjevuje. To však neznamená, že tento systém neplatí – podobná ustanovení nalezneme v příslušných

---

⁷³ REKTOŘÍK, Jaroslav. *Transformační a alokační problémy marginálních segmentů odvětví veřejného sektoru*. Brno : Masarykova univerzita, 1999. s. 42.

článcích Základního zřízení církve, což je dokument se silou státního zákona. Do ústavy byl tento princip znovu zaveden v období vojenské diktatury v roce 1968.⁷⁴

Současná platná ústava Řecka upravuje vztah státu a Východní pravoslavné církve na prominentním místě, například ještě před garancí základních práv jednotlivce. Ta je stále považována za oficiální státní náboženství.⁷⁵ Pravoslavná církev Řecka zůstává podle ústavy svou věroukou neoddělitelně spojena s Velkou církví v Konstantinopoli a s každou církví Krista stejného vyznání. V současnosti je zachováván autokefální systém a Řecká pravoslavná církev je spravována samostatně.⁷⁶ Nezávislost církve se týká především správy a je omezena rámcem dogmatické a kanonické povahy.

Kromě Řecké pravoslavné církve stát neposkytuje dotace žádné církvi nebo náboženské společnosti. Kromě Řecké pravoslavné církve se všechny CNS financují samy ze svých zdrojů. Struktura zdrojů se příliš neliší – většinu tvoří příjmy z pozemkového vlastnictví, z movitého majetku a z darů věřících. Stát téměř zcela pokrývá finanční náklady převládající církve. Toto finanční zajištění se týká přímých a nepřímých subvencí, jako je např. roční příspěvek „Apoštolské diakonii“ (čl. 24. § 1/8 nařízení 976/1946) či příspěvek na athénskou katedrálu (zákon 2844/1954), stejně jako podpory církvím a klášterům, které jsou s nejrůznějším zdůvodněním přiznávány státními činiteli. Kromě toho stát v plné výši kryje náklady na pravoslavné církevní vzdělávání. Stát také dotuje mzdy a posléze starobní důchody biskupů, kněží, diákonů, kazatelů i laických zaměstnanců státní církve. Duchovní, kteří působí na hřbitovech a v nemocnicích jsou placeni z rozpočtů příslušných měst a obcí, rep. zřizovatelů nemocnic. Duchovní působící u vojenských a bezpečnostních sil mají důstojnickou hodnost a dostávají odpovídající plat a důchod. Stát poskytuje Pravoslavné církvi a v mnoha případech i dalším církvím různé daňové úlevy. Církev jsou ve většině případů osvobozeny od daní z příjmů, z nemovitostí, z převodu pozemků, z darů a dědictví atp.⁷⁷

---

⁷⁴ PASTATHIS, Charalambos. Stát a církve v Řecku. In ROBBERS, Gerhard. *Stát a církve v zemích EU*. Praha : Academia, 2002. s. 82.

⁷⁵ Aktuální řecká ústava již nepracuje s pojmem „oficiální náboženství“, ale s termínem „převládající náboženství“, právní obsah tohoto pojmu je však stejný.

⁷⁶ Článek 3 Ústavy Řecka z 11. června 1975 [online]. c2004 [cit. 2009-11-2] Dostupný z WWW: <<http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/gr00000.html>>
PASTATHIS, Charalambos. Stát a církve v Řecku. In ROBBERS, Gerhard. *Stát a církve v zemích EU*. Praha : Academia, 2002. s. 97.

Řecký konfesněprávní systém se od našeho značně liší, Řecko je narozdíl od ČR státem hlásícím se k jedné určité náboženské tradici. Vzhledem k pokročilému stavu odluky v ČR, religiozitě obyvatelstva a finančním možnostem našeho státu je řecký model financování pro Českou republiku nevhodný. Zavedení systému, ve kterém by byla činnost jedné církve dotována státem by byl v našich podmínkách považován za nedemokratický a znamenal by krok zpátky.

3.4. Spojené státy americké

Spojené státy americké jsou typickým příkladem konfesně neutrálního státu, neidentifikující ho se s žádným vyznáním, náboženskou vírou nebo ateistickou ideologií. Z tohoto konfesněprávního uspořádání následně vyplývá i systém financování. V USA jsou CNS financovány svými členy, prostřednictvím systému darů a sbírek, stejně jako například ve Francii. Severoamerický systém sbírek a darů je třeba vidět na pozadí dějinného vývoje, který se od toho ve Francii liší. Svoboda církví, z nichž Severoameričané získali svoji myšlenku svobody, byla nosnou silou jejich země a v ní je možné hledat kořeny štědrosti občanů vůči církvím a náboženským společnostem.

Sbírky tvoří v USA přes 50% příjmů církví a slouží především k financování farních, resp. sborových výdajů pro mateřské školy, školy, hřbitovy, atd. V katolickém prostředí bývají členům farností doručovány půlročně, čtvrtletně nebo měsíčně obálky s „šekem“, na kterém je vyznačen účel daru a na němž stačí křížkem označit výši obnosu, který dárce identifikovaný uvedením jména zaplatí. K tomu přistupuje řada „národních“ sbírek, jejichž příjmy jsou určeny na sociálně-charitativní projekty, např. pro indiány a černochoy v USA, pro Catholic Relief Service, na rozvojovou pomoc, pro Apoštolský stolec atd. K těmto sbírkám se přidávají finanční prostředky z tzv. Fund Raising, masových kampaní, které na farní a diecézní úrovni organizují členové jednotlivých náboženských společností, ale i mimocírkevní aktivisté. Kromě příjmů ze sbírek a darů jsou v USA významné také výnosy z majetku, které např. v chicagské diecézi kryje přibližně 19 % výloh. V oblasti péče o nemocné a vyššího školství se v posledních letech stala nepřímá finanční podpora CNS státem nepostradatelnou.

Největší položkou v církevních výdajích zaujímá v USA školství. V USA je katolická církev zřizovatelem 7865 základních škol, 1481 High Schools a 243 Colleges a univerzit. Také v USA přispívá stát k finančnímu užítku církve daňovými úlevami, například tím, že se vzdává základní daně nebo daňovými odpisy z darů občanů na charitativní účely, a to až do výše 50 % daňového základu.⁷⁸

System podobný severoamerickému „samofinancování“ CNS, má do našeho prostředí přinést připravovaný zákon o majetkovém vyrovnání. Církev a náboženské společnosti, které nejsou dotované ze státního rozpočtu, mají již dnes podobné možnosti financování a skladbu příjmů jako jejich protějšky v USA. Pro CNS, které jsou u nás v současné době financovány ze státního rozpočtu, by však znamenal náhlý přechod na „americký“ systém samofinancování nemalé problémy.

---

⁷⁸ MARRÉ, Heiner. Systémy financování církví v zemích Evropské unie a v USA. *Revue pro církevní právo* [online]. 1998, č. 2 [cit. 2009-01-12]. Dostupný z WWW: <<http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/marre.htm>>.

4. FINANCOVÁNÍ CÍRKVÍ A NÁBOŽENSKÝCH SPOLEČNOSTÍ V ČR V SOUČASNOSTI

4.1. Legislativní prostředí

Po vzniku samostatné České republiky 1. 1. 1993 nenastaly v konfesním právu žádné podstatné změny. Na rozdíl od Slovenska zůstala v českých zemích nadále otevřena otázka restituce majetku zabraného církvím od února 1948.⁷⁹ Normy současného českého konfesního práva lze pracovníčně rozdělit do tří hlavních skupin – na základní normy vymezující postavení CNS, normy týkající se hospodářského zabezpečení CNS a normy upravující vlastnické vztahy mezi státem a CNS (tzv. restituční zákony). V této kapitole uvedu výčet všech platných norem českého konfesního práva, většina těchto zákonů se totiž financování CNS přímo nebo nepřímo týká.

K základním normám českého konfesního práva patří na prvním místě odpovídající ustanovení ústavního práva České republiky, které se týkají svobody víry a svědomí jednotlivců i jejich společenství. Základ českého konfesního práva tvoří článek 15. odst. 1 a 3 a článek 16 odst. 1 až 4 Listiny základních práv a svobod.

Dne 18. 12. 2001 byl poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR přijat nový zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, který ruší a nahrazuje zákony č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností a zákon č. 161/1992 Sb., o registraci církví a náboženských společností. Tento zákon, prováděný vyhláškou č. 232/2003 Sb., je dodnes základní zákonnou normou vymezující postavení církví a náboženských společností. Prostřednictvím úpravy tzv. zvláštních práv zasahuje nepřímo i do oblasti financování CNS.

Nejstarším dosud platným konfesněprávním legislativním aktem je zákon č. 219/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem ve znění pozdějších předpisů, který za 60 let své existence prošel celou řadou novelizací. V současné době je proveden nařízením č. 566/2006 Sb., o úhradě osobních požitků duchovních CNS. Zákon č. 218/1949 Sb. je normou, na jejímž základě je

⁷⁹ TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církev v České republice. Kostelní Vydří* : Karmelitánské nakladatelství 2002. s. 56.

církvím a náboženským společnostem, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštních práv, poskytováno financování z prostředků státního rozpočtu. Zákon byl původně přijat v souvislosti s úsilím komunistického režimu o zasahování do vnitřního života církví a náboženských společností. Zákonodárná iniciativa od vzniku samostatné ČR spojena s přáním státní správy i církví, aby byl zákon č. 218/1949 Sb. nahrazen novou úpravou, umožňující CNS najít nový model svého financování poté, co jim bude navrácen majetek, který jim byl za totality odňat.⁸⁰ Tato problematika je řešena připravovaným zákonem o majetkovém vyrovnání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi.

Zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací Arcibiskupství olomouckého měl umožnit řeholním řádům a kongregacím obnovení činnosti ještě před přijetím obecného restitučního zákona.

Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů obsahuje tzv. „blokační paragraf“. Ustanovení § 29 tohoto zákona znemožňuje převody vlastnictví majetku, jehož původním vlastníkem byly CNS, řeholní řády a kongregace. Tím se stát zavazuje provést cestou obecného restitučního zákona nápravu majetkových křivd způsobených CNS.

Blokační ustanovení vztahující se na majetek, který přešel po 25. únoru 1948 na stát obsahuje i § 3 odst. 1. zákona č. 92/1991 Sb. o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem, ve znění pozdějších předpisů, upravuje zmírnění některých majetkových křivd, které v období od 29. září 1938 do 8. května 1945 utrpěly židovské obce, nadace a spolky. Zákon je proveden nařízením vlády č. 335/2001 Sb., č. 152/2002 Sb., č. 184/2003 Sb. a 123/2004 Sb.

---

⁸⁰ TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církev v České republice. Kostelní Vydří* : Karmelitánské nakladatelství 2002. s. 64.

4.1.1. Postavení církví a náboženských společností z hlediska účetních a daňových předpisů

Registrované církve a náboženské společnosti a právnické osoby evidované podle zákona č. 3/2002 Sb., upravujícího postavení církví a náboženských společností, patří mezi poplatníky daně z příjmů právnických osob, kteří nejsou založeni nebo zřízeni za účelem podnikání – viz. ustanovení § 18 odst. 8 zákona č. 582/1992 Sb., o daních z příjmů, který obsahuje demonstrativní výčet těchto poplatníků. Zákon o daních z příjmů stanoví pro tuto skupinu poplatníků odchylnou úpravu v systému zdanění, která se týká zejména vymezení předmětu daně a stanovení základu daně. Ostatní právnické osoby založené registrovanou církví a náboženskou společností, které nejsou evidovány podle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, se dle §15 odst. 3 tohoto zákona mohou stát právnickými osobami registrací nebo zápisem podle zvláštních právních předpisů. To znamená, že tyto osoby vznikají např. jako nadace a nadační fondy (dle zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech), obecně prospěšné společnosti (dle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech), obchodní společnosti (dle zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník). U těchto právnických osob se pak jejich právní úprava, vedení účetnictví i zdaňování řídí právní úpravou platné pro daný druh subjektu.⁸¹

Církve a náboženské společnosti a právnické osoby evidované podle zákona upravujícího postavení církví a náboženských společností jsou ve smyslu § 1 odst. 2 písm. a) zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví účetní jednotkou a jako takové jsou povinny v souladu s ustanovením § 4 odst. 1 zákona o účetnictví vést účetnictví ode dne svého vzniku až do dne svého zániku. Obecně a laicky se dá říci, že CNS a církevní instituce, které jsou právnickou osobou⁸², jsou od 1. 1. 2004 povinny vést „podvojně“ účetnictví, avšak při určitém zjednodušení. Zákon o účetnictví jim poskytuje určité úlevy, respektive výjimky z dodržování zákonných povinností při vedení účetnictví.⁸³

---

⁸¹ Ministerstvo kultury ČR. *CNS z hlediska daňových a účetních předpisů* [online]. 2007, 1.1.2007 [cit. 2009-03-13]. Pro MKČR zpracovala firma Ficalis, s.r.o. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1051>>.

⁸² Resp. nyní právnické osoby evidované podle zákona č. 3/2002 Sb., upravujícího postavení církví a náboženských společností.

⁸³ Co konkrétně znamená zjednodušený rozsah vedení účetnictví stanoví § 13a zákona č. 563/1991 o účetnictví.

Strukturu příjmů registrovaných CNS a právnických osob evidovaných podle zákona upravujícího postavení církví a náboženských společností jako poplatníků, kteří nejsou založeni nebo zřízeni za účelem podnikání, je možné rozdělit do následujících skupin: na příjmy, které nejsou předmětem daně; příjmy, které jsou předmětem daně, ale jsou od daně osvobozené; příjmy, které jsou předmětem daně a zdaňují se v obecném základu daně a příjmy, které jsou předmětem daně, ale zdaňují se zvláštní sazbou daně. Při výpočtu základu daně z příjmů je pak nutné oddělit vedení příjmů, které jsou předmětem daně od příjmů, které nejsou předmětem daně, nebo předmětem daně jsou, ale jsou od daně osvobozeny. Stejně tak je nutné oddělit náklady (výdaje) související s příjmy, které jsou předmětem daně od nákladů souvisejících s příjmy, které nejsou předmětem daně, nebo předmětem daně jsou, ale jsou od daně osvobozeny. Takto získaný základ daně se pak ještě upravuje o celou řadu odpočitatelných položek.

Přehled a rozsah daňových úlev CNS v porovnání s ostatními veřejně prospěšnými organizacemi je dobře patrný z následující tabulky.

Přehled současných daňových úlev a úlev od správních poplatků

	DPH, daň z příjmů, daň silniční, daň z převodu nemovitostí	daň spotřební	daň z nemovitostí	daň dědická a darovací	soudní poplatky	správní poplatky
Círky a náboženské společnosti	stejně pro všechny	částečné *	ano	ano	ne	částečné
Obecně prospěšné společnosti		částečné *	ano	ano	částečné	ne
Nadace a nadační fondy		částečné *	ano	ano	částečné	částečné
Občanská sdružení		částečné *	ano	ne	ne	částečné

* Osvobození u vybraných věcí, pokud se na ně vztahuje osvobození od dovozního cla.

Zdroj: Ministerstvo kultury ČR. *Obecně o možnostech financování církví a náboženských společností* [online]. c2007 [cit. 2009-03-20]. Soubor xls, 15 kB. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1046>>.

Daňová problematika církví a náboženských společností je v současné době natolik složitá, že se ji Ministerstvo kultury rozhodlo nechat analyzovat firmou Ficalis, s.r.o. Expertízu, která poplatníkům nesmírně ulehčí orientaci v daňové problematice CNS umístilo Ministerstvo kultury ČR na své webové stránky, kde je veřejně dostupná.

4.2. Obecné možnosti financování církví a náboženských společností

Příjmy církví a náboženských společností tvoří podle § 27 odst. 4. zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech zejména

- a) příspěvky fyzických a právnických osob,
- b) příjmy z prodeje a pronájmu movitého, nemovitého a nehmotného majetku církví a náboženských společností,
- c) úroky z vkladů,
- d) dary a dědictví,
- e) sbírky a příspěvky z části výtěžků podle zvláštního zákona,⁸⁴
- f) půjčky a úvěry,
- g) příjmy podnikání nebo z jiné výdělečné činnosti,
- h) dotace.

V následujících kapitolách se budu zabývat popisem výše uvedených zdrojů příjmů. Na tyto příjmy se zaměřím i z hlediska daňových a účetních předpisů, protože stát zde církvím a náboženským společnostem poskytuje řadu daňových. Pokud to bude možné, pokusím se také odhadnout, jak významné příjmy tyto zdroje představují.

4.2.1. Příjmy z příspěvků fyzických a právnických osob

Sbírky konané při bohoslužbách v jejich průběhu nebo po jejich skončení tvoří významnou část příjmů všech církví v naší zemi i na celém světě. Tyto sbírky lze u křesťanských církví rozdělit na dvě základní skupiny, na kostelní a účelové sbírky.

---

⁸⁴ Zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách.

Kostelní sbírky jsou běžným typem sbírek ve všech církvích, mají anonymní ráz a konají se pro obecné potřeby farnosti (farního sboru, náboženské obce,..). V některých farnostech a církvích v ČR jde v průměru až o několik desítek korun na účastníka bohoslužeb. Výnos z těchto sbírek lze považovat za relativně vysoký a stálý. Účelové sbírky se v církvích konají na sociální činnost organizovanou farními nebo diecézními charitami, na pomoc při živelných katastrofách doma i v zahraničí atp. V evangelických církvích tvoří příspěvky zpravidla druhou nejvyšší příjmovou položku hned po salárech (ročních příspěvcích).⁸⁵

Zejména u nekatolických církvích a náboženských společnostech jde o důležitý zdroj příjmů. V Církvi československé husitské předepisují náboženské obce svým členům nevelký, ale povinný členský příspěvek, tzv. církevní daň. Tato daň ovšem není veřejnou daní, a proto není právně vymahatelná. V Českobratrské církvi evangelické se vybírá tzv. salární příspěvek, který je sice formálně povinný, ale jeho výše je dobrovolná. Dobrovolnost zřejmě více odpovídá české mentalitě, nezaplatí sice všichni, ale ti co se rozhodnou zaplatit, budou štedří. Podle J. R. Tretery v některých sborech dnes již nadpoloviční většina plátců saláru platí více než 1000 Kč ročně.⁸⁶

S termínem „kostelní sbírka“ se setkáme v českém právním řádu ve třech normách, v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v prováděcí vyhlášce č. 504/2002 Sb., k zákonu č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů a v dosud platné vyhlášce č. 155/1931 Sb. z. a n., o novém zřízení Českobratrské církve evangelické, která operuje s pojmem kostelní sbírka ve vztahu Českobratrské církvi evangelické. V těchto normách se sice s termínem „kostelní sbírka“ pracuje, ale ani v jedné z nich není přesně definován. Použitelné vymezení kostelních sbírek, byť negativním způsobem, definuje současný platný právní řád v § 2 písm. b) zákona č. 117/2001 Sb. o veřejných sbírkách, kde se vymezují sbírky, které nejsou sbírkami veřejnými a proto nepodléhají režimu tohoto zákona:

„Za (veřejnou) sbírku se nepovažuje shromažďování finančních prostředků církvemi a náboženskými společnostmi, registrovanými podle zvláštního právního předpisu⁸⁷ k církevním a náboženským účelům, pokud se koná v kostelech, modlitebnách a jiných místech určených k provádění náboženských úkonů, bohoslužeb a obřadů.“

⁸⁵ TRETERA, Jirí Rajmund. *Stát a církev v České republice. Kostelní Vydří* : Karmelitánské nakladatelství 2002. s. 127.

⁸⁶ Tamtéž. s. 128.

⁸⁷ Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

Podle zákona č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách tedy nespadají příjmy z tzv. „kostelních sbírek“ do kategorie příjmů z veřejných sbírek, ale nejvíce se blíží právě kategorii příjmů z příspěvků fyzických a právnických osob podle § 27 zákona odst. 4. písm. a) zákona č. 3/2002 Sb.⁸⁸ To že jsou kostelní sbírky vybírány veřejně zde nehraje vůbec žádnou roli, rozhodující je, že nejsou zahrnuty v zákoně č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách. Příjmy z příspěvků fyzických a právnických osob, kostelních sbírek, příjmy za církevní úkony a příspěvky členů registrovaných CNS jsou na základě § 19 zákona o daních z příjmů osvobozeny od daně z příjmů právnických osob.

4.2.2. Příjmy z prodeje a pronájmu movitého, nemovitého a nehmotného majetku

Ze všech církví a náboženských společností působících na území ČR vždy byla největším vlastníkem nemovitostí Římskokatolická církev. Tento stav platí i dnes, přestože ještě nebyl církvím navrácen všechn nemovitý majetek zabraný za minulého režimu. Odhaduje se, že kdyby katolická církev dostala zpět celý svůj majetek, činil by výnos z toho to majetku asi 100 mil. Kč ročně. V případě navrácení veškerého majetku Římskokatolické církve by však činil vnitřní dluh vyplývající z poškození navráceného církevního majetku cca 30 – 40 mld. Kč.⁸⁹ Podle ekonomických propočtů Mojžíra Kalného z Občanského institutu by výnosy z nemovitého majetku Římskokatolické církve nemohly náklady církve spojené s provozem církve a církevní administrativou, dokonce ani v případě navrácení veškerého odebraného majetku.⁹⁰

V současné době tvoří příjmy z prodeje nebo pronájmu vlastního majetku pouze dodatkový zdroj financování církví a náboženských společností. Vzhledem ke stavu již navráceného majetku se dá obecně říci, že výnosy z pronájmu nemovitostí stačí sotva na jejich běžnou údržbu a modernizaci. Můžeme však předpokládat, že v případě přijetí zákona o majetkovém vyrovnání s CNS vzroste význam tohoto zdroje financování.

---

⁸⁸ STUHLÍKOVÁ, Helena. Dary, veřejné sbírky, kostelní sbírky, reklama, sponzorství. Unes : účetnictví a daně pro územní samosprávné celky, příspěvkové organizace, organizační složku státu a nevýdělečné organizace. 2007, roč. 5, č. 3. s. 10.

⁸⁹ PILNÝ, Jaroslav. *Ekonomika veřejného sektoru*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2005. s. 181

⁹⁰ KALNÝ, Mojžíra. *Církev a majetek 2 : Návrh katolické církve na využití a správu restituovaného majetku*. Praha : Občanský institut, 1993. s. 23.

Příjmy z prodeje nemovitostí porostou zejména v prvních letech po přijetí zákona, kdy se budou CNS prodejem zbavovat navracených, ale nepotřebných nemovitostí.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů neosvobozuje příjmy CNS z pronájmu nebo prodeje nemovitostí od daně z příjmů. Výjimkou jsou příjmy plynoucí z pronájmu nemovitostí, které jsou součástí nadačního jmění a jsou zapsány v nadačním rejstříku. V tomto případě se nejedná o daňové zvýhodnění CNS, protože tyto daňové úlevy platí pro všechny nadace, bez ohledu na zřizovatele.

4.2.3. Úroky z vkladů

Úroky z vkladů CNS tvoří pouze doplňkový zdroj příjmů. Odhad příjmů z tohoto zdroje je velice problematický, protože neznáme celkovou výši peněžních prostředků církví a náboženských společností. Výše peněžních prostředků církevních subjektů byla zkoumána Českým statistickým úřadem prostřednictvím zjišťování NI 1a-01 v roce 2004. Peněžní prostředky malých církevních subjektů⁹¹ byly na začátku roku 2004 odhadovány přibližně na 174 mil. a prostředky velkých církevních subjektů na 1 mld. Kč.⁹² Vzhledem k výši úrokových sazeb lze předpokládat, že se příjmy všech CNS z tohoto zdroje pohybují v řádech milionů korun. Tato studie ČSÚ bohužel zkoumala pouze výši peněžních prostředků institucí zřízených CNS, výše finančních prostředků ústředí těchto CNS nebyla do studie započítána. Přesto se si dovoluji tvrdit, že celkové příjmy z tohoto zdroje tvoří v rozpočtech CNS pouze zanedbatelnou položku. V případě Apoštolské církve, která zveřejňuje zprávu o svém hospodaření, nečinil v roce 2007 výnos z tohoto zdroje ani 1 % z celkových příjmů.

Příjmy z úroků z vkladů na běžném účtu nejsou podle § 18 odst. 4 písm. c) zákona o daních z příjmů) nejsou předmětem daně. Úrokové příjmy plynoucí z prostředků veřejné sbírky pořádané podle zákona č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách, jsou podle § 19 zákona 586/1992 Sb. osvobozeny od daně z příjmů. Úrokové příjmy

---

⁹¹ Malými církevními subjekty nazývá ČSÚ ve své studii neziskové instituce zřízené registrovanými CNS s celkovým počtem zaměstnanců nižším než 20, za velké církevní subjekty jsou považovány instituce s 20 a více zaměstnanci.

⁹² ROSENMYER, Tomáš. *Ekonomické výsledky církevních subjektů v roce 2004 : Projekt ekonomika církví a náboženských společností*. Brno : Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2006. s. 9. tabulka 5.1 a 5.3.

z dluhopisu, z vkladního listu a vkladu mu na roveň postavenému, např. úroky z termínovaného účtu jsou podle § 23 odst. 1 zákona o daních z příjmů předmětem daně z příjmů. V tomto případě nejsou církve a náboženské společnosti žádným způsobem zvýhodněny.

4.2.4. Příjmy z darů a dědictví

Významnou složkou příjmů CNS ve většině zemí světa je nepřímá podpora ze strany veřejnosti, spočívající v daňových úlevách ve prospěch těch, kteří poskytnou CNS nebo jiným veřejně prospěšným organizacím dar. U nás byla tato možnost zavedena zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Tento zákon v podstatě otevřel možnosti moderního sponzorství církví a náboženských společností. Dar může mít podobu služby, hmotného nebo nehmotného majetku, nemovité věci, peněžních prostředků atd. Předností této formy podpory církví je skutečnost, že si dárci může vybrat, které církevní instituci dar poskytne. Je také možné zavázat obdarovanou instituci, aby dar použila na konkrétní účel. Dárcovství navíc není podmíněné příslušností k CNS, daňově uznávaný dar (např. na obnovu významné církevní památky) tak mohou poskytnout i lidé, kteří se nehlásí k žádné konfesi.

Proces darování upravuje zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů. Darování probíhá darovací smlouvou, která může být ústní, pouze v případě, že předmětem daru je nemovitost a nebo se věc nepředává současně při darování, musí být uzavřena písemná smlouva. Dárce má právo kontroly, zda obdarovaný naložil s darem tak, jak si dárce přál. Součástí smlouvy může být ujednání o tom, že pokud obdarovaný neužije dar na určené účely, má dárce právo žádat dar zpět.

Dary registrované církvím a náboženským společnostem spadají podle § 15 zákona o dani z příjmů do nezdanitelné části základu daně. Zákon o daních z příjmů limituje dárce ve výši poskytovaného daru, který lze odečíst od základu daně. Dárce může samozřejmě poskytnout dar v neomezené hodnotě, avšak hodnota daru nad zákonným limitem je již bez daňových výhod.

Fyzická osoba si může podle § 15 tohoto zákona prostřednictvím daru odečíst v úhrnu nejvýše 10 % ze základu daně. Dolní hranicí pro daňově odpočitatelný dar

fyzické osoby je částka 1000 Kč nebo 2% ze základu daně. Tento způsob odpisu od daně však nevztahuje na příjemce důchodů a adresáty jiných nezdaněných příjmů. Právnícká osoba si může podle § 20 odst. 8 prostřednictvím darů registrovaným CNS snížit základ daně již předem upravený o odpočitatelné položky podle § 34 o další 2 %. Dolní hranicí pro odečet při poskytnutí daru právníckou osobou je částka 2000 Kč. Dary, které mají nepeněžní formu (služba, movitá věc, nemovitost) musí mít pro daňové účely nějaké ocenění. Nepeněžní dar se oceňuje podle zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování ve znění pozdějších předpisů. Státem uznané církve a náboženské společnosti jsou zcela osvobozené od placení darovací daně.

Závětní odkaz představuje zejména v křesťanských církvích tradiční způsob předávání hmotných statků pro rozvoj církevní činnosti, zvláště v případech, kdy nemá dárce potomky. I věřící, který má dědice, může část pozůstalosti odkázat některé z CNS. Podle církevních zdrojů však většina osamělých věřících nepamatuje včas na závěť, a tak jejich pozůstalost připadne státu, přestože by zesnulý často dal přednost církvi. Mnoho závětí je nesprávně sepsaných, chybí v nich určité náležitosti, a proto jsou neplatné. Kanonické právo římskokatolické církve však pamatuje i na takového eventuality a vyzývá pozůstalé, aby ctili skutečnou vůli zesnulého i v případě formálního pochybení při sepisování závěti.⁹³ Příjmy z odkazů pozůstalých jsou pouze nevýznamným doplňkovým příjmem CNS. V případě dědictví se většinou jedná o tak malé částky, že ve statistikách nebývají ani zmiňovány.

Příjmy získané zděděním nebo darováním nemovitosti nebo movité věci anebo majetkového práva s výjimkou z nich plynoucích příjmů nejsou podle § 18 odst. 2 písm. a) zákona o daních z příjmů předmětem daně z příjmů. Podle § 20 odst. 4 zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí jsou státem registrované CNS osvobozeny dědické a darovací daně.

---

⁹³ SMRČINA, Jan. *Dobrovolná podpora církve*. Česká biskupská konference 1. vyd. Praha : Concordia Pax, 1999. s. 4.

4.2.5. Příjmy ze sbírek a z části výtěžků podle zvláštního zákona⁹⁴

Režim veřejných sbírek je upraven zákonem č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách a o změně některých zákonů (zákon o veřejných sbírkách). Veřejnou sbírkou se podle § 1 tohoto zákona rozumí získávání a shromažďování dobrovolných peněžitých příspěvků od předem neurčeného okruhu přispěvatelů pro předem stanovený veřejně prospěšný účel, zejména humanitární nebo charitativní, rozvoj vzdělání, tělovýchovy nebo sportu, nebo ochrana kulturních památek, tradic nebo životního prostředí. Sbírkou je oprávněna konat za podmínek stanovených tímto zákonem pouze právnická osoba. Sbírkou mohou mít různé formy a konají se obvykle kombinací několika způsobů:

- a) shromažďováním příspěvků na zvláštním bankovním účtu, zřízeném pro tento účel u banky, a to po dobu uvedenou v oznámení o konání sbírky,*
- b) sběracími listinami,*
- c) pokladničkami v místech určených k přijímání příspěvků,*
- d) prodejem předmětů, jestliže je příspěvek zahrnut v jejich ceně,*
- e) prodejem vstupenek na veřejná kulturní nebo sportovní vystoupení anebo jiné všeobecně přístupné akce pořádané za účelem získání příspěvků, jestliže je příspěvek zahrnut v ceně vstupenek,*
- f) pronájmem telefonní linky určené ke shromažďování příspěvků z telefonního účtu, a to po dobu uvedenou v oznámení o konání sbírky.⁹⁵*

Provádí-li se sbírka na základě zákona č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách pokladničkami, musí právnická osoba předem oznámit jejich počet a umístění obecnímu úřadu, v jehož územním obvodu budou pokladničky rozmístěny, nebo oznámit, že pokladničky budou přenosné, a zabezpečit pokladničky proti odcizení. Pokladničky musí právnická osoba dále zabezpečit proti neoprávněnému otevření, a to tak, aby bez porušení tohoto zabezpečení nemohl být jejich obsah vyjmut. Takto zabezpečené pokladničky obecní úřad zapečetí. Otevření pokladničky pak musí být podle zákona přítomni oprávnění zástupci právnické osoby a zaměstnanec obce zařazený do

⁹⁴ Zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách a o změně některých zákonů (zákon o veřejných sbírkách).

⁹⁵ § 9 zákona č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách.

obecního úřadu. O otevření pokladničky je vyhotoven zápis ve kterém oprávnění zástupci svým podpisem potvrdí výši finanční částky vyjmuté z pokladničky. Vyhotovený zápis je součástí dokladů předkládaných k provedení kontroly vyúčtování sbírky.

Provádí-li se sbírka prodejem předmětů, v jejichž ceně je zahrnut příspěvek, vyznačí se na nich zřetelně výše tohoto příspěvku, je-li to možné nebo účelné. Právnícká osoba je povinna vyvěsit v prostoru, kde se takové předměty prodávají, oznámení, v němž je uvedeno, kdo sbírku koná, k jakému účelu, výše příspěvku a kterému příslušnému krajskému úřadu byla sbírka oznámena.

Při veřejných kulturních a sportovních vystoupeních nebo jiných všeobecně přístupných akcích pořádaných za účelem získání příspěvku podle zákona č. 117/2001 Sb., je právnícká osoba povinna uvést na vstupenkách výši příspěvku. Dále vyvěsí u vchodu do prostoru, kde se takové vystoupení nebo akce koná, na zřetelně viditelném místě oznámení, v němž je uvedeno, kdo je pořadatelem takového vystoupení nebo akce, kterému příslušnému krajskému úřadu byla sbírka oznámena, k jakému účelu se koná a kolik vstupenek bylo vytištěno.

Pro každou sbírku je právnícká osoba povinna podle zákona o sbírkách zřídit zvláštní bankovní účet, na který převede hrubý výtěžek sbírky, a vést o něm odděleně od svého ostatního majetku. Na úhradu nákladů spojených s konáním sbírky lze použít část hrubého výtěžku sbírky, která však nesmí převýšit 5 % z hrubého výtěžku. Čistý výtěžek sbírky musí být použit výhradně ke stanovenému účelu sbírky.

Kontrolu a dozor nad konáním sbírek provádí příslušný krajský úřad. Ten je oprávněn se kdykoliv v průběhu konání sbírky přesvědčit, zda je sbírka konána v souladu s oznámením a s právními předpisy.

Fyzická nebo právnícká osoba, která přispěje prostředky na veřejnou sbírku, může uplatnit tyto prostředky obdobně jako dary, jako odpočitatelnou položku od základu daně (§ 15 odst. 1 a § 20 odst. 8. zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů). Výnosy z tohoto typu sbírek jsou na základě § 19 zákona č. 586/1992 Sb., osvobozeny od daně z příjmu. Podle J. R. Tretery tvoří v posledních několika letech výnos těchto

sbírek přibližně stejnou částku jako státní dotace na platy duchovenstva.⁹⁶ Jedná se však pouze o odhad, přesná čísla nejsou bohužel k dispozici.

Na závěr této kapitoly bych rád zmínil důležitou poznámku, týkající se tzv. „kostelních sbírek“, které nejsou podle zákona č. 117/2001 veřejnými sbírkami. Kostelní sbírky mohou být technicky realizovány naprosto stejně, jako sbírky veřejné (např. pokladnička v kostele), rozdíl spočívá pouze v tom, že se výběr neřídí zákonem č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách.

4.2.6. Příjmy z půjček a úvěrů

Formulace užívaná v zákoně č. 3/2002 Sb., může vzbuzovat mylný dojem, že CNS poskytují půjčky a úvěry a jejich příjmy jsou výnosy z úroků těchto půjček. Takové služby však církve a náboženské společnosti vzhledem ke svému právnímu statutu poskytovat nemohou. Půjčky a úvěry využívají CNS jako doplňkový a překlenovací zdroj financí v nejnútnejších případech. Finanční prostředky získané prostřednictvím půjček a úvěrů nejsou předmětem daně z příjmů.

4.2.7. Příjmy z podnikání nebo jiné výdělečné činnosti

Církve a náboženské společnosti mohou v současné době v ČR získávat finanční prostředky podnikatelskou činností. Předmět podnikání a jiné výdělečné činnosti musí být vymezen v základním dokumentu registrované církve a náboženské společnosti. Podnikání a jiná výdělečná činnost církve a náboženské společnosti mohou být pouze její doplňkovou výdělečnou činností.⁹⁷ Jako příklad takové doplňkové podnikatelské činnosti lze uvést úspěšnou síť vegetariánských restaurací Góvinda Mezinárodní společnosti pro vědomí Krišny. Vzhledem k omezení podnikatelské činnosti § 27 zák.

---

⁹⁶ TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církve v České republice. Kostelní Vydří* : Karmelitánské nakladatelství 2002. s. 127.

⁹⁷ § 27 zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech)

č. 3/2002 Sb. bývá nejčastějším předmětem podnikání CNS provozování nakladatelství, knihkupectví, drobných prodejen, restaurací, kaváren atp.

Předmět obecně prospěšné, podnikatelské nebo jiné výdělečné činnosti musí CNS uvádět do rejstříku registrovaných církví a náboženských společností.⁹⁸ Příjmy z hospodářské a vedlejší či doplňkové činnosti⁹⁹ CNS jsou podle § 18 odst. 1. zákona o daních z příjmů předmětem daně z příjmů. Co se týče zdaňování příjmů z podnikatelské činnosti, nejsou církve a náboženské společnosti oproti ostatním podnikatelským subjektům žádným způsobem zvýhodněny. Příjmy z podnikání CNS tak podléhají zdanění za stejných podmínek jako příjmy ostatních právnických osob.¹⁰⁰

Předpokládá se, že tento zdroj příjmů nabude po přijetí nového zákona o majetkovém vyrovnání s CNS na důležitosti.

4.2.8. Dotace

Církve a náboženské společnosti mají možnost požádat o granty na své kulturní a náboženské aktivity jak Ministerstvo kultury ČR, tak libovolné nadace a grantové agentury.

Odbor církví Ministerstva kultury každoročně vyhlašuje grant pro církve a náboženské společnosti. Poskytování těchto dotací ze státního rozpočtu ČR se řídí zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, a usnesením vlády č. 114 ze dne 7.2.2001, jímž byly stanoveny „Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy“.

O tyto granty mohou Ministerstvo kultury ČR žádat všechny CNS, které jsou registrované v ČR podle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech. Předmětem projektů mohou být buď aktivity jednorázové (např. koncert, výstava, setkání na poutních místech), nebo činnosti (např. vydávání časopisů,

---

⁹⁸ § 18 zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech)

⁹⁹ Může se jednat o podnikatelskou činnost, která je provozována na základě živnostenského oprávnění nebo o činnosti vedlejší či doplňkové.

¹⁰⁰ Podle § 6 zákona č. 3/2002 Sb., se registrací církev nebo náboženská společnost stává právnickou osobou.

přednáškové cykly), které zvyšují informovanost a zájem o náboženskou oblast vymezenou činností registrovaných církví a náboženských společností. Dotace poskytuje Ministerstvo kultury pouze na akce neinvestičního charakteru. Vzhledem k omezené výši finančních prostředků jsou ze strany MKČR preferovány projekty s nadregionální a celostátní působností (např. ekumenická setkání, oslavy významných výročí, semináře, přednášky, výstavy, koncerty duchovní a současné křesťanské hudby, výchovné akce pro děti a mládež).

Žádost o grant musí být doplněna o přesný popis projektu, obsahující konkrétní a kontrolovatelný záměr a rozpočet pořádané akce. Projekty jsou následně posuzovány odborným kolegiem Ministerstva kultury ČR. O výsledcích konkurzního řízení jsou předkladatelé písemně vyrozuměni a přesné částky dotací jsou jim oznámeny v závislosti na schválení zákona o státním rozpočtu na daný kalendářní rok. Na dotaci není právní nárok a Ministerstvo kultury není povinno zdůvodnit rozhodnutí o nepřidělení dotace.¹⁰¹ V následující tabulce uvádím celkové výše přidělených dotací v letech 2000-2006.

Souhrnný přehled o finančních prostředcích poskytovaných CNS z rozpočtu Ministerstva kultury a z Fondu solidarity Evropské unie v letech 2000 – 2006

v tis. Kč.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Program kulturních aktivit	1 014	3 101	1 547	2 321	2 276	2 293	2 859
Prostředky na odstranění následků povodní	-	-	-	5 501	-	-	-
CELKEM	1 014	3 101	1 547	7 822	2 276	2 293	2 859

Zdroj: Ministerstvo kultury ČR. *Počty duchovních a výše poskytnutých finančních prostředků : Souhrnný přehled financování církví a náboženských společností ze státního rozpočtu na základě zákona č. 218/1949 Sb. v letech 2000 - 2007* [online]. c2007 [cit. 2009-03-23]. Soubor xls, 25 kB. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1050>>.

Příjmy z dotací a jiných forem státní podpory a podpory z rozpočtů obcí a krajů, poskytnuté podle zvláštního předpisu, tj. dle zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových

¹⁰¹ *Konkurz na podporu rozvoje náboženských a nábožensko - kulturních aktivit* [online]. Ministerstvo kultury ČR, 2009 [cit. 2009-03-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=5417>>.

pravidlech nejsou podle § 18 odst. 4 písm. b) zákona o daních z příjmů předmětem daně z příjmů.

4.3 Financování církví a náboženských společností podle zvláštního právního předpisu o finančním zabezpečení

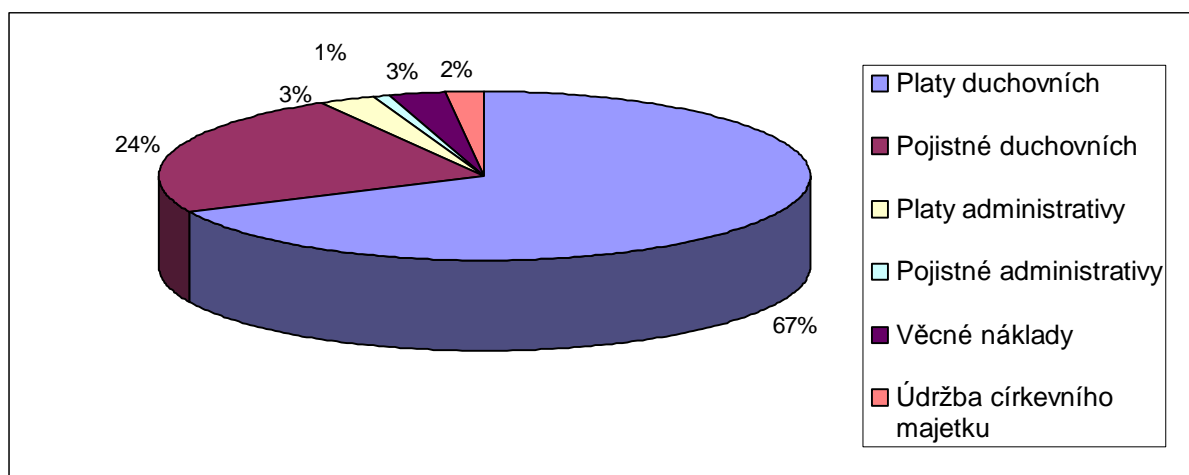
Církev a náboženské společnosti s oprávněním k výkonu zvláštních práv mají právo být podle § 7 zákona č. 3/2002 Sb., financovány podle zvláštního právního předpisu o finančním zabezpečení církví a náboženských společností. Tímto předpisem je v současné době zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem. Značnou část nákladů spojených s činností církví kryje na základě tohoto zákona stát ze svého rozpočtu a to každoročním přidělováním dotací na platy duchovenstva, laických zaměstnanců církevních ústředí, na jejich věcné náklady a na údržbu církevních památek. V současné době se stát podílí na financování 17 CNS, jejichž seznam uvádím v příloze č. 2 této práce. Podmínky pro získání státního příspěvku jsou stejné jako pro oprávnění k výkonu zvláštních práv (tzv. akreditace) a jsou upravovány § 7 zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech. Některé CNS nesplňují kritéria stanovená zákonem, a proto nemají na příspěvek právo, jiné právo mají, ale příspěvky odmítají.¹⁰² Příslušné částky jsou ze státního rozpočtu vypláceny přímo ústředím CNS, v případě Římskokatolické církve jednotlivým diecézím.

Více než polovina dotací ze státního rozpočtu bývá určena na mzdové náklady CNS. Počet duchovních má již několik let stoupající trend a vzhledem k tomu, že stát ze závazal hradit mzdové náklady duchovních, státní dotace rok od roku rostou. Podle posledních údajů z roku 2007 činil příspěvek církvím a náboženským společnostem ze státního rozpočtu 1.285.640 tis. Kč, z čehož bylo 1.224.900 tis. Kč určeno na platy a pojistné duchovních a administrativních pracovníků CNS. Jak CNS nakládají s přijatými dotacemi je dobře patrné z níže uvedeného grafu.

---

¹⁰² Např. Náboženská společnost Svědkové Jehovovi.

Příspěvky poskytnuté CNS ze státního rozpočtu v roce 2007 podle účelu

Zdroj dat: Ministerstvo kultury ČR. *Přehled počtu duchovních a finančních prostředků v roce 2007* [online]. c2007 [cit. 2009-03-23]. Soubor xls, 59 kB. Dostupný z WWW: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1050>.

4.4. Financování církví a náboženských společností v oblasti školství, charitativní, sociální a zdravotní péče a opravy, obnovy a údržby kulturních památek

Církev a náboženské společnosti včetně jejich evidovaných právnických osob mají shodné možnosti zvýhodněného financování s jinými fyzickými a právnickými osobami v následujících oblastech:

- 1) v oblasti školství,
- 2) při opravě, obnově a údržbě kulturních památek ve svém vlastnictví mají církve a náboženské společnosti stejné možnosti ucházet se o finanční prostředky z různých programů jako ostatní právnické osoby soukromého nebo veřejného práva, a to nejen z programů odboru památkové péče Ministerstva kultury,
- 3) v oblasti charitativní, sociální a zdravotní péče mají církve a náboženské společnosti stejné možnosti přístupu k finančním prostředkům na činnosti v daných oblastech jako ostatní právnické osoby soukromého nebo veřejného

práva, a to nejen z prostředků Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva zdravotnictví.

Případné přijetí projednávaného modelu financování církví a náboženských společností, nebude mít na financování školství, sociálních, zdravotnických a charitativních služeb a kulturních památek z veřejných rozpočtů žádný vliv. Při financování těchto oblastí má být nadále zachován princip rovného přístupu k finančním prostředkům z veřejných rozpočtů. Školy, sociální, zdravotnické a charitativní služby provozované registrovanými CNS tak budou mít nadále možnost čerpat dotace ze státních rozpočtů, stejně jako jakékoli jiné právní subjekty zabývající se touto činností.¹⁰³

4.5. Současný model financování církví a náboženských společností v praxi

Podle § 1 zákona č. 218/1949 Sb. stát poskytuje těm registrovaným církvím a náboženským společnostem, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva podle § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 3/2002 Sb., úhradu osobních požitků duchovních, kteří působí jako zaměstnanci církví a náboženských společností. Platy duchovních však zůstávají stále hluboko pod celorepublikovým průměrem. Po nevelkých zvýšení platů vládními nařízeními č. 273/1995 Sb., č. 322/1998 Sb. a 566/2006 Sb. zůstala výše platů duchovních někde mezi životním minimem a průměrným platem státních zaměstnanců.¹⁰⁴

Celkový rozsah úhrady na tyto požitky stanovuje státní rozpočet, tj. zákony o státním rozpočtu schvalované pro každý kalendářní rok Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR. V současné době je státem financováno celkem 17 církví a náboženských společností, jejichž seznam uvádím v příloze č. 2.

Dosud nebyla nalezena objektivní kritéria pro rozdělování prostředků ze státního rozpočtu, přestože se od roku 2000 měnila již třikrát:

---

¹⁰³ Ministerstvo kultury ČR. *Obecně o možnostech financování církví a náboženských společností* [online]. c2007 [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1046>>.

¹⁰⁴ TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církve v České republice*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2002. 53.

Do roku 2000 se finanční prostředky rozdělovaly tak, že musely být pokryty základní platy duchovních a zbývající část se rozdělovala v podstatě podle „počtu věřících“ zjištěných při posledním sčítání lidu v r. 1991. K tomuto účelu však nebylo dané statistické šetření určeno a bylo značně problematické, zda výsledky sčítání lidu je vůbec možné takovým způsobem využívat. Jako příklad lze uvést počet věřících Římskokatolické církve, který se mezi lety 1991 a 2001 podle údajů ze sčítání lidu snížil ze 4,02 milionu na 2,74 mil.¹⁰⁵ Údaje získané v roce 1991 tak byly koncem devadesátých let již značně nepřesné a pro účely rozdělování dotací nepoužitelné. Navíc v tomto systému rozdělování hrálo svou roli i jednání s jednotlivými církvemi a náboženskými společnostmi, čímž se do rozdělování daných prostředků vnašel subjektivní charakter.

Pro financování na základě zákona č. 218/1949 Sb. byly od r. 2000 v zákonech o státním rozpočtu každoročně schvalovány finanční prostředky na činnost registrovaných církví a náboženských společností v těchto šesti závazných ukazatelích:

1. platy duchovních
2. pojistné duchovních
3. platy administrativy
4. pojistné administrativy
5. prostředky na věcné náklady církví a náboženských společností
6. prostředky na údržbu církevního majetku¹⁰⁶

Kritériem pro rozdělování těchto prostředků byl od roku 2000 počet duchovních jednotlivých církví a náboženských společností. Toto kritérium nelze sice považovat za ideální, avšak má tu výhodu, že rozdělování finančních prostředků ze státního rozpočtu probíhá podle jednotných pravidel pro všechny církve a náboženské společnosti, čímž byla eliminována možnost individuálně ovlivňovat výši rozpočtu jednotlivých církví a náboženských společností jak ze strany Ministerstva kultury tak ze strany příjemců finančních prostředků. Oddělením finančních prostředků určených na platy duchovních

---

¹⁰⁵ *Registrované církve a náboženské společnosti - počty věřících : Obyvatelstvo podle náboženského vyznání k 1.3.2001 ze Sčítání lidu, domů a bytů 2001* [online]. Ministerstvo kultury ČR, c2007- [cit. 2009-03-30]. Soubor xls, 18 kB. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=382>>.

¹⁰⁶ Ministerstvo kultury ČR. *Financování na základě zákona č. 218/1949 Sb.* [online]. c2007 [cit. 2009-1-29]. Dostupný z WWW: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1048>

od platů administrativních pracovníků CNS, byla též eliminována dílčí praxe některé části této administrativy na zvyšování svého počtu a platů na úkor pohyblivých částek platů duchovních.¹⁰⁷

V roce 2006 byla na základě analýzy trendů meziročních nárůstů počtu duchovních církví a náboženských společností zvažována úprava stávající metodiky. Ministerstvo kultury zjistilo, že jediný stávající ukazatel (počet duchovních) již zdaleka neodpovídá aktuálním nárokům, které musí při výkonu státní správy v této oblasti zabezpečovat.¹⁰⁸ Církve a náboženské společnosti se na tento nový systém rozdělování prostředků podle jediného kritéria brzy adaptovaly a počet duchovních mnoha CNS rychle rostl.¹⁰⁹ Konkrétní počty duchovních v jednotlivých letech uvádím v tabulce v příloze č. 3. Větší počet duchovních a neduchovních zaměstnanců CNS znamenal prudký vzrůst nákladů spojených s jejich platy. Náklady na platy zaměstnanců CNS vzrostly z částky 612 mil. v roce 2000 na 1.053 mil. Kč v roce 2006¹¹⁰, to představovalo nárůst o 72 % během pouhých šesti let.¹¹¹ Platné konfesní zákony v ČR neumožňují žádným způsobem zasahovat do počtu duchovních, a tak byl systém rozdělování prostředků na základě počtu duchovních snadno zneužitelný. Na tomto systému profitovaly zejména menší CNS s velkým počtem duchovních.

Ministerstvo kultury tedy začalo hledat novou metodiku rozdělování prostředků závazných ukazatelů státního rozpočtu a to v součinnosti s církvemi a náboženskými společnostmi. Finanční prostředky ze závazných ukazatelů státního rozpočtu pro církve a náboženské společnosti (kromě závazných ukazatelů pro platy a pojistné duchovních) pro léta 2007 a 2008 byly po jednáních s představiteli církví a náboženských společností rozděleny takto: jako výchozí základna byly ponechány finanční prostředky pro rok 2006. Tato základna byla pro členskou církev Ekumenické rady církví snížena o 12% ve prospěch Církve římskokatolické, a to v závazných ukazatelích platy a pojistné administrativy, věcné náklady církví a náboženských společností a o 14% v závazném ukazateli údržba církevního majetku. Ostatním církvím a náboženským společnostem,

---

¹⁰⁷ Ministerstvo kultury ČR. *Financování na základě zákona č. 218/1949 Sb.* [online]. c2007 [cit. 2009-1-29]. Dostupný z WWW: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1048>

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Např. počet duchovních Církve československé husitské stoupl v letech 2000 – 2006 z původních 252 duchovních na 407, což znamená nárůst přibližně o 62 %

¹¹⁰ Uvedené částky představují celkové náklady na platy duchovních a neduchovních zaměstnanců CNS a jsou uvedeny včetně pojistného.

¹¹¹ Podrobné informace o výši příspěvků a počtu duchovních v letech 2000-2006 uvádím v tabulce v příloze č. 4 této práce.

kteřé nejsou členskými církveři Ekumenické rady církví, byly ponechány částky ve výši uvedených ukazatelů na úrovni roku 2006.¹¹² Konkrétní výše dotací stanovené touto metodikou na rok 2007 uvádím v příloze č. 5 této práce.¹¹³

V současné době působí v ČR 13 registrovaných církví a náboženských společností které buď nemají na financování ze státního rozpočtu právo, nebo ho odmítají. Tyto CNS pokrývají veškeré svoje provozní náklady z vlastních zdrojů a efektivně fungují i bez finanční podpory státu. I církve a náboženské společnosti financované státem však kryjí část nákladů ze svých vlastních příjmů. Podíl příjmů z vlastních zdrojů a příjmů ze státního rozpočtu se v případě jednotlivých CNS natolik liší, že nelze tvořit jednoznačné závěry. Znalec českého konfesního práva, Jiří R. Tretera, který se dlouhodobě zabývá financováním CNS, odhaduje, že v případě Římskokatolické církve činí vlastní příjmy přibližně stejnou částku jako příspěvek od státu. Římskokatolická církev je tedy podle jeho názoru schopná vlastními příjmy pokrýt pouze cca 50 % svých nákladů.¹¹⁴ V současné době ale nejsou dostupná žádná data, která by jeho tvrzení podpořila nebo vyvrátila. Je však jisté, že kdyby státní podpora bez náhrady zde dne na den skončila, dostala by se celá řada CNS do vážných problémů, protože by nedokázaly pokrýt provozní náklady ze svých vlastních příjmů. Dotyčné CNS si jsou této situace vědomé a vzhledem k vývoji politické situace a veřejného mínění se v posledních letech snaží minimalizovat svou finanční závislost na státu. Budoucí těžiště hmotného zabezpečení nehledají nadále ve státních dotacích, ale v dobrovolné podpoře ze strany věřících, popřípadě dalších občanů a organizací. Současnost financování CNS se vyznačuje zejména snahou o vytvoření efektivního sponzorského systému a rozvinutí možností tzv. fundraisingu. Přestože lze u nás daňově zvýhodněné dary církvim a náboženských společnostem poskytovat již řadu let, dosud se této formy dostatečně nevyužívalo. Přitom hlavní příčinou je pravděpodobně neznalost a podceňování této možnosti ze strany potenciálních dárců a bohužel i příjemců. Představitelé církví a náboženských společností si uvědomují, že k využití všech možností současné legislativy je potřeba

---

¹¹² Ministerstvo kultury ČR. *Financování na základě zákona č. 218/1949 Sb.* [online]. c2007 [cit. 2008-11-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1048>>.

¹¹³ Novější údaje o financování CNS nebyly v době vzniku práce dostupné.

¹¹⁴ TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církve v České republice. Kostelní Vydří* : Karmelitánské nakladatelství 2002. s. 127.

vycházet z určitých základních teoretických znalostí i některých praktických zkušeností, a proto se stále častěji zabývají studiem ekonomie nebo angažují specialisty - ekonomy.

Jako příklad, že takový přístup funguje, lze uvést příklad jedné farnosti z Plzeňské diecéze. Tato diecéze zavedla sponzorský systém, který je výhodný jak pro farnost, tak pro samotné věřící – farníky. Jejich sponzorský systém zahrnuje pravidelné měsíční platby farníků formou bezhotovostního převodu ze sporožira resp. přímo od zaměstnavatele nebo prostřednictvím poukázky na účet farnosti v bance. Každý účastník posílá příspěvek ve výši podle svých možností. Farnost vystaví na konci roku všem, kdo o to požádají, potvrzení o celkové výši darů v daném roce pro účely uplatnění od základu daně z příjmů. Věnované finanční prostředky se tedy farníkům vrátí v podobě daňových úlev. Od zavedení tohoto systému došlo ke zvýšení objemu finančních příspěvků v této farnosti o cca 50 %.¹¹⁵

Na závěr tedy můžeme konstatovat, že již současná legislativa umožňuje církvím dostatek příležitostí k zajištění samofinancování, ke kterému směřují.

4.5.1. Příklad hospodaření - Apoštolská církev

Jednou z mála CNS dobrovolně zveřejňujících zprávy o svém hospodaření je Apoštolská církev. K Apoštolské církvi se v posledním sčítání lidu v ČR v roce 2001 přihlásilo 4584 obyvatel¹¹⁶, z hlediska počtu věřících se tedy jedná o relativně malou církev. Apoštolská církev patří mezi ty CNS, které získaly oprávnění k výkonu zvláštních práv na základě přechodného ustanovení,¹¹⁷ a přestože nesplňuje kritérium týkající se počtu věřících členů, má právo být financována podle zvláštního právního předpisu o finančním zabezpečení církví a náboženských společností státem. V této kapitole bych rád demonstroval fungování současného modelu financování v praxi, právě na příkladu Apoštolské církve. Nejaktuálnější údaje nejsou bohužel k dispozici,

---

¹¹⁵ SMRČINA, Jan. *Dobrovolná podpora církve*. Česká biskupská konference 1. vyd. Praha : Concordia Pax, 1999. s. 7.

¹¹⁶ *Registrované církve a náboženské společnosti - počty věřících : Obyvatelstvo podle náboženského vyznání k 1.3.2001 ze Sčítání lidu, domů a bytů 2001* [online]. Ministerstvo kultury ČR, c2007- [cit. 2009-03-30]. Soubor xls, 18 kB. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=382>>.

¹¹⁷ Na základě § 28 zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštních práv všem církvím a náboženským společnostem registrovaným ke dni nabytí účinnosti zákona

protože Apoštolská církev zveřejňuje zprávy o hospodaření s ročním zpožděním. Údaje z roku 2007 by však měly pro vytvoření rámcové představy o složení a výši příjmů a výdajů stačit.

Příjmy

Mezi hlavní zdroje finančních prostředků Apoštolské církve patří zejména:

- státní příspěvek na platy duchovních,
- členské dary (pravidelné a příležitostné příspěvky členů, výnosy sbírek),
- státní podpora na péči o památky,
- příjmy z majetku (nejčastěji z pronájmu nemovitostí),
- příjmy z prodeje vlastních výrobků.

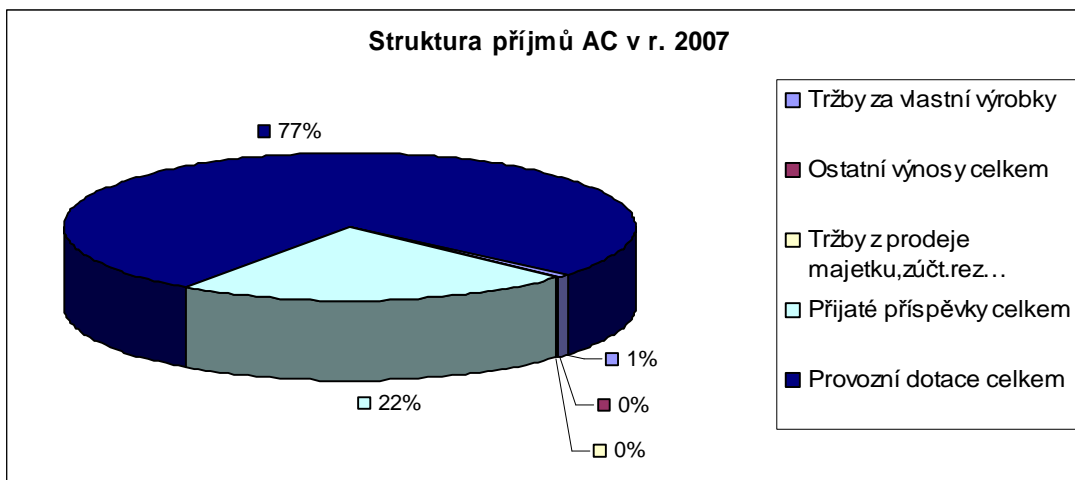
Konkrétní výše příjmů je uvedena v následující tabulce:

Příjmy (v tis. Kč)	
Tržby za vlastní výrobky	392
Ostatní výnosy celkem	255
Tržby z prodeje majetku, zúčtované rezervy	45
Přijaté příspěvky celkem	12 613
Provozní dotace celkem	43 140
Celkem	56 445

Zdroj dat: Apoštolská církev. *Finanční zpráva AC za rok 2007* [online]. 2008, 27. 03. 2008 [cit. 2009-03-20]. Finanční_zprava_ac_2007.xls. Dostupný z WWW: <<http://www.apostolskacirkev.cz/download.php>>.

Pro lepší přehlednost jsem z dat ve výše uvedené tabulce vytvořil graf struktury příjmů Apoštolské církve v r. 2007

Graf struktury příjmů Apoštolské církve v roce 2007

Výdaje

Mezi hlavní výdaje Apoštolské církve patří:

- platy duchovních,
- platy neduchovních zaměstnanců (administrativní pracovníci, správci majetku,..),
- výdaje za provoz (nákupy a vybavení),
- výdaje za služby,
- výdaje za údržbu nemovitostí,
- daně a poplatky,
- ostatní náklady.

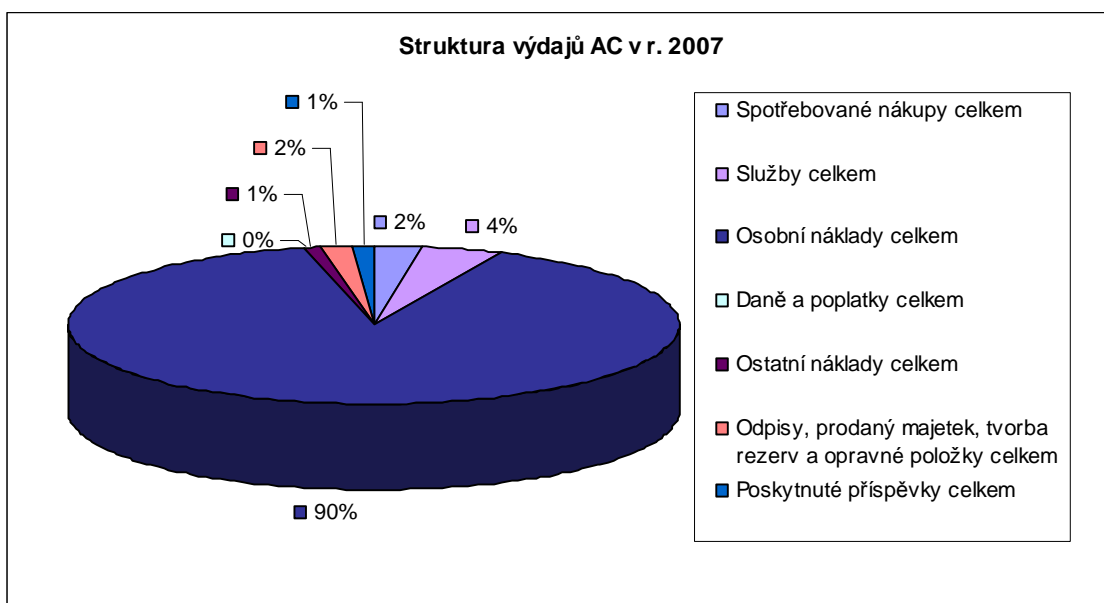
Konkrétní výše výdajů je uvedena v následující tabulce:

Výdaje (v tis. Kč.)	
Spotřebované nákupy	1376
Služby celkem	2400
Osobní náklady celkem	49 412
Daně a poplatky celkem	35
Ostatní náklady celkem	511
Odpisy, prodaný maj., tvorba rezerv	927
Poskytnuté příspěvky	550
Celkem	55 211

Zdroj dat: Apoštolská církev. *Finanční zpráva AC za rok 2007* [online]. 2008, 27. 03. 2008 [cit. 2009-03-20]. Finanční_zprava_ac_2007.xls. Dostupný z WWW: <<http://www.apostolskacirkev.cz/download.php>>.

Pro lepší přehlednost jsem z výše uvedených dat vytvořil graf struktury výdajů Apoštolské církve v r. 2007

Graf struktury výdajů Apoštolské církve v roce 2007

Resumé

Hospodářským výsledkem v roce 2007 byl zisk ve výši 1.234 tis. Kč. Z výše uvedených grafů je patrné, že struktura příjmů a výdajů Apoštolské církve je v mnoha ohledech typická. Největší nákladovou položku tvoří v Apoštolské církvi, stejně jako v naprosté většině CNS náklady spojené s platy duchovních a neduchovních zaměstnanců. Apoštolská církev se nespolehá pouze na dotace poskytnuté ze státního rozpočtu a snaží do financování zapojit i své členy. Jak je patrné z grafu struktury příjmů, je v současné době Apoštolská církev přes veškerou snahu schopná vlastními příjmy pokrýt pouze asi pětinu celkových nákladů. Většinu příjmů, přibližně 77 % tvoří v současné době dotace ze státního rozpočtu. Vzhledem k tomu, že Apoštolská církev dosahuje stabilně kladných hospodářských výsledků, lze konstatovat, že současný model financování není likvidační, protože umožňuje církvím a náboženským společnostem získat na zabezpečení jejich provozu dostatek finančních prostředků. Sami zástupci Apoštolské církve považují současný stav financování církví ze strany státu za „*stabilní, a oboustranně užitečný*“.¹¹⁸

Přestože Apoštolská církev v počáteční fázi odmítala přijetí zákona o majetkovém vyrovnání, nakonec její zástupci znění návrhu nového zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi podepsali. Přijetí nového zákona bude pro Apoštolskou církev v dlouhodobém horizontu znamenat konec financování ze státního rozpočtu, které jí v současné době poskytuje dostatek prostředků na její činnost. Můžeme jen spekulovat, z jakého důvodu Apoštolská církev tak radikálně přehodnotila svůj postoj k majetkovému vyrovnání. Je možné, že představitelé církve nakonec přesvědčila výše příslibené finanční náhrady nebo argumentace ze strany MKČR a zástupců ostatních CNS.¹¹⁹ Navrhovaná roční výše finanční náhrady činí v případě Apoštolské církve 64 902 023 Kč, přičemž tyto náhrady ji budou vypláceny po dobu 60 let. Následujících 20 let po přijetí zákona bude navíc církev dostávat na podporu činnosti dotace od státu, v prvním roce bude výše těchto dotací

---

¹¹⁸ BUBIK, Rudolf. *Postoj Apoštolské církve k současným jednáním církve - stát o tzv. „restituční teče*” [online]. 2005, 22. 3. 2005 [cit. 2009-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.apostolskacirkev.cz/view.php?cislocianku=2005032201>>.

¹¹⁹ Podmínkou přijetí zákona je totiž souhlas všech registrovaných církví a náboženských společností. Lze očekávat, že na souhlasu s připravovaným zákonem záleželo zejména těm CNS, které by na přijetí nejvíce profitovaly.

bude stejná jako v posledním roce před přijetím zákona, přičemž dotace budou každý rok o 5 % nižší. Vzhledem k současné výši nákladů, se dá říci, že výše finanční náhrady by měla pokrýt veškeré náklady Apoštolské církve a tím ji teoreticky zajistit budoucnost na dalších 60 let.

4.6. Kritické zhodnocení a návrh na změnu současného modelu financování a návrhy na jeho změnu

Současný model financování vychází ze vztahu mezi CNS a státem, který církvím a náboženským společnostem vnutila v době nesvobody totalitní moc, jež se v návaznosti na zbavení CNS většiny majetku zavázala církve a náboženské společnosti přímo financovat. V případě majetkového vyrovnání tak zanikne závazek státu zajišťovat církvím a náboženským společnostem hospodářskou základnu. V současné době je činnost 17 církví a náboženských společností dotováno prostřednictvím státního rozpočtu z peněz všech daňových poplatníků. Je logické, že tento stav budí mezi daňovými poplatníky nevoli. Oprávněné výhrady k současnému systému financování mají občané bez vyznání a členové těch CNS, které nedostávají od státu žádné příspěvky a musí si provoz své náboženské společnosti financovat sami prostřednictvím příspěvků. Přitom jsou jako poplatníci daně z příjmů nuceni ze svých příjmů nepřímo dotovat činnost sedmnácti privilegovaných církví a náboženských společností, jejichž nejsou členy a vůči jejichž víře se často vymezují. Zachování stávajícího systému dotací tak dnes nemá podporu ze strany CNS, státu, ani daňových poplatníků. Navíc současné rozdělování dotací ze státního rozpočtu není transparentní a pro rozdělování finančních prostředků dnes neexistují žádná objektivní kritéria. Ze strany Ministerstva kultury byla v letech 2000 - 2007 iniciativa nalézt objektivní kritéria, která by v rámci současného modelu financování zajistila spravedlivé rozdělení prostředků ze státního rozpočtu. Ukazuje se, že možnosti současného modelu financování jsou vyčerpány a namísto dílčích změn ve stávajícím modelu se Ministerstvo kultury rozhodlo připravit a podporovat financování podle nového zákona. Od roku 2007 se prostředky ze státního rozpočtu rozdělují podle provizorních měřítek, o jejichž korektnost vzbuzuje pochybnosti. Výše přidělovaných dotací se totiž odvíjí od výše dotací v minulých

letech a následného jednání mezi státní správou a představiteli CNS. Výše dotací tak spíše než na skutečných potřebách závisí na schopnosti zástupců CNS vyjednávat a prosazovat svoje názory.

Je zřejmé, že stávající model financování CNS je dnes již nevyhovující. Přípravovaný nový model financování nebude upravován samostatným zákonem, ale bude součástí zákona o majetkovém vyrovnání mezi státem CNS. Pokud nebude zákon o majetkovém vyrovnání současnou vládou přijat, může se zbrzdít přechod na nový model financování CNS v ČR o celé roky. Domnívám se, že právě z tohoto důvodu by mělo Ministerstvo kultury souběžně s přípravou nového modelu pracovat i na optimalizaci modelu stávajícího. Optimalizace by se měla týkat zejména systému přerozdělování prostředků ze státního rozpočtu. Současný stav není korektní k církvím a náboženským společnostem ani k daňovým poplatníkům, jejichž peníze jsou přerozdělovány.

Při hledání optimálních kritérií pro přerozdělování prostředků ze státního rozpočtu se nemůžeme příliš inspirovat v zahraničí. V žádné vyspělé zemi EU totiž nenajdeme podobný systém financování jako je v současné době v ČR. Navíc je náboženská scéna v ČR velmi pestrá: CNS se liší počtem členů, počtem duchovních, hodnotou nemovitého majetku, výší majetkové křivdy ze strany státu atd. Druhá CNS je co do počtu členů přibližně 25x menší než první v pořadí, přičemž řešení vhodné pro velké náboženské společnosti je většinou nepřijatelné a diskriminující pro CNS s menším počtem členů. Rozdělování prostředků podle jednoho jediného kritéria bude v našich podmínkách vždy pro některou z církví nebo náboženských společností nevýhodné. Základní premisa je však jasná, rozdělování finančních prostředků ze státního rozpočtu by mělo probíhat podle jednotných pravidel pro všechny CNS. Toto opatření by eliminovalo možnost individuálně ovlivňovat výši dotací, jak ze strany Ministerstva kultury, tak ze strany příjemců. Jako zajímavá možnost se jeví návrat k rozdělování prostředků církvím a náboženským společnostem podle počtu jejich členů a počtu duchovních. Mzdové náklady duchovních církví a náboženských společností, by byly nadále kryty státem. Aby se předešlo zneužívání tohoto modelu, bylo by potřebné stanovit jisté limity pro počet duchovních. Stát samozřejmě nemůže církvím a náboženským společnostem omezovat počet duchovních, může však omezit počet duchovních, které bude ochoten dotovat. Takové omezení by v praxi znamenalo

stanovení poměru duchovních financovaných státem na určitý počet věřících: např. 1 duchovní placený státem na 100 věřících.¹²⁰ Mzdové náklady vyššího počtu duchovních by si pak CNS hradily z vlastních zdrojů. Po zaplacení mzdových nákladů duchovních, které tvoří největší nákladovou položku CNS, by mohl být zbytek dotací rozdělen církvím a náboženským společnostem podle počtu jejich členů. Tento systém by měl jednu velkou nevýhodu – je založen na znalosti přesného počtu věřících hlásících se k jednotlivým CNS. Jediné nezávislé a komplexní informace o počtu členů jednotlivých CNS pochází ze sčítání lidu domů a bytů. Data o počtu věřících získaná na základě těchto průzkumů nejsou pro účely rozdělování prostředků ze státního rozpočtu z mnoha důvodů vhodná. Průzkum je prováděn pouze jednou za deset let a otázky týkající se příslušnosti k některé z CNS nejsou vhodně formulované, vyplnění této položky v dotazníku není dokonce ani povinné. Údaje vyplněné respondenty jsou považovány za pravdivé, ve skutečnosti však mohou být zkreslené, přičemž neexistuje žádná možnost kontroly správnosti odpovědí. Aby mohlo dojít k rozdělování finančních prostředků církvím a náboženským společnostem podle počtu jejich členů, bylo by nutné vypracovat novou metodiku sčítání. Pro stát by bylo nejvýhodnější, kdyby si CNS dotované ze státního rozpočtu vedly evidenci svých členů samy. Do takovéto evidence by mělo Ministerstvo kultury přístup a rozdělení prostředků ze státních prostředků by tak vždy probíhalo podle aktuálních dat. Takový model by byl motivující pro samotné věřící, kteří by mohli svou církev nebo náboženskou společnost podpořit tím, že by se k ní otevřeně přihlásili a tím se nepřímo podíleli na jejím financování. Sekundárním přínosem této evidence by bylo i relativně přesné zmapování religiozity v ČR, na rozdíl od sčítání lidu domů a bytů bychom se dozvěděli i údaje o počtu aktivních věřících. Tato evidence by se dala využít i v budoucnosti při eventuálním financování CNS prostřednictvím církevní daně.

Celková výše finančních prostředků vyčleněných v současné době na hospodářské zabezpečení církví a náboženských společností dokáže zajistit církvím a náboženským společnostem přežití. Ani při rozdělování prostředků podle naprosto objektivních kritérií však nebudou tyto prostředky dostatečné na to, aby pokryly

---

¹²⁰ Jedná se pouze o příklad, skutečný poměr duchovních a věřících by bylo nutné zjistit výpočty založenými na přesném a aktuálním počtu věřících a mnoha dalších faktorech. Samozřejmě by se muselo vycházet i z dnešního poměru duchovních a věřících – limit, který by ze dne na den znamenal konec financování poloviny duchovních státem, by byl nepřijatelný.

všechny provozní náklady CNS. Dotace ze státního rozpočtu ale nejsou jediným možným zdrojem příjmů CNS. Podle § 27 odst. 4. zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech mohou vyvíjet celou řadu výdělečných aktivit. Navíc stát církve a náboženské společnosti podporuje množstvím daňových úlev. CNS, které nemají oprávnění k výkonu zvláštních práv a nedostávají od států žádné dotace, se dokáží z těchto zdrojů financovat samy již dnes. Současná legislativa tedy umožňuje církvím a náboženským společnostem samofinancování. Stát se také prostřednictvím tzv. blokačních paragrafů zavázal k systémové nápravě majetkových křivd spáchaných na CNS v době nesvobody. Výnosy z navráceného nemovitého majetku by tak spolu se zachováním současné finanční podpory ze strany státu mohly zajistit církvím a náboženským společnostem prosperitu.

5. MAJETKOVÉ VYROVNÁNÍ MEZI STÁTEM A CÍRKVEMI NÁBOŽENSKÝMI SPOLEČNOSTMI

Vzhledem k tomu, že zmírnění některých majetkových křivd a vypořádání vztahů mezi státem a CNS si vyžádá změnu dosavadní zákonné právní úpravy a zároveň bude představovat základ pro změny v dosavadních vlastnických a dalších majetkových právech, je nezbytné, aby byla tato záležitost upravena přímo zákonem (ve smyslu čl. 2 odst. 4 Ústavy ČR a čl. 2 odst. 3 a čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod).¹²¹

Majetkové vyrovnání mezi státem a CNS by měl v budoucnosti upravovat zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.¹²² Vládní návrh tohoto zákona je již hotov a v současné době (březen 2009) stále čeká na schválení parlamentem. Tento zákon však neupravuje pouze majetkové vyrovnání, jak by se z jeho názvu mohlo zdát, ale zároveň upravuje budoucí podobu financování CNS. Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi by měl v případě že bude schválen, nahradit současný systém financování založený na zákoně č. 219/1948 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem. Tato kapitola je věnována diskusím o podobě majetkového vyrovnání a návrhům, ze kterých postupně vzešla jeho konečná podoba.

5.1. Diskuse o podobě majetkového vyrovnání

Koncem devadesátých let 20. stol. předložila vláda Miloše Zemana právní expertízu vypracovanou právníky Univerzity Karlovy. Podle této expertízy nemá

---

¹²¹ *Důvodová zpráva vládního návrhu zákona o zmírnění některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženskými společnostmi v době nesvobody, o vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.)*. [online]. Internetové stránky Ministerstva kultury ČR, c2007, [cit. 2008-27-10]. Dostupná z WWW: <<http://www.mkcr.cz/cirkve-a-nabozenske-spolocnosti/majetkove-narovnani/default.htm>>. s. 22.

¹²² Tento zákon je v současné době (březen 2008) ve fázi vládního návrhu zákona. Nezkrácený název zní: *Vládní návrh zákona o zmírnění některých majetkových křivd způsobených církví a náboženskými společnostmi v době nesvobody, o vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů.*

katolická církev právo na žádný majetek, protože nikdy nebyla jeho vlastníkem, ale pouze správcem. Tehdejší ministr kultury Pavel Dostál měl připraveny dvě varianty postupu majetkového vyrovnání a budoucnosti financování církví. První variantou bylo navrácení majetku podle přesného seznamu na základě výčtového zákona.¹²³ Příprava přesného seznamu zabaveného majetku však byla považována za velice obtížnou a nákladnou. Řada nemovitostí odebraná církvím již ani není v majetku státu, místo navrácení tohoto majetku by musela stejně přijít na řadu finanční kompenzace. Další variantou Pavla Dostála bylo shromáždit veškerý majetek nárokovaný církvemi do veřejnoprávního fondu. Tento majetek zčásti privatizovat a výnos použít pro hospodaření církví. Dotace zdravotnických, charitativních a školských aktivit CNS a do údržby památek by v této koncepci stále pokračovaly.¹²⁴ Ani tato druhá koncepce však není systémová a nenabízí úplné a komplexní řešení financování CNS. Jedná se pouze o dočasné řešení, po vyčerpání výnosů z privatizovaného majetku by se musela otázka o budoucnosti financování CNS opět otevřít. Návrhy těchto způsobů majetkového vyrovnání byly vždy předneseny v obecné rovině, aniž by k nim byl vypracován podrobnější návrh.

Výsledkem jednání koaličních partnerů konaného dne 1.3.2005 byl návrh ukončit proces majetkového vyrovnání metodou tzv. restituční tečky. Principem navrženého řešení je, že se CNS vzdají veškerých majetkových nároků vůči státu, k čemuž se CNS písemně zavážou, a stát bude CNS poskytovat finanční částku přibližně 1 mld. Kč ročně po dobu přibližně 50 let. Tento způsob řešení by byl stanoven zákonem.

Finanční prostředky v uvedené výši (se zvyšováním této částky podle inflace) a po stanovenou dobu by nadále neměly být účelově vázány, jako je tomu v současné době (na platy a pojistné duchovních, platy a pojistné administrativy, prostředky na věcné náklady CNS a prostředky na údržbu církevního majetku). Na základě řešení majetkového vyrovnání metodou tzv. restituční tečky by došlo ke zrušení zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, podle kterého jsou v současné době CNS financovány. V návaznosti na toto řešení by

---

¹²³ PILNÝ, Jaroslav. Problematika financování církví v České republice. In *Scientific papers of the University of Pardubice : Faculty of economics and administration, Series D, 4*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2001. Dostupný z WWW: <<http://library.upce.cz/Sources/CL79.pdf>>. s. 269.

¹²⁴ Tamtéž.

pak bylo zrušeno ustanovení § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, o zvláštním právu registrovaných CNS „*být financovány podle zvláštního právního předpisu o finančním zabezpečení církví a náboženských společností*“. Současně by byl zrušen tzv. blokační paragraf, tj. § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku.¹²⁵

V roce 2007 panovala příznivá politická vůle napříč spektrem parlamentních stran k vyřešení dlouhodobých křivd způsobených církvím a náboženským společnostem v době nesvobody za vlády komunistického režimu. Byla vedena řada politických jednání, které vyústily v jasnou snahu vlády České republiky otázku majetkového narovnání řešit. Tato otázka se stala jednou z vládních priorit zdůrazněnou v programovém prohlášení slovy:

„Vláda podpoří církve a náboženské společnosti při plnění jejich nezastupitelné úlohy v posilování morálních a duchovních hodnot v životě české společnosti. Vláda bude usilovat o dořešení vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi.“¹²⁶

Vláda České republiky projednala návrh věcného záměru zákona na svém zasedání dne 23. 1. 2008. Ve svém usnesení č. 60 vláda schvaluje návrh věcného záměru zákona o majetkovém vyrovnání a ukládá ministru kultury ve spolupráci s ministry financí a zemědělství zpracovat a vládě do 31. května 2008 předložit upravený návrh, ve kterém budou zapracovány připomínky uvedené ve stanovisku předsedy Legislativní rady vlády. Návrh věcného záměru zákona schválila vláda jednomyslně.¹²⁷ Ministerstvo kultury na základě usnesení vlády zpracovalo paragrafové znění zákona, které bylo znovu předloženo do připomínkového řízení a posléze vládě. Ještě na jaře roku 2008 se počítalo s tím, že by zákon mohl nabýt účinnosti již od 1. ledna 2009.

---

¹²⁵ *Návrh řešení majetkového narovnání metodou tzv. restituční tečky (2005) : Předkládací zpráva* [online]. Ministerstvo kultury ČR, c2007 [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=388>>.

¹²⁶ Ministerstvo kultury ČR. *Návrh majetkového narovnání (2007-2008) - aktuální* [online]. c2007 [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=2855>>.

¹²⁷ Tamtéž.

Dle usnesení vlády byl návrh zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi předložen k projednání v Parlamentu České republiky. V Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky byl návrh zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi projednán na 30. schůzi, 29. dubna 2008. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky v prvním čtení jednání o vládním návrhu přerušila a odročila. Usnesení č. 774 Poslanecké sněmovny stanoví:

„Poslanecká sněmovna přerušuje a odročuje projednání tohoto návrhu do doby doplnění zákona či důvodové zprávy o vymezení rozsahu vydávaného majetku (výčet či definice) a ocenění nevydávaného majetku, to je stanovení rozsahu finanční náhrady vládou.“¹²⁸

Přestože vláda požadované materiály Poslanecké sněmovně vzápětí doplnila, nedošlo k dalšímu projednání návrhu zákona. Na následující 31. schůzi dne 13. června 2008 Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky rozhodla usnesením č. 808 o ustavení dočasné poslanecké komise, která má rozsah a řešení majetkového vyrovnání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi posoudit. Dále Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém usnesení č. 824 dne 25. června 2008 zvolila členy dočasné komise Poslanecké sněmovny pro řešení majetkových otázek mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi.¹²⁹ Návrh řešení majetkového vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi je tedy nyní v rukou dočasné komise Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Komise měla sice předložit výsledky své práce do konce roku 2008, ale termín byl pravděpodobně odložen, protože ještě v březnu roku 2009 nejsou výsledky jednání této komise dostupné.

---

¹²⁸ Ministerstvo kultury ČR. *Návrh majetkového vyrovnání (2007-2008) - aktuální* [online]. c2007 [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=2855>>.

¹²⁹ Předsedou byl zvolen Ing. Jan Kasal (KDU-ČSL). Dalšími členy komise jsou: Marek Benda (ODS), Mgr. Milan Bičík (KSČM), Richard Dolejš (ČSSD), Mgr. Michal Hašek (ČSSD), Mgr. Vítězslav Jandák (ČSSD), Ing. Daniel Kafka (ODS), RNDr. Vladimír Koníček (KSČM), Ing. František Laudát (ODS), Mgr. Bohuslav Sobotka (ČSSD), MUDr. Džamila Stehlíková (SZ), Ing. Vlastimil Tlustý, CSc. (ODS).

5.2. Zákon o majetkovém vyrovnání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi

Zákon o majetkovém vyrovnání, čekající stále na své přijetí, principiálně vychází z návrhu vyrovnání mezi státem a CNS tzv. restituční tečkou. Během jednání v letech 2005 – 2008 došlo k dílčím změnám, týkajících se především výše náhrady a doby splatnosti, idea ale zůstala stejná.

Smlouvy o vypořádání mezi Českou republikou a dotčenými CNS se uzavřou do 9 měsíců ode dne nabytí účinnosti zákona o majetkovém vyrovnání. Samotné majetkové vyrovnání bude podle připravovaného zákona probíhat ve třech fázích.

Prvním krokem bude zrušení blokačních paragrafů a navrácení některého nemovitého majetku. Řeholním řádům, kongregacím a jiným kněžským nebo řeholním společenstvem Římskokatolické církve a náboženské matici bude vydán majetek, který se stal předmětem majetkové křivdy v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990. Vydán by měl být majetek odňatý podle zákonů č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy, č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě, č. 185/1948 Sb., o zestátnění léčebných a ošetrovacích ústavů, a mnoha dalších. Navrácen by měl být i majetek darovaný nebo odkoupený státem od církví v tísní a nebo za nápadně nevýhodných podmínek. Vyčerpávající výčet norem, na jejichž základě byl majetek odebrán nezákonně, je uveden v § 5 projednávaného zákona.

Dalším krokem bude finanční odškodnění církví. Jedná se o finanční kompenzaci za nevydaný původní majetek církví a náboženských společností, jejíž výše byla stanovena konsensem mezi státem a poškozenými CNS. Každá z dotčených církví nebo náboženských společností, která neodmítne uzavřít s Českou republikou smlouvu o vypořádání, obdrží paušální finanční náhradu. První splátka finanční náhrady bude CNS vyplacena za kalendářní rok, ve kterém dojde k uzavření smlouvy o vypořádání. Roční splátka je prováděna za kalendářní rok, a to vždy nejpozději do 31. prosince roku, za který je určena.

O výplatě finanční náhrady uzavře stát s každou dotčenou církví a náboženskou společností smlouvu o vypořádání, na kterou se použijí ustanovení občanského zákoníku. Za Českou republiku bude uzavírat smlouvu vláda, která bude v postavení dlužníka, za CNS budou smlouvu uzavírat jejich statutární orgány, které budou v pozici

věřitele. Následně jednotlivé CNS obdrží od státu paušální finanční náhradu, která bude vyplácena v 60ti pravidelných ročních splátkách a jejichž výše je stanovena § 14 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Přehled 17 církví a náboženských společností s nárokem na finanční odškodnění, včetně výší ročních splátek uvádím v tabulce v příloze č. 6. Jedná se o 17 registrovaných CNS s oprávněním k výkonu zvláštních práv, které jsou v současné době financovány státem. Kromě Federace židovských obcí se jedná o CNS hlásící se ke křesťanské tradici. Vyplacená finanční náhrada nebude předmětem žádné daně, poplatku ani jiné podobné platby.¹³⁰

Při jednáních o výši odškodnění se vycházelo z kvalifikovaného odhadu hodnoty nevydaného majetku. Na základě inventur navrhla expertní komise církví určitý postup pro ocenění původního církevního majetku. Na jednání se zástupci státu byl tento postup projednán a v návaznosti na výsledky jednání bylo stanoveno výsledné ocenění. V principu se stanovovala cena na rozsah a typ majetku z roku 1948 za použití současných podkladů určujících použité jednotkové ceny. Celková hodnota veškerého majetku, který by bylo možné takto vymezit, byla odhadnuta a spočtena na 134 miliard¹³¹. Po vyloučení majetku určeného dle výše uvedených principů k naturální restituci a po zahrnutí náhrady za majetek z technických důvodů nevydatelný byla spočtena hodnota určená k finančnímu narovnání na částku 83 miliard Kč.¹³²

Připravované řešení tak bylo, bylo průnikem řady vymezujících požadavků. Řády a kongregace potřebují majetek zpátky naturálně. Naopak všechny ostatní církve, které jsou dnes financovány ze státního rozpočtu dlouhodobě, v minulosti navrhovaly jiné způsoby, jak narovnat vztah mezi státem a církvemi. Základní premisou vždy bylo, že stát dnes financuje církve podle zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení CNS státem a že tak činí proto, že jim zabral majetek. Z provedené inventarizace však vyplynulo, že majetek, který byl zabrán, je asi z 98,5 %

---

¹³⁰ § 14 vládního návrhu zákona o zmírnění některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společnostem v době nesvobody, o vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi). [online]. Internetové stránky Ministerstva kultury ČR, c2007, [cit. 2008-27-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/cirkve-a-nabozenske-spolocnosti/majetkove-narovnani/default.htm>>.

¹³¹ Odhady vychází z dat dodaných Českým ústavem zeměměřičským a katastrálním, Výzkumným ústavem zemědělské ekonomiky a Ministerstvem zemědělství

¹³² ŠTÍCHA, Karel. *Co se ještě neřeklo o majetkovém vyrovnání. - Příspěvek ing. Karla Štíchy, předsedy expertní komise pro majetkové narovnání.* [online]. Tiskové centrum ČBK, c2008, 29. 1. 2008 [cit. 2009-02-25].

majetkem Římskokatolické církve. Financování podle zákona č. 218/1949 probíhá spíše na bázi deklarovaných potřeb a v současné době nekatolické CNS získávají 34% finančních prostředků určených CNS a katolická církev zbývajících 66%.¹³³ Zpočátku bylo financování církve státem zdůvodněno tím, že stát zabral její majetek, poté se principem staly deklarované potřeby a během doby tak došlo ke značnému posunu. Stát tak dnes financuje parciálně daleko více nekatolické církve a náboženské společnosti.

K tomu přistupuje i ta skutečnost, že rychlost nárůstu počtu duchovních je u nekatolických CNS výrazně vyšší než v případě církve katolické. Podle rozpočtu na rok 2008 připravuje Církev římskokatolická nárůst zhruba o 90 duchovních, to znamená o cca 3%. Církev nekatolické ohlásily nárůst o 210 duchovních, což je oproti roku 2007 nárůst o 14 %. Jak jsem již zmínil v minulých kapitolách, nejedná se o přechodný trend, zvyšování počtu duchovních probíhá kontinuálně již od roku 2000. Do rozdělení finanční náhrady bylo nutné výše uvedené skutečnosti promítnout. Nekatolické církve deklarovaly, že jsou ochotny podpořit připravovaný model financování církví pouze za předpokladu, že nebudou ve svém ekonomickém životě negativně dotčeny. To bylo možné řešit jediným způsobem. Dohodou mezi Katolickou církví a všemi ostatními církvemi byl stanoven podíl nekatolických církví pevným číslem splňujícím tento požadavek.¹³⁴

Uvedu zde několik konkrétních údajů, ze kterých by mělo být zřejmé, že dohodnuté rozdělení není pro nekatolické CNS nijak diskriminující. Podle posledního sčítání lidu z roku 2001, se ke katolické církvi hlásí 2.748.000 obyvatel a ke všem ostatním 16 církvím 319.000 obyvatel. Dohromady se ze 3.068.000 věřících hlásí 2.748.000 k církvi katolické, což je zhruba 90 %.¹³⁵ Již jsem výše zmínil, že 98,5 % odebraného majetku bylo majetkem katolickým. Přesto základní poměr rozdělení finanční náhrady je 83% katolické církvi a 17% ostatním, místo reálných 98,5 % náhrady katolické církvi a 1,5 % ostatním. Rozdělení finanční náhrady za zabraný majetek byl dohodou všech CNS. Tato dohoda má písemnou podobu a všechny CNS

---

¹³³ Vycházím zde z posledních údajů MKČR z roku 2007.

¹³⁴ ŠTÍCHA, Karel. *Co se ještě neřeklo o majetkovém vyrovnání. - Příspěvek ing. Karla Štíchy, předsedy expertní komise pro majetkové narovnání.* [online]. Tiskové centrum ČBK, c2008, 29. 1. 2008 [cit. 2009-02-25].

¹³⁵ *Registrované církve a náboženské společnosti - počty věřících : Obyvatelstvo podle náboženského vyznání k 1.3.2001 ze Sčítání lidu, domů a bytů 2001* [online]. Ministerstvo kultury ČR, c2007- [cit. 2009-03-30]. Soubor xls, 18 kB. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=382>>.

¹³⁵ Ministerstvo kultury ČR. *Financování na základě zákona č. 218/1949 Sb.* [online]. c2007 [cit. 2009-1-29]. Dostupný z WWW: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1048>.

podepsaly prohlášení, že souhlasí s výší finanční náhrady, která na ně připadá. Výsledek jednání je takový, že z celkové splátky, která činí podle návrhu zákona 4 miliardy 275 milionů ročně, touto dohodou bylo určeno 725 milionů pro nekatolické církve.¹³⁶

Dalším krokem ze strany státu bude poskytnutí příspěvku na podporu činnosti CNS. Podle přechodného ustanovení (§ 16 zákona o majetkovém vyrovnání) bude stát po dobu dvaceti let vyplácet registrovaným církvím a náboženským společnostem financovaným ke dni nabytí účinnosti tohoto ustanovení na základě zvláštního práva podle § 7 odst. 1. písm. c) zákona č. 3/2002 Sb., příspěvek na podporu jejich činnosti. V prvním roce přechodného období bude výše příspěvku odpovídat částce poskytnuté CNS na základě zákona č. 218/1949 o hospodářském zabezpečení CNS státem, v posledním kalendářním roce před přijetím nového ustanovení. Výše příspěvku se bude každoročně snižovat o částku odpovídající 5 % částky vyplacené v prvním roce přechodného období. Ani tento příspěvek nebude předmětem žádné daně, poplatku či jiné podobné platby.¹³⁷ Po uplynutí přechodného období přestane stát dosud financovaným církvím a náboženským společnostem poskytovat finanční podporu. Účelem zavedení institutu přechodného financování je umožnit CNS přizpůsobit se, po téměř 60 let trvající majetkové závislosti na státu, nové ekonomické situaci.

Dosavadní nepřímá podpora církví a náboženských společností spočívající ve financování škol, zdravotních a sociálních služeb, pomoci při správě historických a kulturních památek a v daňových úlevách zůstane zachována, neboť systémově nesouvisí s financováním podle zákona č. 218/1949 Sb.¹³⁸

---

¹³⁶ ŠTÍCHA, Karel. *Co se ještě neřeklo o majetkovém vyrovnání. - Příspěvek ing. Karla Štíchy, předsedy expertní komise pro majetkové narovnání.* [online]. Tiskové centrum ČBK, c2008, 29. 1. 2008 [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: < <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/co-se-jeste-nereklo-o-majetkovem-narovnani-prispevky-ze-setkani.html>>.

¹³⁷ § 16 vládního návrhu zákona o zmírnění některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společnostem v době nesvobody, o vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi). [online]. Internetové stránky Ministerstva kultury ČR, c2007, [cit. 2008-27-10]. Dostupný z WWW: < <http://www.mkcr.cz/cirkve-a-nabozenske-spolocnosti/majetkove-narovnani/default.htm>>.

¹³⁸ *Důvodová zpráva zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.* [online]. Internetové stránky Ministerstva kultury ČR, c2007, [cit. 2008-27-10]. Dostupná z WWW: < <http://www.mkcr.cz/cirkve-a-nabozenske-spolocnosti/majetkove-narovnani/default.htm>>. s. 26.

5.3. Dopad přijetí zákona o majetkovém vyrovnání na českou ekonomiku

Dopad splátek finanční náhrady na státní rozpočet při anuitním splácení bude činit 4,275 mld. Kč ročně. Po dobu přechodného období bude stát církvím a náboženským společnostem příspěvek podle § 16. Za předpokladu, že návrh nabude účinnosti tak, že v průběhu roku 2009 dojde k uzavření smluv o vypořádání představujících alespoň 85 % celkové nominální hodnoty součtu jednotlivých ročních splátek finančních náhrad určených všem dotčeným CNS, bude výše příspěvku v jeho prvním roce přechodného období (v tomto případě v r. 2010) stanovena dle § 16, tedy z výše příspěvku poskytnutého CNS na základě zákona č. 218/1949 Sb. v roce 2009. Přesné číslo tak nelze nyní určit. Obě částky budou vypláceny ze státního rozpočtu, z rozpočtové kapitoly Ministerstva kultury.

Výdaje státu v souvislosti s vyplácením finančního odškodnění oproti současnému stavu vzrostou, zejména po dobu přechodného financování. Navrhovatelé nového zákona jsou přesvědčeni, že je tento model pro stát z dlouhodobého hlediska výhodnější. Současný model financování je podle nich charakteristický nemožností kontroly nárůstu objemu prostředků poskytovaných církvím a náboženským společnostem a svojí časovou neukončeností. Nový zákon stanovuje pevnou výši odškodnění, která nebude překročena.

Dopady do rozpočtu jednotlivých resortů, jakými budou náklady na zajištění procesu vydávání majetku, na nahrazení vydaného majetku atd., budou na základě podkladů dodaných jednotlivými resorty přibližně 4 mld. Kč. Největší dopad, 2,8 mld. Kč, bude mít přijetí zákona na rozpočet Ministerstva obrany (uvedená částka je včetně dopadu na státní podnik Vojenské lesy a statky ČR). Dopad do resortu Ministerstva zemědělství je odhadován na 500 mil. Kč a bude souviset zejména se zvýšenými náklady na činnost pozemkových úřadů. Dopad ve výši 30 mil. Kč očekává Ministerstvo zdravotnictví. V rozpočtu Ministerstva životního prostředí se odhady dopadu liší nejvíce: nejnižší počítají s desítkami milionů Kč, ty pesimistické hovoří o částkách v řádech stamilionů Kč. Náklady spojené se zavedením nového zákona budou rozloženy do delšího časového období než je jeden rok. Hospodářský dosah na jiné veřejné rozpočty se vzhledem k vymezení povinných osob nepředpokládá.

Hospodářský a finanční dosah na rozpočty některých obcí by měl mít pozitivní důsledky v souvislosti se zrušením blokačních paragrafů. To umožní vyjasnění vlastnických poměrů v obcích, které jsou předpokladem např. pro využití podpory z různých dotačních titulů (zejména strukturálních fondů EU). Mnohé obce, jejichž rozvoj je v současné době blokován § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, budou moci odblokované pozemky využít pro vlastní rozvoj.¹³⁹

5.4. Stanoviska církví a náboženských společností k podobě zákona o majetkovém vyrovnání

Ministerstvo kultury rozeslalo dne 17.3.2005 do připomínkového řízení návrh materiálu pro schůzi vlády *"Návrh dalšího postupu ve věci majetkového vyrovnání mezi státem na jedné straně a církvemi a náboženskými společnostmi na straně druhé metodou tzv. restituční tečky"*. Tyto materiály byly zaslány všem v tu dobu registrovaným církvím a náboženským společnostem, nejen těm, které mají na majetkové vyrovnání nárok. K podobě majetkového vyrovnání měly církve a náboženské společnosti možnost písemně v rámci tohoto připomínkového řízení. Možnosti uplatnit připomínky k materiálu využilo 17¹⁴⁰ z 26 tehdy registrovaných církví a náboženských společností.¹⁴¹

---

¹³⁹ *Důvodová zpráva vládního návrhu zákona o zmírnění některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společnostem v době nesvobody, o vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.)*. [online]. Internetové stránky Ministerstva kultury ČR, c2007, [cit. 2008-27-10]. Dostupná z WWW: <<http://www.mkcr.cz/cirkve-a-nabozenske-spolocnosti/majetkove-narovnani/default.htm>>.

¹⁴⁰ Církev římskokatolická - Česká biskupská konference, Církev římskokatolická-Konference vyšších představených mužských řeholí v ČR, Církev římskokatolická-Konference vyšších představených ženských řeholí v ČR, Českobratrská církev evangelická, Pravoslavná církev v českých zemích, Apoštolská církev, Církev bratrská, Církev řeckokatolická, Evangelická církev metodistická, Jednota bratrská, Luterská evangelická církev a.v., Starokatolická církev v ČR, Federace židovských obcí, Náboženská společnost českých unitářů, Církev adventistů sedmého dne, Křesťanské sbory, Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů, Náboženská společnost Svědkové Jehovovi, Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny, hnutí Hare Krišna.

¹⁴¹ *Návrh řešení majetkového vyrovnání metodou tzv. restituční tečky (2005)* [online]. Ministerstvo kultury ČR, c2007 [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=388>>.

Připomínky, které v budoucnu v následujících kapitolách prezentovat se týkají zejména principu řešení majetkového vyrovnání tzv. restituční tečkou a předběžného návrhu zákona. Na základě připomínek z tohoto řízení byl návrh zákona postupně upraven, k zásadním změnám však nedošlo a princip zákona zůstal zachován. K vyjádření svých postojů k navrhovanému zákonu využily CNS snad veškerá dostupná média. V rámci této práce není možné uvádět všechna stanoviska církví a náboženských společností k připravovanému zákonu, proto uvádím zde pouze malý vzorek. I tento vzorek by měl postačit k vytvoření představy o tom, jak složité bylo vytvořit zákon, který by byl přijatelný pro všechny zainteresované strany. Obecně se dá říci, že princip nového zákona, tzv. restituční tečka, považuje většina CNS i přes určité výhrady za akceptovatelnou. Většina CNS také velmi pozitivně hodnotí snahu státu vést o podobě nového zákona o majetkovém vyrovnání dialog a možnost podílet se na jeho konečné podobě.

5.4.1. Římskokatolická církev

Věcný návrh zákona o majetkovém vyrovnání vztahu mezi církví a státem je ze strany Římskokatolické církve považován za přijatelný kompromis. Církev dlouhodobě neřešení zatěžuje a neustálé spory se státními úřady o peníze na provoz jsou ze strany církve považovány za ztrátu času a energie, která odvádí církev od jejího poslání. Zástupci Římskokatolické církve se navíc domnívají, že stát má z výnosu zabaveného církevního majetku větší výnosy, než jsou státní dotace poskytované církvi. Církev se podle této teze stává „sponzorem státu“.¹⁴² Toto prohlášení Mons. Graubnera je velice krátkozraké a podle mého názoru státu značně křivdí. Odhad výnosů veškerého církevního majetku (včetně toho, který je ještě v majetku státu) se pohybuje kolem částky 100 mil. Kč ročně, zatímco finanční prostředky poskytované církvi ze státního rozpočtu přesahují ročně částku 700 mil. Kč. Mons. Jan Graubner upozorňuje na to, že Římskokatolická církev se snažila maximálně usnadnit restituční řešení, aby mohlo v brzké době dojít k nápravě historických křivd. Církev podle jeho názoru v zájmu

---

¹⁴² GRAUBNER, Jan. *Postoj katolíckej cirkve k věcnému záměru zákona : Přednáška arcibiskupa Jana Graubnera na CEVRO* [online]. 2008, 1. 2. 2008 [cit. 2009-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://tisk.cirkev.cz/z-domova/narovnani-vztahu-mezi-cirkvi-a-statem-aktualni-reflexe.html>>.

rychlého přijetí zákona o majetkovém vyrovnání v řadě případů slevila ze svých nároků a žádá jen částečnou náhradu některých majetkových křivd. Církev nebude požadovat náhradu soukromých a veřejných patronátních práv, příjmů z náboženských fondů, náhradu za zchátralost a tzv. vnitřní zadluženost vracených objektů, ani výnosy, které od roku 1948 až dosud plynuly do státního rozpočtu z původního církevního majetku (zvláště lesní a zemědělské půdy). V případě zabavených nemovitostí, které již nejsou v držení státu se Církev spokojí s finanční náhradou. Finanční náhradu nepožaduje Církev hned, ale je ochotna poskytnout státu „půjčku“ a splátky dlužné částky rozvrhnout na šedesát let. V šedesátiletém splátkovém kalendáři vidí Církev obrovské riziko, argumentuje tím, že od rozpadu Rakouska-Uherska u nás žádný stát šedesát let nevydržel. Obavy má Církev i z přístupu budoucích vlád a případných novelizací zákona o majetkovém vyrovnání. Z tohoto důvodu žádá Církev řešení nejen zákonem, ale i smluvním závazkem. Kvůli obavám z inflace Církev požaduje úročení finanční náhrady po celých 60 let fixním úrokem 4, 85 % ročně. O finanční náhradu za zabavený majetek je Římskokatolická církev ochotna se podělit s dalšími 16 CNS financovanými státem. Podle zabaveného majetku by měly všechny ostatní CNS nárok na 1-2 % celkové výše náhrady, po ústupcích Římskokatolické církve mezi ně bude rozděleno 17 % z celkové výše finanční náhrady.¹⁴³

Od přijetí zákona si CNS a především Římskokatolická církev slibují větší svobodu a hospodářskou nezávislost na státu. Římskokatolická církev i přes některé ústupky oceňuje konstruktivní přístup vlády a její snahu řešit dlouhodobě odkládané problémy

5.4.2. Apoštolská církev

Od úsilí některých církví získat svůj bývalý majetek či finanční kompenzaci za něj se Apoštolská církev zprvu distancovala. Zástupci Apoštolské církve považovali

---

¹⁴³ GRAUBNER, Jan. *Postoj katolíckej cirkve k věčnému záměru zákona : Přednáška arcibiskupa Jana Graubnera na CEVRO* [online]. 2008 , 1. 2. 2008 [cit. 2009-02-20]. Dostupný z WWW: <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/narovnani-vztahu-mezi-cirkvi-a-statem-aktualni-reflexe.html>.

tuto snahu za zcela privátní záležitost té které církve potažmo státu jako partnera v případných jednáních.¹⁴⁴

Apoštolská církev uvádí dva hlavní důvody svého nesouhlasu s podobou navrhovaného majetkového vyrovnání: Apoštolská církev má obavy z toho, že by se odškodněné církve a náboženské společnosti staly fakticky či minimálně morálně závislé na Římskokatolické církvi. Římskokatolická církev se totiž dobrovolně vzdá cca 15 % finanční náhrady ve prospěch ostatních CNS. Tento krok považuje Apoštolská církev za krok zpět ve stávající rovnosti církví před státem. Druhý důvodem skepse ze strany Apoštolské církve se týká rozdělení finanční náhrady do pravidelných splátek. Vyplácení miliardových náhrad ročně po dobu delší než půl století, se jeví zástupcům Apoštolské církve ve světle dosavadní historie našeho státu jako zcela iluzorní.¹⁴⁵

Současný stav financování církví ze strany státu je považován zástupci Apoštolské církve za stabilní, transparentní a oboustranně užitečný. Současný stav přijímají „jako dar z Boží ruky i ze strany státu“¹⁴⁶, za který jsou vděční a nehodlají si jej jakkoliv nárokovat dnes ani v budoucnu. Jakékoliv snahy stávající situaci „vylepšovat“ považují za nešťastné pro obě strany - CNS i stát.¹⁴⁷

Navzdory svému negativnímu stanovisku nakonec představitelé Apoštolské církve podepsali souhlas s finální podobou připravovaného zákona o majetkovém vyrovnání mezi státem a CNS a výší finančního odškodnění. Tento svůj krok ale nijak nekomentují, můžeme se pouze dohadovat zda jejich názor změnila účinná argumentace nebo výše přislíbené finanční náhrady. Je velmi pravděpodobné, že u zástupců Apoštolské církve lobovali ve prospěch přijetí tohoto zákona představitelé církví nebo náboženských společností, které budou mít z jeho přijetí největší prospěch. Římskokatolická církev se dokonce dobrovolně vzdala části svého finanční náhrady ve

---

¹⁴⁴ BUBIK, Rudolf. *Postoj Apoštolské církve k současným jednáním církve - stát o tzv. „restituční tečce“* [online]. 2005, 22. 3. 2005 [cit. 2009-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.apostolskacirkev.cz/view.php?cisloclanku=2005032201>>.

¹⁴⁵ *Dopis biskupa Apoštolské církve Rudolfa Bubika Ministerstvu Kultury ČR : Apoštolská Církev.doc* [online]. 24. 3. 2005. c2007 [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=388>>.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ BUBIK, Rudolf. *Postoj Apoštolské církve k současným jednáním církve - stát o tzv. „restituční tečce“* [online]. 2005, 22. 3. 2005 [cit. 2009-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.apostolskacirkev.cz/view.php?cisloclanku=2005032201>>.

prospěch ostatních CNS, což výrazně zvýšilo podíl ostatních CNS a tím je přimělo návrh podpořit. Zejména v případě menších církví a náboženských společností se tento podíl mohl zvýšit několikanásobně. Nelze předpokládat, že by se Římskokatolická církev vzdala vytoužené finanční náhrady zcela nezištně – pouze si její finanční experti spočítali, že je lepší se o část finanční náhrady podělit a tím získat podporu ostatních CNS, než bojovat o přijetí zákona sami.

5.4.3 Pravoslavná církev v českých zemích

Pravoslavná církev nemá proti řešení prostřednictvím „restituční tečky“ žádných zásadních námitek. Zástupci Pravoslavné církve upozorňují, že se jejich církev potřebuje na samofinancování důkladně ekonomicky připravit. Pokud by dostávali po zákonem stanovenou dobu dotaci v současné výši, navršenou ročně o valorizaci (s ohledem na inflaci a vývoj mezd), odhadují hladký průběh přechodu na samofinancování.

Představitelé Pravoslavné církve vznesli pouze námitku proti návrhu statutu. Připomínají zde, že zastoupení jejich církve výhradně prostřednictvím Ekumenické rady církví v ČR se jeví poněkud problematické, vzhledem k nejasnostem v jejím statutu (např. přijímání závěrů nikoliv formou „konsensu“, jako např. ve Světové radě církví, není v současné Ekumenické radě církví průchodné).¹⁴⁸

5.4.4. Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů

Možnost vyjádřit se k připravované podobě majetkového vyrovnání využily i některé církve a náboženské společnosti, jichž se majetkové vyrovnání přímo netýká. Jednou z těchto církví je i Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů. Její představitelé ve svém vyjádření potvrzují, že z žádné doby jejich působení na území ČR neplyne jakýkoli restituční nárok. Majetkové vyrovnání mezi státem a

---

¹⁴⁸ *Dopis + Kryštofa arcibiskupa pražského a českých zemí Ministerstvu Kultury ČR : Pravoslavná církev v českých zemích.doc* [online]. 4. 4. 2005. c2007 [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=388>>.

jejich církví z tohoto důvodu neproběhne. Zároveň církev připomíná, že je díky placení příspěvků (desátků) svých věrných členů zcela nezávislá na finanční podpoře od státu. K předloženému návrhu nového zákona nemají žádné připomínky.¹⁴⁹

5.5. Stanoviska politických subjektů k podobě zákona o majetkovém vyrovnání

Připomínky v probíhajícím připomínkovém řízení k návrhu řešení majetkového vyrovnání prostřednictvím nového zákona na principu tzv. restituční tečky některá připomínková místa vůbec neuplatnila.¹⁵⁰ Ve vyjádřeních v rámci řízení některá připomínková místa uvedla, že nemají k materiálu žádné připomínky.¹⁵¹ Připomínky k materiálu, jejichž text uplatnila tato připomínková místa: místopředseda vlády pro ekonomiku, Ministerstvo financí, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo zemědělství, ministr a předseda Legislativní rady vlády, vedoucí Úřadu vlády ČR, zmocněnec vlády pro lidská práva, Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, Krajský úřad Jihočeského kraje, Krajský úřad Karlovarského kraje, Krajský úřad Pardubického kraje, Krajský úřad Zlínského kraje, Krajský úřad Moravskoslezského kraje, Český báňský úřad, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.¹⁵² Své názory podobu zákona o majetkovém vyrovnání a různé alternativní návrhy nalezneme také v prohlášeních mnohých politických stran.

---

¹⁴⁹ *Dopis G. Freda Yosta prezidenta české Misie Praha Ministerstvu Kultury ČR : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů.jpg* [online]. 29. 3. 2005. c2007 [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=388>.

¹⁵⁰ Ministerstvo dopravy, Ministerstvo životního prostředí, kancelář Veřejného ochránce práv, Krajský úřad Plzeňského kraje, Krajský úřad Ústeckého kraje, Krajský úřad Libereckého kraje, Krajský úřad Olomouckého kraje.

¹⁵¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo obrany, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo informatiky, Česká národní banka, Český úřad zeměměřický a katastrální, Magistrát Hlavního města Prahy, Krajský úřad Středočeského kraje, Krajský úřad Královéhradeckého kraje, Krajský úřad kraje Vysočina, Krajský úřad Jihomoravského kraje, Bezpečnostní informační služba, Úřad pro zahraniční styky a informace, Úřad pro ochranu osobních údajů, Nejvyšší kontrolní úřad, Český statistický úřad, Energetický regulační úřad, Národní bezpečnostní úřad, Správa státních hmotných rezerv, Státní úřad pro jadernou bezpečnost a Úřad průmyslového vlastnictví.

¹⁵² *Návrh řešení majetkového narovnání metodou tzv. restituční tečky (2005)* [online]. Ministerstvo kultury ČR, c2007 [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=388>.

Není možné v rámci této diplomové práce interpretovat připomínky a návrhy všech politických stran a nezávislých institucí, proto zde opět uvádím pouze malý reprezentativní vzorek. Představím zde názor významných opozičních stran - ČSSD a KSČM, radikálnější odpůrce a zároveň menší organizace zde bude zastupovat vyjádření Vlasteneckého sdružení antifašistů a stanoviska státních úřadů zde bude hájit Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.

Z následujících kapitol vyplývá že názory politických stran a dalších institucí obeslaných v připomínkovém řízení na připravovaný zákon jsou ještě mnohem různorodější než v případě církví a náboženských společností. Obecně se dá říci, že proti přijetí zákona založeném na principu „restituční tečky“ jsou především opoziční strany v čele s ČSSD, naopak zákon obhajuje koalice v čele s ODS, za jejíž vlády byl zákon připraven.

5.5.1 Česká strana sociálně demokratická

Česká strana sociálně demokratická (ČSSD), v současné době největší opoziční strana, seznámila veřejnost se svým stanoviskem prostřednictvím tiskového prohlášení vydaného v Praze, 23. dubna 2008. ČSSD v něm uznává potřebu vyřešení problému majetkových nároků církví a otázky dalšího financování církví formou dlouhodobé dohody mezi státem a církvemi. S vládou zároveň souhlasí, že otázku existence tzv. blokačních paragrafů by bylo vhodné řešit a je nesporné, že řešení nemůže spočívat v jejich zrušení bez náhrady. Předkládaný vládní však považuje ČSSD za nepřijatelný, neboť by údajně zapříčinil nové kolo restitučních sporů, často velmi složitých, které by po mnoho let zatížilo soudní soustavu a ve svých důsledcích by znovu jen přiostrilo vztahy mezi církvemi a státem. ČSSD předně nesouhlasí s vyčíslením hodnoty nemovitostí, za které má být poskytnuta finanční kompenzace, zejména s ohledem na zásadu rovnosti a spravedlnosti při vypořádávání ostatních restitučních skupin po roce 1989. Použití jiného postupu než u dosavadního oceňování výše restitučních nároků může vyvolat další požadavky v rámci nedořešených restitučních sporů. Finanční kompenzaci navíc považují za nadhodnocenou a nepřiměřenou vzhledem k aktuální rozpočtové situaci státu a potřebě snižovat deficit veřejných rozpočtů. Je věcí státu, zda

se rozhodne napravovat minulé křivdy a pokud se proto sám rozhodne, je na něm, aby určil rozsah, v jakém tuto nápravu provede. Musí přitom vycházet ze svých ekonomických možností. K tomu, aby tyto rozpočtové možnosti zcela zjevně nepřiměřeně překračoval nemůže být nikým nucen. ČSSD odmítá splátkový kalendář, který zvýší každoroční mandatorní výdaje státního rozpočtu o cca 4 miliardy korun po dobu 60 let. Pokládá to za nezodpovědnou snahu vlády ODS přenést negativní rozpočtové důsledky současných politických rozhodnutí na bedra příštích generací.

ČSSD také nesouhlasí s rozsahem i navrženou právní formou naturální restituce majetku církevních řádů. Velká část z požadovaných pozemků je dnes již nevyužitelná pro kompaktní hospodaření. Z ekologických i hospodářských důvodů také odmítá další dělení majetku, spravovaného Lesy ČR. ČSSD by omezila naturální restituce u církevních řádů výhradně na bývalé řádové budovy (zejména sakrální povahy) a pozemky pod těmito budovami. Tato naturální restituce by měla být provedena formou úplného výčtu vydávaného majetku v zákoně. Následovalo by poskytnutí finanční kompenzace nově zřízené „náboženské nadaci“ spravované církvemi a to za nevydání majetku, jenž církve na základě svého právního výkladu nárokují. Výše finanční kompenzace by byla nově vypočtena na základě nového ocenění církevních majetkových nároků a stanovena i s ohledem na omezené ekonomické možnosti státu. Finanční kompenzace by byla nadaci poskytnuta během 3 let z mimorozpočtových zdrojů státu (výnosu z privatizace státního majetku), což by nezvýšilo každoroční výdaje státního rozpočtu. Z prostředků nadace se budou financovat výdaje spojené s náboženskou, sociální, zdravotní, kulturní a jinou aktivitou církví v poměru, dohodnutém mezi církvemi. Na závěr by následovalo zrušení tzv. blokačních paragrafů v zákoně o půdě. Pozemky, které byly doposud takto blokovány (s výjimkou lesních pozemků), by byly převedeny bezúplatně a za zákonem stanovených podmínek do majetku obcí a měst, v jejichž katastrálním území se nachází (pokud by o ně obce a města projevila v zákonné lhůtě zájem).¹⁵³

---

¹⁵³ Stanovisko ČSSD k narovnání s církvemi : Tisková zpráva ČSSD 23.4.2008 [online]. 2008 , 23.4.2008 [cit. 2009-03-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.cssd.cz/s14983/tiskove-zpravy/a17658.html>>.

5.5.2. Komunistická strana Čech a Moravy

Poslanecký klub Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM) s navrhovaným dokončením procesu narovnání mezi státem a církvemi souhlasí. K navrhované podobě má však několik dílčích a jednu zásadní připomínku. V počáteční etapě příprav nového zákona nevyklučovala KSČM ani podporu jiného způsobu financování církví.

KSČM vznáší požadavek, aby byly finanční prostředky vyplácené církvím a náboženským společnostem na základě nového zákona účelově vázány. Vyplácení roční částky navrhuje rozdělit např. do čtvrtletních splátek, jednorázová výplata na začátku roku považují za příliš náročnou pro státní rozpočet.

Poslanecký klub KSČM má také pochybnosti, zda je nutné určovat odhadní cenu nemovitostí, když do této doby nebyla snaha výčtem určit byť jen rozsah nemovitostí. S tím podle něj souvisí i otázka vzdání se majetku církve, která je jistě myšlena obecně, nikoli výčtově.

Zásadní připomínka se týká statutu komise vládní komise pro majetkové vyrovnání mezi státem a CNS. Připomínka se týká faktu, že řešení majetkových otázek církví není jen záležitostí vládní koalice, ale celé společnosti. Proto by podle měl podle KSČM statut komise pro majetkové vyrovnání obsahovat ustanovení, které zajistí zastoupení všech politických stran v Poslanecké sněmovně.¹⁵⁴

Dá se říci, že v současné době se KSČM obecně shoduje s alternativním návrhem majetkového vyrovnání, který předložila ČSSD. Zřízení fondu, o kterém hovoří ČSSD ve svém návrhu by komunisté v každém případě podpořili. Požadují však ukončení přímého financování církví státem dříve než za 10 let, jak to navrhuje ČSSD. Dvacet let, které uplynuly od revoluce považuje KSČM za dostatečnou dobu na to, aby byly CNS připravené na samofinancování.¹⁵⁵

---

¹⁵⁴ *Dopis Pavla Kováčika předsedy klubu KSČM v Poslanecké sněmovně Ministerstvu Kultury ČR : Poslanecký klub KSČM.doc* [online]. 29. 3. 2005. c2007 [cit. 2009-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=388>>.

¹⁵⁵ *Návrh církevních restitucí je nadstandardní : Rozhovor s Vladimírem Koníčkem, poslancem KSČM a odborníkem na problematiku církví, o vládním návrhu majetkového vyrovnání s církvemi.* [online]. 2008, 7.5.2008 [cit. 2009-03-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.kscm.cz/article.asp?thema=2665&item=38317&category=&previev=archiv>>.

5.5.3. Vlastenecké sdružení antifašistů

Vlastenecké sdružení antifašistů (VSA) nesouhlasí s navrhovanou podobou zákona o majetkovém vyrovnání. Místo toho předkládá svůj návrh na uspořádání vztahů mezi státem a církvemi, který nazývá „odluka církve od státu“. Podle VSA zkušenosti mnohých států (USA, Francie atd.) dokazují, že se takové řešení osvědčilo.¹⁵⁶ K tomuto návrhu dospělo VSA na základě požadavků svých členů, kteří nejsou ochotni jako daňoví poplatníci přispívat na činnost církví.

Členové Vlasteneckého sdružení antifašistů se domnívají, že Římskokatolická církev je „dostatečně bohatá“, aby mohla financovat své aktivity bez pomoci státu. Argumentují statistikami, podle kterých je údajně více než 70 % občanů ČR bez vyznání, a tudíž musí podle VSA souhlasit s odlukou.

Před přijetím zákona Parlamentem ČR by měly podle VSA jednotlivé církve provést důslednou evidenci majetku, včetně jeho bilanční hodnoty a s uvedením způsobu jeho nabytí. Zároveň doporučuje aby vláda svým usnesením vyzvala církve k předání majetkových podkladů, týkajících se nemovitého majetku. Vláda by pak měla stanovit, že nemovitosti musí být členěny tak, aby bylo jasné zda slouží k duchovním, pastoračním, správním, sociálním, vzdělávacím aktivitám církvi, nebo k výrobní, zemědělské, obchodní či jiné činnosti. Navrácen by pak byl jen určitý majetek, nezbytný pro výkon činnosti církví.

V zákoně o církvích by měla být podle VSA stanovena účast státu na dofinancování charitativní činnosti, provoz církevních škol, na údržbu památek vysoké kulturní hodnoty a u malých církví, které nevlastní nemovitý majetek by měly mít možnost požádat stát o finanční příspěvek na svou činnost. Zákon by měl navíc podle zástupců VSA obsahovat tuto definici církve: „*církve jsou dobrovolnou společenskou organizací duchovenstva a věřících občanů určitého náboženského vyznání k naplňování náboženské činnosti*“¹⁵⁷. Zde bych si dovilil poznamenat, že zástupci VSA

---

¹⁵⁶ Již samotný termín „odluka církve a státu“, který VSA používá pro svůj návrh majetkového vyrovnání mezi státem a církvemi, svědčí o naprosté neinformovanosti o celé problematice. Není z něj jasné, zda se jedná o Římskokatolickou církev, nějakou jinou církev, nebo dokonce všechny církve a náboženské společnosti. Z termínu není také jasné zda se jedná u úplnou odluku a nebo o odluku v určitých oblastech, např. financování.

¹⁵⁷ *Dopis představitelů Vlasteneckého sdružení antifašistů Ministerstvu Kultury ČR : Vlastenecké sdružení antifašistů.doc* [online]. 20. 3. 2005. c2007 [cit. 2009-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=388>>.

pravděpodobně nepochopili k jakému zákonu vyjadřují svou připomínku. Nový zákon ke kterému se vyjadřují nebude řešit svobodu náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností. Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech zůstane hlavním pramenem českého konfesního práva i po přijetí zákona o majetkovém vyrovnání.

V závěru prohlášení najdeme požadavek na legislativní zpracování „rámcového návrhu odluky státu a církve“ a spolupráci ze strany vlády a parlamentu. Od Ministerstva kultury ČR očekávají zástupci VSA přijetí svého návrhu a maximální úsilí při jeho realizaci. Vlastenecké sdružení antifašistů je přesvědčeno o tom, že občané ČR i zástupci církví a náboženských společností by jejich řešení přijali.¹⁵⁸

Postoj Vlasteneckého sdružení antifašistů k návrhu zákona o majetkovém vyrovnání patří beze sporu k těm výstřednějším. Rozhodl jsem se ho zde prezentovat jako ukázkou rozmanitosti postojů k dané problematice a také toho, že k majetkovému vyrovnání mezi státem a církvemi mají potřebu se vyjadřovat i instituce, kterých se připravovaný zákon přímo netýká.

5.5.4. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových vyjádřil k předloženému návrhu zákona řadu zásadních připomínek. Navrhované řešení „renty“ vyplácené CNS pod dobu 60 let se jeví úřadu jako nesystémové řešení. Takové řešení je podle něj odporuje dosud uplatňovanému principu restitucí, kdy náhrady oprávněných osobám vždy vycházely z úhrady skutečné újmy, případně z navrácení původně vlastněných movitých a nemovitých věcí (např. restituční zákony 298/1990 Sb., 403/1990 Sb., 92/1991 Sb., 229/1991 Sb.)

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových postrádá v návrhu zákona o majetkovém vyrovnání vysvětlení, proč byla stanovena zrovna šedesátiletá lhůta splatnosti a to, jakým způsobem budou CNS financovány až tato doba uplyne.

---

¹⁵⁸ *Dopis představitelů Vlasteneckého sdružení antifašistů Ministerstvu Kultury ČR : Vlastenecké sdružení antifašistů.doc* [online]. 20. 3. 2005. c2007 [cit. 2009-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=388>>.

Předpokládá se, že se CNS budou v budoucnu získávat finanční prostředky pro svou činnost samy. Stát však bude pravděpodobně dále přispívat na některé veřejně prospěšné činnosti CNS jako jsou například ústavy sociální péče, zdravotnická zařízení, apod. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových v připravovaném zákoně postrádá přesný výčet činností CNS, na který bude stát přispívat i po jeho přijetí.

Úřad upozorňuje na to, nkolik bude nemovitý majetek, který zůstane po přijetí zákona státu, možné používat i mimo potřeby CNS. Další otázkou je, jakou částku si vyžádají opravy a správa těchto nemovitostí. Náklady na správu majetku uvolněného blokačními paragrafy odhaduje Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových na 120 mil. Kč ročně. Úřad konstatuje, že bez přesných znalostí těchto ekonomických údajů není možné přijmout relevantní řešení.

Na základě výše uvedených připomínek se úřad domnívá, že dokončení majetkového vyrovnání mezi státem a církvemi tzv. výčtovými zákony¹⁵⁹, ve kterých by byla uvedena přesná charakteristika převáděného majetku, o jehož vydání církev a náboženské společnosti požádají, je ve světle možných problémů spojených s přijetím navrhovaného zákona lepší alternativou. Na rozdíl od navrhovaného způsobu „restituční tečky“ by byl zřejmý rozsah vydávaného majetku, počet konkrétních nabyvatelů a došlo by i k eliminaci případných budoucích soudních sporů o majetek.¹⁶⁰

Stanovisko Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových k navrhovanému zákonu o majetkovém vyrovnání, je stejně jako u Vlasteneckého sdružení antifašistů negativní. Na rozdíl do sdružení antifašistů Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových vyslovuje nesouhlas mnohem kultivovaněji a fundovaně a nabízí přijatelnou alternativu.

---

¹⁵⁹ Zákony, jejichž přílohou je výčet všech vydávaných položek nemovitostí včetně označení jejich nabyvatele.

¹⁶⁰ *Dopis Úřadu pro zastupování vlády ve věcech majetkových Ministerstvu Kultury ČR : Úřad pro zastupování vlády ve věcech majetkových.doc* [online]. 4. 4. 2005. c2007 [cit. 2009-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=388>>.

5. 6. Postoj veřejnosti k majetkovému vyrovnání

Ve výzkumu CVVM¹⁶¹ prováděném krátce po vzniku ČR ve dnech 2. – 8. 2. 1993 na reprezentativním souboru 779 obyvatel ČR starších 15 let byl zjišťován názor na navrácení vyvlastněného majetku církvím a na získávání finančních prostředků pro jejich činnost. Proti navrácení parků, zahrad a větších objektů, např. škol, zdravotnických a sociálních ústavů se vyjádřila necelá třetina dotazovaných. Nejvíce respondentů, 44 %, se vyslovalo pro vrácení některých vybraných objektů. Proti navrácení lesů, zemědělské půdy a stavebních parcel již bylo 51 %, proti navrácení průmyslových podniků to bylo dokonce 62 % dotázaných. 53 % dotázaných se domnívá, že finančními zdroji církví by měly být především příspěvky věřících, dary, nadace. atd. Dalších 25 % respondentů se domnívalo, že by se církve měly financovat samy prostřednictvím podnikatelské činnosti. Pouze 7 % by ponechalo stávající model financování činnosti církví ze státního rozpočtu a 9 % by volilo kombinaci obou způsobů.¹⁶²

Zatím poslední průzkum veřejného mínění týkající se majetkového vyrovnání a financování CNS uskutečnil CVVM ve dnech 27.2 - 3.3. 1998. Dotázáno bylo celkem 1107 osob reprezentujících obyvatelstvo ČR starší 15 let. V době provádění výzkumu ještě nebyla známa konkrétní podoba majetkového vyrovnání mezi státem a CNS, přesto se domnívám, že mají data získaná průzkumem určitou vypovídací hodnotu. Otázky v průzkumu byly velmi vhodně zvolené, týkají se pouze mínění samotných občanů, čímž nejsou vázané na aktuální politické dění a daly by v nezměněné podobě klást i dnes.

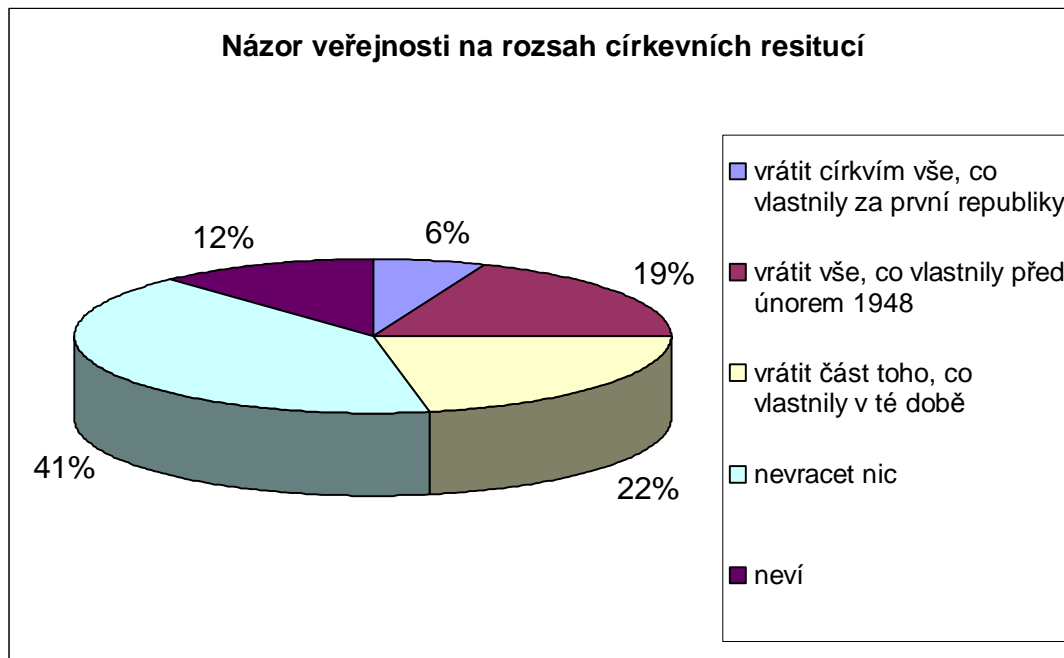
Na otázku :”*Objevují se různé názory na navrácení majetku církvím. Někdo říká, že by se jim měl vrátit další majetek, jiní se domnívají, že se jim již vrátilo dost a nemělo by se pokračovat. Myslíte si, že by se církvím mělo vrátit ...*” odpovědělo 6 % vše, co církve vlastnily za první republiky, 19 % vše, co vlastnily před únorem 1948, 22 % jen něco z toho , co vlastnily v té době, 41 % již nic by se jim nemělo vracet, 12 % neví. Pro větší přehlednost jsem tato data zpracoval do výšečového grafu.

---

¹⁶¹Centrum pro výzkum veřejného mínění sociologického ústav Akademie věd ČR.

¹⁶² *Církve a majetek*. Žegklitz Jaromír. 1. vyd. Praha : Občanský institut, 1993. s. 6.

Graf struktury názorů veřejnosti na rozsah církevních restitucí

Zdroj dat: MIŠOVIČ, Ján, RENDLOVÁ, Eliška. *K navrácení církevního majetku a k financování církví* [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 1998, 24. 3. 1998 [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.muweb.cz/www/cirkev/pd80324.htm>>.

Totožný výzkum prováděl CVVN v letech 1993, 1996 a 1997. Představu o vývoji názoru obyvatel ČR na rozsah církevních restitucí si lze udělat z údajů v následující tabulce. Obecně se dá říci, že názory obyvatel na tuto problematiku se v letech 1993 - 1998 nijak zásadně neměnily.

Stanoviska obyvatel ČR starších 15 let k navrácení církevního majetku (v %)

	1993	1996	1997	1998
Vrátit vlastnictví z první republiky	5	7	8	6
Vrátit vlastnictví do února 1948	16	17	19	19
Vrátit jen něco z toho	27	21	25	22
Nic již nevracet	43	36	35	41
Neví	9	19	13	12

Zdroj dat: MIŠOVIČ, Ján, RENDLOVÁ, Eliška. *K navrácení církevního majetku a k financování církví* [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 1998, 24. 3. 1998 [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.muweb.cz/www/cirkev/pd80324.htm>>.

Ke stanovisku, že by se mělo vrátit církvím a náboženským společnostem vše, co vlastnily za první republiky nebo do února 1948, se přiklánějí relativně častěji nejstarší dotázaní 30 % z nich a respondenti se základním vzděláním 26 %, nejméně mládež do 19 let (13 %). Za navrácení, ať již úplné nebo částečné, se přimlouvají častěji než ostatní vysokoškolsky vzdělaní respondenti (56 %). Nejvíce nerozhodní jsou mladí lidé do 19 let (29 %). V regionech by nevracelo nic 45 % občanů severních Čech a 48 % obyvatel středních Čech. Z příznivců jednotlivých politických stran by nic nevracelo 15 % sympatizantů z okruhu KDU-ČSL, 26 % US, 28 % ODS, 48 % ČSSD a 76 % KSČM. Mezi lidmi s dobrou životní úrovní by církvím nevracelo nic 36 % a špatnou životní úrovní 48 %. Z respondentů hlásících se k některé z CNS by nevracelo žádné majetky 20 %, z připouštějících existenci Boha 32 % a z nevěřících 59 %.¹⁶³

¹⁶³ MIŠOVIČ, Ján, RENDLOVÁ, Eliška. *K navrácení církevního majetku a k financování církví* [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 1998, 24. 3. 1998 [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.muweb.cz/www/cirkev/pd80324.htm>>.

6. FINANCOVÁNÍ CÍRKVÍ A NÁBOŽENSKÝCH SPOLEČNOSTÍ V BUDOUCNOSTI

Budoucí podoba financování církví a náboženských společností v ČR závisí na přijetí, či nepřijetí zákona o majetkovém vyrovnání mezi státem a CNS. Z tohoto hlediska se bude blízká budoucnost financování pravděpodobně odehrávat podle některého těchto tří schémat:

- 1) Bude přijat zákon o majetkovém vyrovnání, dojde k prohloubení odluky a CNS se budou financovat samy. Státní podpora se omezí na církevní školství, opravy památek atd.
- 2) Zákon o majetkovém vyrovnání mezi státem a CNS nebude přijat a současný model financování se nezmění. Současná legislativa bude zachována, případně novelizována. Změny by se pravděpodobně týkaly zejména systému přerozdělování prostředků ze státního rozpočtu. Nepůjde však o definitivní vyřešení problému financování a vzhledem k existenci tzv. blokačních paragrafů se bude nadále jednat o podobě majetkového vyrovnání.
- 3) Zákon o majetkovém vyrovnání nebude přijat, ale bude upuštěno od současného nevyhovujícího systému financování a bude přijat nový model (např. systém daňových asignací). O žádném konkrétním alternativním řešení financování CNS se ale zatím vážně nejednalo. V současné době nejsou připravené ani podrobné návrhy, natož finanční analýzy nebo analýzy dopadu takového modelu financování na CNS. Z těchto důvodů je toto schéma nejméně pravděpodobné.

V této kapitole se budu zabývat diskusemi, které se ještě v poměrně nedávné době vedly o budoucnosti financování CNS v České republice. Tyto diskuse se bohužel téměř vždy zabývaly primárně zákonem o majetkovém vyrovnání a modelem financování, který má přinést. Obsah diskusí tak budí dojem, jako by si v současné době nikdo budoucnost financování CNS bez majetkového vyrovnání nedokázal ani představit. Návrhů financování církví a náboženských společností nezávislých na

přijetí zákona o majetkovém vyrovnání je naprosté minimum, vážněji se hovořilo pouze o zavedení systému církevní daně a systému daňových asignací. Následující kapitola je věnována diskusím, které se rozpoutaly kolem těchto alternativních modelů i budoucnosti financování CNS obecně. Prezentovat zde budu stanoviska CNS, stanoviska hájená politickými subjekty, i postoj veřejnosti. V závěru kapitoly se pokusím nastínit, jak by vypadalo financování církví a náboženských společností v případě přijetí zákona o majetkovém vyrovnání mezi státem a CNS.

6.1. Diskutované alternativní modely financování církví a náboženských společností

6.1.1. Systém církevních daní

Financování CNS prostřednictvím církevní daně je model používaný např. ve Spolkové republice Německo. Příspěvek církvím a náboženským společnostem má charakter daně, kterou platí všichni plnoletí členové církve s vlastním příjmem. Tuto povinnost mají členové všech státem uznaných (registrovaných) církví a náboženských společností. Církevní daň je ve většině případů vázána na daň z příjmu a za poplatníky ji vypočítává a odvádí zaměstnavatel. Každá církev nebo náboženská společnost má svůj vlastní řád pro vybírání, který se v podstatě liší jen tarifními přílohami. Veškeré předpisy jsou pod dohledem státu, což v praxi znamená, že např. diecézní nařízení bere na vědomí příslušné ministerstvo. Církevní daň je vzhledem k zákonné povinnosti členů právně vymahatelná v soukromoprávním sektoru.

Výnos z církevního příspěvku představuje v zemích kde je zaveden přibližně 80 % - 90 % veškerých příjmů CNS.¹⁶⁴

Pro Českou republiku není tento způsob financování vhodný vzhledem k celkové ekonomické situaci občanů a malém počtu věřících obyvatel, které by bylo možno touto daní zatížit. V SRN, kde je tento způsob financování zaveden je podle posledních průzkumů pouze asi 24 % občanů bez vyznání. V Německu jsou počty členů jednotlivých církví a náboženských společností vyrovnanější než v ČR, nenajdeme zde

---

¹⁶⁴ V SRN činí tyto výnosy 80 %, v Rakousku 85 % - 90 % z celkových příjmů.

církev nebo náboženskou společnost, která by počtem věřících jasně převládala nad ostatními. Přibližně stejně věřících (25%) má Katolická církev a Evangelická Landeskirchen, zbývajících 25 % je relativně rovnoměrně rozděleno mezi ostatní náboženské společnosti.¹⁶⁵ Církevní daní jsou tak v SRN zatíženy více než tři čtvrtiny veškerého obyvatelstva. Oproti tomu v ČR je podle posledního sčítání lidu bez vyznání přibližně 60 % obyvatelstva, 27 % se hlásí k Římskokatolické církvi a o zbývajících cca 3 % se dělí všech zbývajících 29 církví a náboženských společností. Financování prostřednictvím církevních daní by tak v našem prostředí bylo výhodné zejména pro Římskokatolickou církev a některé větší křesťanské církve, méně už pro církve a náboženské společnosti s malým počtem členů.

V českém prostředí hájil tento systém financování církví zejména Cyril Svoboda, který hovořil o církevní dani ve výši 1 % z příjmu věřících hlásících se k některé z registrovaných CNS.¹⁶⁶ Výše církevní daně se v zemích kde je zavedena, pohybuje obvykle mezi 8 a 9 % z celkové výše příjmů. Spolu s daní z příjmu a relativně vysokými odvody za zdravotní pojištění a sociální zabezpečení by pak zavedení povinné církevní daně znamenalo pro české poplatníky téměř neúnosnou daňovou zátěž. Stejný názor zastává i předseda ČBK Jan Graubner, který ve vyjádření biskupů uvedl, že konkrétně katolíci by byli finančně příliš zatíženi v porovnání s ostatními, protože už nyní své církvi dávají peněžní dary. Podle Graubnera je v katolické církvi výdělečně činných pouhých 130.000 lidí, věřící prý už nyní dávají na provoz církve více než 600 milionů.¹⁶⁷

Daň ve výši pouhého 1 % z příjmů, navrhovaná ministrem Svobodou, by byla sice přijatelná ze strany poplatníků, ale zejména v případě menších CNS by nedokázala přinést dostatek finančních prostředků na jejich provoz. Ministr Svoboda odhaduje příjem z církevní daně na 600 mil. až 2 mld. v případě Katolické církve. Jedná se však

---

¹⁶⁵ *Grafiken und Daten zur Mitgliedschaft der Religionen in Deutschland* [online]. 2008 , září 2008 [cit. 2009-03-03]. Dostupný z WWW: <http://www.remid.de/info_zahlen_grafik.html>.

¹⁶⁶ MATĚJKOVÁ, Monika. *Návrh na financování církve* [online]. 2007 , 23.08.2007 [cit. 2009-03-05]. Dostupný z WWW: <<http://dumfinanci.cz/ekonomika/navrh-na-financovani-cirkve>>.

¹⁶⁷ *Komunistům se líbí Svobodův návrh financování církví věřícími* [online]. ČTK, 2007 , 30.8.2007 [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://cs.christiantoday.com/article/komunistum-se-libi-svobodu-navrh-financovani-cirkvi-vericimi/8167.htm>>.

o velmi optimistický odhad, podle církevních zdrojů by se reálný příjem z církevních daní pohyboval na spodní hranici Svobodova odhadu.¹⁶⁸

Vedení KDU-ČSL se s tímto návrhem neztotožňuje a považuje ho pouze za osobní iniciativu Cyrila Svobody.¹⁶⁹ Svoboda sice nepřišel s příliš vhodným řešením budoucnosti financování CNS, zato byl jedním z mála, který se alespoň odvážil předložit k diskusi nějaký konkrétní návrh.

System církevní daně by pro církve a náboženské společnosti znamenal povinnost zavedení rejstříků věřících a rozsáhlé administrativy spojené s výběrem a přerozdělováním daně. Náklady spojené s vedením takové administrativy by jistě nebyly malé. Výpočty a odvody církevních daní by v našem složitém a překombinovaném daňovém systému představovaly další komplikace pro daňové poplatníky a zaměstnavatele zpracovávající svým zaměstnancům daňová přiznání. Navíc platba jakýchkoli povinných poplatků se přiči mentalitě českého člověka. Nepraktikující věřící, hlásících se dnes z různých důvodů k některé z CNS, by se pravděpodobně raději prohlásili raději za ateisty, než by platili daně církvi nebo náboženské společnosti, jejímiž jsou jen formálními členy. Církevní daň by byla právně vymahatelná a případné neplatiče by čekaly žaloby, které by následně značně zatěžovaly již tak přetížený český soudní systém.

6.1.2. System daňových asignací

System daňových asignací vychází principiálně ze systému církevních daní. Oproti systému církevních daní je však system daňové asignace založený na dobrovolnosti. Jde o moderní nástroj financování církví, který je v současné době zaveden v několika zemích EU¹⁷⁰. Daňový poplatník může část povinné obecné daně poskytnout podle své vůle některé z CNS nebo na jiné veřejně prospěšné aktivity např.

---

¹⁶⁸ *Vyjádření ČBK k výzvě ministra Svobody Nebojme se začít* [online]. 2007, 14. 8. 2007 [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://cs.christiantoday.com/article/vyjadreni-cbk-k-vyzve-ministra-svobody-nebojme-se-zacit/7896.htm>>.

¹⁶⁹ NOVÁK, František. *Lidovci nesouhlasí s financováním církví podle Svobody* [online]. 2007, 13. 8. 2007 [cit. 2009-03-05]. Dostupný z WWW: <http://ihned.cz/3-21807390-franti%9Aek+nov%E1k-000000_d-e5>.

¹⁷⁰ V současné době je zaveden v Itálii, Španělsku, Maďarsku a uvažuje se o něm i v Chorvatsku a Rakousku.

v oblasti kultury, sociálních služeb apod. Odvést část své daně některé z církví nebo náboženských společností mohou i lidé bez vyznání, pokud chtějí z nějakého důvodu jejich činnost podpořit. Vůli poskytnou část svých daní některé z CNS vyjadřují daňoví poplatníci jednou ročně při celoročním zúčtování daní. Na rozdíl od církevní daně neznamenají daňové asignace další daňové zatížení poplatníka. Navíc se jedná o dobrovolný odvod části daně, poplatek není právně vymahatelný, což odpovídá české mentalitě mnohem více, než povinná církevní daň.

Tento systém není příliš vhodný pro země s nízkým počtem věřících, jako je Česká republika. V našich poměrech by výnosy z daňových asignací poplatníků ve výši 0,8 % z obecné daně jako v Itálii, necelých 0,6 % jako ve Španělsku, nebo 1 % jako v Maďarsku nebyly jako hlavní zdroj příjmů CNS dostatečné. Vyšší daňové asignace by zase nebyly akceptovatelné ze strany státu, který by tím přišel o citelnou část příjmů z daní poplatníků. Navíc nelze předpokládat, že by všichni členové CNS věnovali asignovatelnou část daně ve prospěch své církve nebo náboženské společnosti.

Optimistické prognózy hovoří o tom, že by svůj asignovatelný podíl daně připsalo ve prospěch CNS jen asi kolem 10 % všech daňových poplatníků.¹⁷¹ V Itálii, kde je religiozita mnohem vyšší než v ČR, dnes asignuje ve prospěch CNS část svých daní přibližně 87 % daňových poplatníků. Příjmy z tohoto zdroje znamenají pro CNS v Itálii částku vyšší než miliardu eur ročně.¹⁷² V době zavedení tohoto systému v Itálii se však rozhodlo poskytnout část svých daní ve prospěch některé z církví nebo náboženských společností pouze 40 % a stát se musel na financování CNS ještě nějakou dobu podílet. Systém daňových asignací je zaveden i ve Španělsku, kde se však pro CNS rozhodlo jen asi 37 % daňových poplatníků, takže výnos pokrývá přibližně pouhých 33 % potřeb CNS.¹⁷³ Prognózy J. R. Tretery o asignaci deseti procent českých daňových poplatníků ve prospěch CNS se tak zdají být reálné. V tom případě by systém daňových asignací nebyl schopen přinášet do rozpočtů CNS dostatečné množství prostředků. V kombinaci s ostatními příjmy (např. z podnikání nebo

---

¹⁷¹ TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církev v České republice. Kostelní Vydří* : Karmelitánské nakladatelství 2002. s. 131.

¹⁷² *Výnosy z církevní daně dosáhly v Itálii rekordní výše* [online]. 30. 5. 2003. Tiskové středisko české biskupské konference, 2003, 30. 5. 2003 [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/vynosy-z-cirkevni-dane-dosahly-v-italii-rekordni-vy-e.html>>.

¹⁷³ *Církev a majetek*. Žegklitz Jaromír. 1. vyd. Praha : Občanský institut, 1993. s. 26.

z navráceného majetku) by se však mohly v českém prostředí stát daňové asignace vhodným doplňkovým zdrojem příjmů.

6.2. Diskuse o budoucí podobě financování církví a náboženských společností

Ze strany státu i CNS je cítit ochota k dialogu o budoucnosti financování. Převážná většina diskusí se však týká budoucnosti financování na základě připravovaného zákona o majetkovém vyrovnání. Dodnes bylo předloženo minimum konkrétních návrhů zcela nezávislých na majetkovém vyrovnání. Navíc ne ke každému návrhu se vyjadřovali zástupci církví nebo náboženských společností. Následující stanoviska tak nejsou reprezentativním vzorkem, ale spíše malým přehledem nejvýznamnějších postojů, které jsou v současné době k dané problematice veřejně k dispozici. KSČM zde představuje názory politické opozice, koaliční strany v čele s ODS podporují výhradně model financování založený na přijetí zákona o majetkovém vyrovnání, kterému jsem se již podrobně věnoval v předchozích kapitolách. ČBK zde zastupuje stanoviska Římskokatolické církve - nejpočetnější náboženské společnosti v ČR. Ekumenická rada církví, která je největším sdružením náboženských organizací v ČR zde prezentuje společný názor svých členských církví.

6.2.1. Stanoviska politických subjektů

Komunistická strana Čech a Moravy

Komunisté vítají a podporují návrh lidoveckého ministra Cyrila Svobody na financování katolické církve věřícími. Svoboda navrhl, aby katolíci církvi posílali každý měsíc procento ze svého platu. Svoboda prý jen "vyzývá k věci, která by měla být samozřejmá,"¹⁷⁴ řekl novinářům poslanec KSČM Vladimír Koníček. Doplnil, že ho překvapil strach České biskupské konference z tohoto kroku. Svoboda počítal, že odvody by se mohlo ročně od věřících vybrat dost finančních prostředků na to, aby se

¹⁷⁴ *Komunistům se líbí Svobodův návrh financování církví věřícími* [online]. ČTK, 2007, 30.8.2007 [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://cs.christiantoday.com/article/komunistum-se-libi-svobodu-navrh-financovani-cirkvi-vericimi/8167.htm>>.

podle něj církve vymanila ze závislosti na státu. Stát má podle ministra pokračovat v podpoře katolické církve, ale jeho podpora se má zaměřit především na ostatní potřeby - kulturní památky, školství, zdravotnictví, charitu, nikoli na platy duchovních.

Deník Mladá fronta Dnes uvedl, že Svoboda návrhem pohněval stranického kolegu a náměstka ministra kultury Jaromíra Talíře. Ten chystá zákon, který má církvím vrátit majetek znárodněný po roce 1948. Svoboda je však ke schválení zákona skeptický. Jak jsem již zmínil, straničtí kolegové se od Svobodova návrhu distancovali. Předsednictvo KDU-ČSL se shodlo na tom, že návrh je osobní iniciativou ministra, nikoliv stranickou pozicí.¹⁷⁵

6.2.2. Stanoviska náboženských organizací

Ekumenická rada církví

Ekumenická rada církví zaujala na plenárním zasedání 26. ledna 1993 tato 4 stanoviska:

„ 1) Církve mají zájem o vrácení veškerého majetku zabaveného po 25. 2. 1948. V krajním případě jsou ochotní přijmout výčet nevráceného majetku se zdůvodněním, k jakému bude použit a komu bude patřit

2) Církve zásadně směřují k ekonomické nezávislosti na státu v oboru vlastní duchovenské činnosti v rozmezí do deseti let.

3) V oboru ostatních druhů činnosti (jež je bezprostředně zaměřena na celou veřejnost: sociální, školské, zdravotní, kulturní atd.) počítají nadále s podporou státu rovnocennou té, jež poskytuje v tomto případě ostatním institucím.

4) Církve počítají ve svém finančním zabezpečení především s těmito zdroji: dobrovolné dary členů, sponzorské dary, daňové asignace, daňové úlevy a pomoc ze zahraničí.“¹⁷⁶

Z prohlášení Ekumenické rady církví vyplývá, že do budoucnosti nepočítá se zachováním současného systému financování CNS státem. Členové ekumenické rady církví se již od roku 1993 snaží postupně získávat nezávislost na finančních

---

¹⁷⁵ *Komunistům se líbí Svobodův návrh financování církví věřícími* [online]. ČTK, 2007, 30.8.2007 [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://cs.christiantoday.com/article/komunistum-se-libi-svoboduv-navrh-financovani-cirkvi-vericimi/8167.htm>>.

¹⁷⁶ *Církve a majetek*. Žegklitz Jaromír. 1. vyd. Praha : Občanský institut, 1993. s. 13.

prostředcích ze státního rozpočtu a zvyšovat podíl finančních prostředků získaných z vlastních zdrojů. Z výše uvedeného prohlášení vyplývá, že by Ekumenická rada církví mohla podpořit přijetí systému daňových asignací. Představitelé Ekumenické rady církví zde hovoří o daňových asignacích jako o doplňkovém zdroji příjmů, spojených s dalšími možnostmi financování.

Česká biskupská konference

Jan Graubner, předseda České biskupské konference, návrh ministra Svobody na zavedení církevní daně jednoznačně odmítá svým tvrzením: *"Z účastníků nedělních bohoslužeb v naší církvi je výdělečně činných 130 tisíc lidí a věřící už dnes dávají na provoz církve více než 600 milionů."*¹⁷⁷ V této části jsou podle něj zahrnuty vlastní podíly na získání příspěvků k opravám kostelů, zařízení škol a provozu charit, i samostatné opravy kostelů, na něž stát i obce přispívají v republikovém průměru naprosto nedostatečně.

*"Snad bychom měli vzít v úvahu, kde se nachází ta většina výdělečně činných katolíků, kteří nemají pražské platy. Snad bychom měli myslet na to, že jsou to právě tito lidé, kteří mají početnější rodiny, čímž dělají velkou službu vymírající společnosti, ale za cenu životního minima,"*¹⁷⁸

podotýká též arcibiskup Graubner a dodává, že i bez zohlednění těchto aspektů by návrh Cyrila Svobody vynesl maximálně třetinu jeho výpočtu. *"Při započtení toho, co už dnes věřící darují církvi, bychom došli k finanční zátěži věřících naprosto nesrovnatelné s ostatními občany. Je spravedlivé chtít po této skupině občanů další oběti?"* ptá se a všimá si i toho, že církevní památky, na které stát přispívá jen nedostatečně, jsou významnými objekty cestovního ruchu a vynášejí tak státu a společnosti mnohem více. *"Církev berou tuto problematiku vážně a ve společné komisi Ekumenické rady církví a České biskupské konference pracují na společných návrzích. Návrh pana ministra*

---

¹⁷⁷ Vyjádření ČBK k výzvě ministra Svobody *Nebojme se začít* [online]. 2007, 14. 8. 2007 [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://cs.christiantoday.com/article/vyjadreni-cbk-k-vyzve-ministra-svobody-nebojme-se-zacit/7896.htm>>.

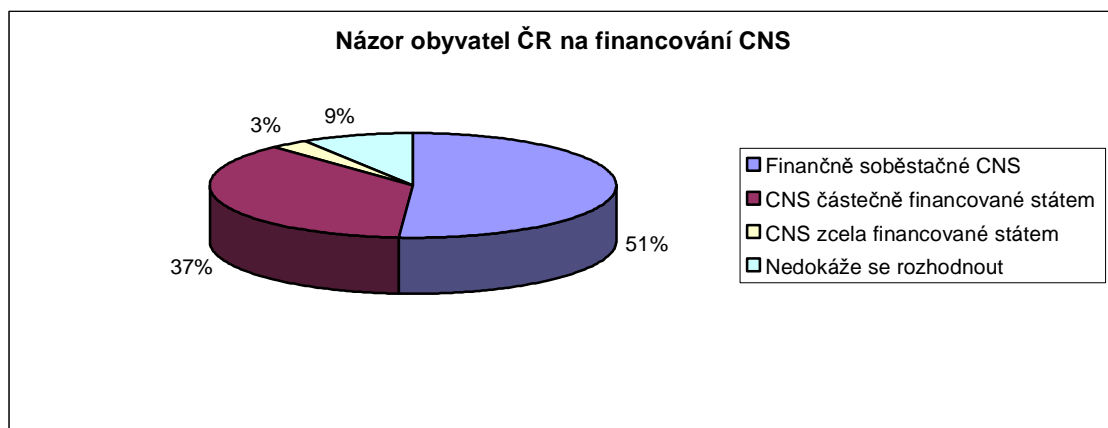
¹⁷⁸ Tamtéž.

*budeme vážně akceptovat a pozveme jej na jednání komise expertů," uzavírá arcibiskup Graubner.*¹⁷⁹

6.2.3. Názor veřejnosti na budoucnost financování církví a náboženských společností

Zatím poslední opravdu seriózní průzkum veřejného mínění týkající budoucnosti financování CNS uskutečnilo Centrum pro výzkum veřejného mínění ve dnech 27.2 - 3.3. 1998. Dotázáno bylo celkem 1107 osob starších 15 let reprezentujících obyvatelstvo ČR.

Výzkumníci CVVN zjišťovali názor obyvatel na financování církví a zjistili, že 51 % občanů se domnívá, že by CNS měly být finančně soběstačné, 37 % by připustilo částečné financování státem, 3 % obyvatel by bylo pro úplné financování CNS státem a 9 % se nedokázalo rozhodnout.¹⁸⁰ Pro větší přehlednost jsem data zpracoval do výšečového grafu.

Zdroj dat: MIŠOVIČ, Ján, RENDLOVÁ, Eliška. *K navrácení církevního majetku a k financování církví* [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 1998, 24. 3. 1998 [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.muweb.cz/www/cirkev/pd80324.htm>>.

¹⁷⁹ Vyjádření ČBK k výzvě ministra Svobody *Nebojme se začít* [online]. 2007, 14. 8. 2007 [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://cs.christiantoday.com/article/vyjadreni-cbk-k-vyzve-ministra-svobody-nebojme-se-zacit/7896.htm>>.

¹⁸⁰ MIŠOVIČ, Ján, RENDLOVÁ, Eliška. *K navrácení církevního majetku a k financování církví* [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 1998, 24. 3. 1998 [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.muweb.cz/www/cirkev/pd80324.htm>>.

Rozdílné názory na finanční zabezpečení se objevily zejména podle věku, regionů, politické orientace a stavu životní úrovně.

Za finanční příspěvek státu církvím se přimlouvalo 33 % dotázaných do 19 % let. Ve skupině 60letých a starších to bylo 43 %. Na Moravě by souhlasilo se státním příspěvkem 43 % občanů, zatímco v českých regionech to bylo 37 %. V okruhu sympatizantů politických stran byl souhlas se státním příspěvkem následující: 66 % KDU-ČSL, 43 % US, 43 % ODS, 37 % ČSSD, 22 % KSČM. Z lidí s dobrou životní úrovní by bylo alespoň pro částečné financování církví státem 41 % a špatnou životní úrovní 37 %. Ve skupině obyvatel hlásících se k některé z CNS by podpořilo příspěvek státu církvím 59 %, z připouštějících 47 % a nevěřících 24 %.¹⁸¹

6.3. Podoba financování církví a náboženských společností po přijetí zákona o majetkovém vyrovnání

Základní normou českého konfesního práva, vymezující postavení církví a náboženských společností zůstane i nadále zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech. S přijetím zákona o majetkovém vyrovnání dojde v zákoně č. 3/2002 Sb., k několika změnám, které se týkají úpravy tzv. zvláštních práv, kterými tento zákon zasahoval do oblasti financování církví a náboženských společností. Zásadní změnu bude znamenat zrušení písmene c) v 1. odst. § 7 a zrušení celé páté části zákona č. 3/2002 Sb. Zároveň bude zrušen zákon č. 218/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církví a zákonů, kterými byl pozměňován.¹⁸² Dojde také ke zrušení nařízení vlády č. 566/2006 Sb., o úhradě požitků duchovních církví a náboženských společností.

Možnosti financování podle § 27 zákona 3/2002 Sb. o církvích a náboženských společnostech, který upravuje financování CNS ale zůstanou beze změny. Příjmy 13 registrovaných církví a náboženských společností, které dnes nejsou financovány ze státního rozpočtu budou i nadále tvořit příspěvky fyzických a právnických osob, příjmy

---

¹⁸¹ MIŠOVIČ, Ján, RENDLOVÁ, Eliška. *K navrácení církevního majetku a k financování církví* [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 1998, 24. 3. 1998 [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW: <http://www.muweb.cz/www/cirkev/pd80324.htm>.

¹⁸² Zákon č. 16/1990 Sb. a zákon č. 522/1992 Sb.

z prodeje a z pronájmu movitého a nehmotného majetku CNS, úroky z vkladů, dary a dědictví, sbírky a příspěvky, půjčky a úvěry, příjmy z podnikání nebo z jiné výdělečné činnosti a dotace.¹⁸³ Na financování těchto třinácti církví a náboženských společností tedy nebude mít přijetí nového zákona přímý vliv.

Přijetí zákona o majetkovém vyrovnání bude znamenat změnu zejména pro 17 církví a náboženských společností, které mají v současnosti podle § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 3/2002 Sb. o církvích a náboženských společnostech právo být financované podle zvláštního předpisu o finančním zabezpečení CNS (zákon č. 218/1949 Sb.). Zrušení těchto norem bude znamenat konec financování CNS státem a církve a náboženské společnosti tak budou teoreticky nezávislé na finanční podpoře ze strany státu. Stát se však v novém zákoně zavazuje kromě finanční náhrady za nevrácený majetek vyplácet těmto CNS po dobu dvaceti let příspěvek na podporu jejich činnosti. V prvním roce po přijetí zákona bude církvím a náboženským společnostem poskytnut příspěvek na podporu činnosti ve stejné výši jakou měl příspěvek poskytnutý v posledním roce financování na základě zákona č. 218/1949 Sb. Hodnota poskytnutého příspěvku se pak bude pozvolna snižovat, každý rok o 5 %. Vzhledem k celkové výši příjmů z finančních náhrad se dá rovněž očekávat, že na významu nabudou i příjmy z úroků. Kromě příjmů z finančních náhrad bude mít těchto 17 CNS podle § 27 odst. 4 zákona č. 3/2002 samozřejmě možnost využívat stejných příjmů jako ostatní církve a náboženské společnosti. Můžeme očekávat, že v případě odškodňovaných CNS nabudou na významu příjmy z úroků z vkladů a příjmy z prodeje a pronájmu navraceného nemovitého majetku. Příjmy z prodeje nemovitostí porostou zejména v prvních letech po přijetí zákona, kdy se budou CNS prodejem zbavovat navracených, ale nepotřebných nemovitostí.

Na financování církevního školství, sociálních, zdravotnických a charitativních služeb provozovaných CNS a údržbu kulturních památek nebude mít přijetí nového zákona žádný vliv. Při financování těchto oblastí zůstane nadále zachován rovný přístup k finančním prostředkům z veřejných rozpočtů. Školy, sociální, zdravotnické a charitativní služby provozované registrovanými CNS tak budou mít nadále možnost čerpat dotace ze státního rozpočtů, stejně jako jakékoli jiné právní subjekty zabývající

---

¹⁸³ Jedná o zachování současných obecných možností financování, kterým jsem se již věnoval v kapitole 5.2. této práce.

se touto činností.¹⁸⁴ Nadále tak bude platit současný stav, podrobně popsany v kapitole 5.4. této práce.

Na otázku, zda se CNS, dokáží během 60 let adaptovat na nový model financování a v budoucnosti získat naprostou finanční nezávislost na státu, nelze v současné době jednoznačně odpovědět. Můžeme však předpokládat, že zejména v prvních letech fungování nového modelu financování nebudou mít tyto církve a náboženské společnosti o finanční prostředky nouzi.

---

¹⁸⁴ Ministerstvo kultury ČR. *Obecně o možnostech financování církví a náboženských společností* [online]. c2007 [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1046>>.

ZÁVĚR

Současný systém financování není pro církve a náboženské společnosti zdaleka nevýhodný, platná legislativa jim umožňuje využít celou řadu zdrojů financování. Více než polovina registrovaných CNS má navíc právo být financována státem. S výší finančních prostředků ze státního rozpočtu není v současné době většina CNS spokojena. Ani církvím a náboženským společnostem, které dostávají dotace od státu však nic nebrání aktivně se podílet na svém financování a vyvíjet řadu výdělečných aktivit. Církve a náboženské společnosti, které mají aktivní věřící a iniciativní přístup si dokáží zajistit dostatek finančních prostředků pro svou činnost i v rámci současného systému, bez ohledu na to, zda mají nárok na financování své činnosti od státu.

Již delší dobu se odborníci i politici zamýšlejí nad možnostmi použití modelů financování vytvořených a fungujících v jiných demokratických státech. Vzhledem ke špatné majetkové základně CNS a faktu, že jsou tyto modely založeny převážně na podpoře samotných věřících, je většina těchto modelů nevhodná pro naše prostředí. Česká republika je v Evropě výjimečná svou nízkou úrovní religiozity a malým počtem aktivních věřících a není možné bez úprav aplikovat zahraniční modely financování na naše velmi specifické prostředí. Při tvorbě budoucího modelu financování se lze těmito zahraničními modely inspirovat a použít buď v upravené podobě, nebo jako doplňkové zdroje financování.

Vzhledem k existenci tzv. blokačních paragrafů, kterými se stát zavázal církvím a náboženským společnostem navrátit odebraný majetek, je nutné otázku restitucí dříve nebo později vyřešit. O řešení restitucí církevního majetku a financování CNS se diskutuje prakticky nepřetržitě od roku 1989, ale až v poměrně nedávné době se objevila snaha vyřešit celý problém systémově, na základě zákona o majetkovém vyrovnání s CNS. Od přijetí zákona o majetkovém vyrovnání si stát slibuje vyrovnání s minulostí a zároveň vyřešení budoucnosti financování církví. Domnívá se, že tento zákon zajistí církvím a náboženským společnostem finanční nezávislost na státním rozpočtu, což bude v dlouhodobém horizontu znamenat nižší výdaje ze státního rozpočtu. Skutečná nezávislost církví a náboženských společností nenastane naráz přijetím nového zákona, ale postupně s tím, jak poroste schopnost CNS se samofinancovat. Je možné, že si za několik let po přijetí zákona o majetkovém vyrovnání vybudují církve a náboženské

společnosti takovou hospodářskou základu, že pro jejich finanční zabezpečení nebude finanční náhrada za nevrácený majetek nezbytná. Příjmy z těchto náhrad pak budou moci investovat např. do církevního školství, nových nemovitostí, nebo charitativní činnosti. Je zde také možnost, že církve a náboženské společnosti nevybudují dostatečně výdělečnou základu a příjmy z finančních náhrad budou muset využít na pokrytí provozních nákladů. Pokud by si CNS nebyly schopné během následujících 60 let zabezpečit dostatek finančních zdrojů a obejít se bez příjmů z finančních náhrad, došlo by pravděpodobně k dalším jednáním o jejich financování. Předmětem jednání by pak byly velmi pravděpodobně modely financování, které jsou dnes z různých důvodů považovány za méně vhodné alternativy, např. systém daňových asignací.

Jestliže se podíváme na tradiční zdroje financování CNS na našem území, zjistíme, že nový model nepřináší nic revolučního. Budoucnost financování založená zejména na příjmech z vlastního majetku a z příspěvků a darů členů je v podstatě návratem k historické tradici financování církví a náboženských společností v českých zemích.

Příprava majetkového vyrovnání nebo nového modelu financování je z mnoha hledisek (právního, ekonomického, etického,..) nesmírně složitou záležitostí. Najít řešení, která by dostatečně uspokojila zástupce příslušných CNS a uživatele původního církevního majetku, je velmi problematické. Na řešení tohoto problému a na návrhu zákona o majetkovém vyrovnání se podíleli zejména ekonomové z Ministerstva kultury ČR. Členy církevní i státní komise, která se na přípravě zákona podílela, nejsou ekonomové nebo specialisté na majetkové právo, ale zástupci jednotlivých státních resortů, popřípadě různých CNS nebo církevních organizací.¹⁸⁵ Cílem působení členů těchto komisí není snaha o nestranný pohled na věc a vyřešení celé záležitosti ke všeobecnému prospěchu, ale snaha získat co nejlepší podmínky pro organizaci, kterou v rozhovorech zastupují. Složení komise je z hlediska její odbornosti sporné, např. odborný přínos lékařky MUDr. Džamily Stehlíkové k tématu financování církví a náboženských společností může být diskutabilní. Mnohem prospěšnější by podle mého názoru byla komise složená z odborníků na projednávanou problematiku, tedy z ekonomů, právníků, specialistů na daňové a účetní právo, atd. Domnívám se, že by se členy takových komisí měli stát i religionisté, kteří by mohli přispět cennými

---

¹⁸⁵ Seznam členů těchto komisí uvádím v přílohách č. 7 a 8 této práce.

neustrannými poznatky k diskusí o majetkovém vyrovnání i budoucí podobě financování. Přínos religionistů v těchto diskusích spatřuji zejména ve spolupráci při stanovení vhodných kritérií pro rozdělování financování prostředků ze státního rozpočtu, vypracování metodiky sčítání věřících pro účely případné církevní daně, analýzy dopadu různých systémů financování na činnost CNS atd. Taková komise složená ze specialistů, kteří by nebyli na celé věci osobně zainteresováni by mohla dojít k objektivnějším závěrům, než komise složené z představitelů státu nebo členů CNS, pro které bude přijetí projednávaného zákona znamenat buď miliardové příjmy nebo výdaje. Je samozřejmé, že zákon vytvořený ve spolupráci s takovou nestrannou komisí by musel následně projít připomínkovým řízením všech zainteresovaných stran.

Jak jsem již zmínil v úvodu práce, jsem si vědom, že jako religionista nedokážu vytvořit ideální systém financování, ani fundovaně odpovědět na otázku, který z existujících modelů financování je pro specifické podmínky panující v ČR nejvhodnější. Domnívám se, že jsem v současném konfesním právu, modelu financování CNS i projednávaných řešeních našel řadu nedostatků. Tyto nedostatky vznikly mimo jiné i užíváním nepřesné a nejednotné terminologie. Řadě nesprávných formulací v normách českého konfesního práva bylo možno předejít jejich konzultací s religionisty. Existence těchto nedostatků je podle mého názoru významným argumentem pro to, aby se religionisté stali právoplatnými členy expertních komisí připravujících konfesněprávní normy. Odborný přínos religionistů spatřuji zejména při tvorbě obsahově výstižné terminologie užívané v českém konfesním právu a v prezentaci nestranného odborného pohledu na specifika CNS relevantní pro řešení otázek jejich financování.

BIBLIOGRAFIE

Primární literatura

Apoštolská církev. *Finanční zpráva AC za rok 2007* [online]. 2008 , 27. 03. 2008 [cit. 2009-03-20]. Finanční_zprava_ac_2007.xls. Dostupný z WWW: <<http://www.apostolskacirkev.cz/download.php>>.

Dopis + Kryštofa arcibiskupa pražského a českých zemí Ministerstvu Kultury ČR : Pravoslavná církev v českých zemích.doc [online]. 4. 4. 2005. c2007 [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=388>>.

Dopis biskupa Apoštolské církve Rudolfa Bubika Ministerstvu Kultury ČR : Apoštolská Církev.doc [online]. 24. 3. 2005. c2007 [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=388>>.

Dopis Pavla Kováčika předsedy klubu KSČM v Poslanecké sněmovně Ministerstvu Kultury ČR : Poslanecký klub KSČM.doc [online]. 29. 3. 2005. c2007 [cit. 2009-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=388>>.

Dopis představitelů Vlasteneckého sdružení antifašistů Ministerstvu Kultury ČR : Vlastenecké sdružení antifašistů.doc [online]. 20. 3. 2005. c2007 [cit. 2009-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=388>>.

Důvodová zpráva vládního návrhu zákona o zmírnění některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společnostem v době nesvobody, o vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.). [online]. Internetové stránky Ministerstva kultury ČR, c2007 , [cit. 2008-27-10]. Dostupná z WWW: <<http://www.mkcr.cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/majetkove-narovnani/default.htm>>

Grafiken und Daten zur Mitgliedschaft der Religionen in Deutschland [online]. 2008 ,
září 2008 [cit. 2009-03-03]. Dostupný z WWW:
<http://www.remid.de/info_zahlen_grafik.html>.

GRAUBNER, Jan. *Postoj katolíckej cirkve k věcnému záměru zákona : Přednáška arcibiskupa Jana Graubnera na CEVRO* [online]. 2008 , 1. 2. 2008 [cit. 2009-02-20].
Dostupný z WWW: <<http://tisk.cirkev.cz/z-domova/narovnani-vztahu-mezi-cirkvi-a-statem-aktualni-reflexe.html>>.

Komunistům se líbí Svobodův návrh financování církví věřícími [online]. ČTK, 2007 ,
30.8.2007 [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW:
<<http://cs.christiantoday.com/article/komunistum-se-libi-svoboduv-navrh-financovani-cirkvi-vericimi/8167.htm>>.

Konkurz na podporu rozvoje náboženských a nábožensko - kulturních aktivit [online].
Ministerstvo kultury ČR, 2009 [cit. 2009-03-09]. Dostupný z WWW:
<<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=5417>>.

Listina základních práv a svobod ČR.

Ministerstvo kultury ČR. *Financování na základě zákona č. 218/1949 Sb.* [online].
c2007 [cit. 2008-11-29]. Dostupný z WWW:
<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1048>

Ministerstvo kultury ČR. *CNS z hlediska daňových a účetních předpisů* [online]. 2007 ,
1.1.2007 [cit. 2009-03-13]. Pro MKČR zpracovala firma Ficalis, s.r.o. Dostupný z
WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1051>>.

Ministerstvo kultury ČR. *Návrh majetkového narovnání (2007-2008) - aktuální*
[online]. c2007 [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW:
<<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=2855>>.

Ministerstvo kultury ČR. *Obecně o možnostech financování církví a náboženských společností* [online]. c2007 [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1046>>.

Ministerstvo kultury ČR. *Počty duchovních a výše poskytnutých finančních prostředků*, [online]., c2006 , [cit. 2009-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1050>>.

MIŠOVIČ , Ján, RENDLOVÁ, Eliška. *K navrácení církevního majetku a k financování církví* [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 1998 , 24. 3. 1998 [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.muweb.cz/www/cirkev/pd80324.htm>>.

Nařízení vlády č. 566/2006 Sb. o úhradě osobních požitků duchovních církví a náboženských společností.

Návrh církevních restitucí je nadstandardní : Rozhovor s Vladimírem Koníčkem, poslancem KSČM a odborníkem na problematiku církví, o vládním návrhu majetkového vyrovnání s církvemi. [online]. 2008 , 7.5.2008 [cit. 2009-03-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.kscm.cz/article.asp?thema=2665&item=38317&category=&previev=archiv>>.

Návrh řešení majetkového narovnání metodou tzv. restituční tečky (2005) : Předkládací zpráva [online]. Ministerstvo kultury ČR, c2007 [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=388>>.

Registrované církve a náboženské společnosti - počty věřících : Obyvatelstvo podle náboženského vyznání k 1.3.2001 ze Sčítání lidu, domů a bytů 2001 [online]. Ministerstvo kultury ČR, c2007- [cit. 2009-03-30]. Soubor xls, 18 kB. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=382>>.

Stanovisko ČSSD k narovnání s církvemi : Tisková zpráva ČSSD 23.4.2008 [online]. 2008 , 23.4.2008 [cit. 2009-03-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.cssd.cz/s14983/tiskove-zpravy/a17658.html>>.

Ústava Řecka z 11. června 1975.]. [online]. c2004 [cit. 2009-11-2] Dostupná z WWW: < http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/gr00000_.html>

Věcný záměr zákona o nápravě některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společenstvem v době nesvobody a o narovnání vztahu mezi státem a církvemi a náboženskými společenstvi. [online]. Internetové stránky Ministerstva kultury ČR, c2007 , [cit. 2008-27-10]. Dostupný z WWW: < <http://www.mkcr.cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/majetkove-narovnani/default.htm>>.

Vládní návrh zákona o zmírnění některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společenstvem v době nesvobody, o vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společenstvi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společenstvi.) . [online]. Internetové stránky Ministerstva kultury ČR, c2007 , [cit. 2008-27-10]. Dostupný z WWW: < <http://www.mkcr.cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/majetkove-narovnani/default.htm>>.

Vyhláška č. 155/1931 Sb. z. a n., o novém zřízení Českobratrské církve evangelické.

Vyhláška Ministerstva kultury ČR č. 232/2002 kterou se provádí zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společenstvi a o změně některých zákonů

Vyjádření ČBK k výzvě ministra Svobody Nebojme se začít [online]. 2007 , 14. 8. 2007 [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://cs.christiantoday.com/article/vyjadreni-cbk-k-vyzve-ministra-svobody-nebojme-se-zacit/7896.htm>>.

Výnosy z církevní daně dosáhly v Itálii rekordní výše [online]. 30. 5. 2003. Tiskové středisko české biskupské konference, 2003 , 30. 5. 2003 [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/vynosy-z-cirkevni-dane-dosahly-v-italii-rekordni-vy-e.html>>.

Výroční zpráva ministerstva kultury za rok 2002 (kap. 7.1. Odbor církví) [online]. Internetové stránky Ministerstva kultury ČR, c2006 , [cit. 2008-06-15]. Dostupná z WWW: <<http://www.mkcr.cz/ministerstvo/vyrocnizpravy/default.htm>>.

Výroční zpráva ministerstva kultury za rok 2003 (kap. 7.1. Odbor církví) [online]. Internetové stránky Ministerstva kultury ČR, c2006 , [cit. 2008-06-15]. Dostupná z WWW: <<http://www.mkcr.cz/ministerstvo/vyrocnizpravy/default.htm>>.

Výroční zpráva ministerstva kultury za rok 2004 (kap. 7.1. Odbor církví) [online]. Internetové stránky Ministerstva kultury ČR, c2006 , [cit. 2008-06-15]. Dostupná z WWW: <<http://www.mkcr.cz/ministerstvo/vyrocnizpravy/default.htm>>.

Výroční zpráva ministerstva kultury za rok 2005 (kap. 7.1. Odbor církví) [online]. Internetové stránky Ministerstva kultury ČR, c2006 , [cit. 2008-06-15]. Dostupná z WWW: <<http://www.mkcr.cz/ministerstvo/vyrocnizpravy/default.htm>>.

Výroční zpráva ministerstva kultury za rok 2006 (kap. 7.1. Odbor církví) [online]. Internetové stránky Ministerstva kultury ČR, c2006 , [cit. 2008-06-15]. Dostupná z WWW: <<http://www.mkcr.cz/ministerstvo/vyrocnizpravy/default.htm>>.

Výroční zpráva ministerstva kultury za rok 2007 (kap. 7.1. Odbor církví) [online]. Internetové stránky Ministerstva kultury ČR, c2006 , [cit. 2008-06-15]. Dostupná z WWW: <<http://www.mkcr.cz/ministerstvo/vyrocnizpravy/default.htm>>.

Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech)

Zákon č. 37/1973 Sb., o veřejných sbírkách a o loteriích a jiných podobných hrách.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů (občanský zákoník).

Zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách a o změně některých zákonů (zákon o veřejných sbírkách).

Zákon kongruový č. 122/1926 Sb. z. a n., o úpravě platů duchovenstva církví a náboženských společností státem uznaných, příp. recipovaných.

Zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem.

Zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností.

Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

Sekundární literatura

BEDNÁŘ, František. *Církev a stát*. Praha : Melantrich, 1934. 236 s. Výhledy; sv. 19.

Církev a majetek. Žegklitz Jaromír. 1. vyd. Praha : Občanský institut, 1993. 28 s. ISBN 80-900190-4-8.

FARSKÝ, František: *Stát a církev: Poměr státu českého k církvi římské od prvopočátku až do roku 1924*, Praha : K. Farský 1924. 372 s.

KALNÝ, Mojmír. *Círky a majetek 2 : Návrh katolické církve na využití a správu restituovaného majetku*. 1. vyd. Praha : Občanský institut, 1993. 43 s. ISBN 80-900190-8-0.

KAPLAN, Karel. *Stát a církve v Československu v letech 1948-1953*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1993. 440 s. Studie - materiály - dokumenty ; sv. 3. ISBN 80-85765-27-6.

LAMPARTER, Michal. Právo financování církví a náboženských společností. In LAMPARTER, Michal. *6. ročník konference Církev a stát*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2001. s. 34-39. ISBN 80-210-2769-X.

MARRÉ, Heiner. Systémy financování církví v zemích Evropské unie a v USA. *Revue pro církevní právo* [online]. 1998, č. 2 [cit. 2009-01-12]. Dostupný z WWW: <<http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/marre.htm>>.

MATĚJKOVÁ, Monika. *Návrh na financování církve* [online]. 2007, 23.08.2007 [cit. 2009-03-05]. Dostupný z WWW: <<http://dumfinanci.cz/ekonomika/navrh-na-financovani-cirkve>>.

MLČOCH, Jan. *Malá ekonomická encyklopedie*. 5. aktualiz. vyd. Praha : Linde, a. s., 2007. 295 s. ISBN 978-80-7201-664-8.

NOVÁK, František. *Lidovci nesouhlasí s financováním církví podle Svobody* [online]. 2007, 13. 8. 2007 [cit. 2009-03-05]. Dostupný z WWW: <http://ihned.cz/3-21807390-franti%9Aek+nov%E1k-000000_d-e5>.

PILNÝ, Jaroslav. *Ekonomika veřejného sektoru*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2005. 202 s. ISBN 80-7194-728-8.

PILNÝ, Jaroslav. Problematika financování církví v České republice. In *Scientific papers of the University of Pardubice : Faculty of economics and administration, Series*

D, 4. 1. vyd. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2001. s. 266-271. Dostupný z WWW: <<http://library.upce.cz/Sources/CL79.pdf>>. ISSN 1211-555X.

REKTOŘÍK, Jaroslav. *Ekonomická dimenze křesťanství a církve : Její reflexe v ČR*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2000. 206 s. ISBN 80-210-2293-0.

REKTOŘÍK, Jaroslav. *Transformační a alokační problémy marginálních segmentů odvětví veřejného sektoru*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1999. 132 s. ISBN 80-210-2093-9.

ROBBERS, Gerhard (ed.). *Stát a církve v zemích EU*. 1. vyd. Praha : Academia, 2002. 366 s. ISBN 80-200-0967-1.

ROSENMAYER, Tomáš. *Ekonomické výsledky církevních subjektů v roce 2004 : Projekt ekonomika církví a náboženských společností*. 1. vyd. Brno : Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2006. 16 s. ISBN 80-239-7786-5.

SMRČINA, Jan. *Dobrovolná podpora církve*. Česká biskupská konference 1. vyd. Praha : Concordia Pax, 1999. 8 s. ISBN 80-85650-11-8.

STUHLÍKOVÁ, Helena. Dary, veřejné sbírky, kostelní sbírky, reklama, sponzorství. *Unes : účetnictví a daně pro územní samosprávné celky, příspěvkové organizace, organizační složku státu a nevýdělečné organizace*. 2007, roč. 5, č. 3. ISSN 1214-181X.

ŠTÍCHA, Karel. *Co se ještě neřeklo o majetkovém vyrovnání. - Příspěvek ing. Karla Štíchy, předsedy expertní komise pro majetkové narovnání*. [online]. Tiskové centrum ČBK, c2008 , 29. 1. 2008 [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://tisk.cirkev.cz/z-domova/co-se-jeste-nereklo-o-majetkovem-narovnani-prispevky-ze-setkani.html>>.

TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církve v České republice*. 1. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002. 156 s. ISBN 80-7192-707-4.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1

Skladba zdrojů pro financování církví ve vybraných zemích Evropy a v USA

Příloha č. 2

Seznam církví a náboženských společností financovaných ze státního rozpočtu

Příloha č. 3.

Počet duchovních v letech 2000 – 2006

Příloha č. 4

Souhrnný přehled financování církví a náboženských společností ze státního rozpočtu na základě zákona č. 218/1949 Sb. v letech 2000 - 2006

Příloha č. 5

Výše finančních prostředků poskytnutých CNS v roce 2007 na základě zákona č. 218/1949 Sb.

Příloha č. 6

Finanční náhrada církvím a náboženským společnostem podle § 14 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

Příloha č. 7

Členové církevní komise pro majetkové vyrovnání mezi státem a CNS

Příloha č. 8

Členové státní komise pro majetkové vyrovnání mezi státem a CNS

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Skladba zdrojů pro financování církví ve vybraných zemích Evropy a v USA

Země	Zdroje příjmů			
USA	50% sbírky	50% fundraising, výnosy z majetku, nepřímá státní podpora		
Francie	75% sbírky a dary	25% účelové sbírky na udržování farního kléru - dobrovolný příspěvek na kult		
Nizozemí	70% příspěvek na církev	20% nedělní sbírky a dary	10% výnosy majetku a státní subvence církevnímu školství	
Rakousko	85% církevní příspěvky	10% výnosy z majetku	5% sbírky, dary, státní podpora ve formě renty za nevrácený zkonfiskovaný majetek	
Švédsko	systém církevních daní - 1,25% zdanitelných příjmů			
Švýcarsko	systém církevní daně			
Německo	80% církevní daň	10% státní subvence	5% výnosy majetku a státní odškodnění za sekularizaci církevního majetku v minulých stoletích	5% sbírky a dary
Španělsko	systém daňových asignací - 0,5239% z daně z příjmu			
Itálie	systém daňových asignací - 0,8% z daně z příjmu			

Zdroj: REKTOŘÍK, Jaroslav. *Transformační a alokační problémy marginálních segmentů odvětví veřejného sektoru*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1999. s. 45.

Příloha č. 2

Seznam církví a náboženských společností financovaných ze státního rozpočtu, stav k 1.1. 2008

- Apoštolská církev
- Bratrská jednota baptistů
- Církev adventistů sedmého dne
- Církev bratrská
- Církev československá husitská
- Církev řeckokatolická
- Církev římskokatolická
- Českobratrská církev evangelická
- Evangelická církev augsburského vyznání v České republice
- Evangelická církev metodistická
- Federace židovských obcí v České republice
- Jednota bratrská
- Luterská evangelická církev a.v. v České republice
- Náboženská společnost českých unitářů
- Pravoslavná církev v českých zemích
- Slezská církev evangelická augsburského vyznání
- Starokatolická církev v ČR

Ostatní registrované církve a náboženské společnosti nemají oprávnění k uvedenému zvláštnímu právu podle § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 3/2002 Sb. nebo tohoto práva nevyužívají.

Zdroj: Ministerstvo kultury ČR. *Financování na základě zákona č. 218/1949 Sb.* [online]. c2007 [cit. 2009-1-29]. Dostupný z WWW: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1048>

Příloha č. 3

Počet duchovních v letech 2000 – 2006 (přepočtený)

Název	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Církev římskokatolická celkem	2 462,10	2 428,00	2 542,36	2 591,55	2 619,24	2 753,68	2 829,95
Českobratrská církev evangelická	253,00	243,00	231,00	262,00	245,74	228,62	244,39
Církev československá husitská	252,20	253,00	280,16	321,68	374,53	388,84	407,19
Slezská církev evangelická a. v.	77,50	69,00	75,50	74,50	85,00	87,00	84,75
Pravoslavná církev v českých zemích	109,53	124,00	129,08	143,01	148,33	155,24	167,15
Apoštolská církev	90,00	98,00	105,00	119,00	142,00	156,17	162,30
Církev bratrská	65,50	67,00	81,00	80,20	86,69	90,62	97,11
Církev řeckokatolická	30,00	32,00	31,00	41,00	37,15	36,91	36,61
Evangelická církev a. v. v ČR	8,00	8,00	8,00	8,73	10,54	11,09	12,28
Evangelická církev metodistická	33,45	39,00	33,77	36,66	39,81	45,38	47,37
Jednota bratrská	50,00	45,00	55,00	62,00	64,40	73,25	80,38
Luterská evangelická církev a.v. v ČR	11,00	11,00	13,20	12,82	12,50	13,50	13,50
Starokatolická církev v ČR	28,00	32,00	32,00	33,00	34,00	35,00	38,00
Federace židovských obcí v ČR	26,90	27,00	31,00	33,00	36,51	36,59	33,69
Náboženská spol. českých unitářů	3,10	4,00	3,21	3,00	3,00	3,00	3,58
Bratrská jednota baptistů	-	-	-	-	-	21,70	26,40
CELKEM	3 500,28	3 480,00	3 651,28	3 822,15	3 939,44	4 136,59	4 284,65

Zdroj: Ministerstvo kultury ČR. *Počty duchovních a výše poskytnutých finančních prostředků*, [online]., c2006 , [cit. 2009-03-15]. Soubor xls, 28 kB Dostupný z WWW: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1050>.

Příloha č. 4

Souhrnný přehled financování církví a náboženských společností ze státního rozpočtu na základě zákona č. 218/1949 Sb. v letech 2000 - 2006 (v tis. Kč)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Počet duchovních	3 501	3 480	3 651	3 824	3 941	4 137	4 285
Platy duchovních	422 537	462 197	537 282	605 896	639 994	675 963	746 185
Pojistné duchovních	146 336	159 486	185 635	209 577	222 736	236 517	261 086
Platy administrativy	31 798	33 240	32 986	34 000	34 000	34 000	34 000
Pojistné administrativy	11 004	11 434	11 433	11 776	11 866	11 890	11 887
Platy celkem včetně pojistného	611 675	666 357	767 336	861 249	908 596	958 370	1 053 158
Prostředky na věcné náklady CNS	38 833	40 700	40 117	39 700	37 000	33 509	37 000
Prostředky na údržbu majetku	12 030	24 745	25 300	25 300	23 058	26 491	23 740
CELKEM	662 538	731 802	832 753	926 249	968 654	1 018 370	1 113 898

Zdroj: Ministerstvo kultury ČR. *Počty duchovních a výše poskytnutých finančních prostředků : Souhrnný přehled financování církví a náboženských společností ze státního rozpočtu na základě zákona č. 218/1949 Sb. v letech 2000 - 2007* [online]. c2007 [cit. 2009-03-23]. Soubor xls, 25 kB. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1050>>.

Příloha č. 5

Výše finančních prostředků poskytnutých CNS v roce 2007 na základě zákona č. 218/1949 Sb. (v tis. Kč)

Název	Platy duchovních	Pojistné duchovních	Platy administrativy	Pojistné administrativy	Věcné náklady	Údržba církevního majetku	CELKEM
Církev římskokatolická celkem	574 854	201 199	23 338	8 168	25 397	16 454	849 410
Českobratrská církev evangelická	52 259	18 291	1 599	560	1 740	1 100	75 549
Církev československá husitská	83 781	29 323	2 729	955	2 971	1 872	121 631
Slezská církev evangelická augsburského vyznání	17 198	6 019	598	209	652	484	25 160
Pravoslavná církev v českých zemích	32 409	11 343	1 080	378	1 177	746	47 133
Apoštolská církev	29 291	10 252	1 086	380	1 184	751	42 944
Církev bratrská	21 666	7 583	626	219	682	437	31 213
Církev řeckokatolická	7 396	2 588	296	104	322	207	10 913
Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	2 988	1 046	92	32	99	53	4 310
Evangelická církev metodistická	10 268	3 594	350	123	378	218	14 931
Jednota bratrská	16 929	5 925	502	176	548	353	24 433
Luterská evangelická církev a.v. v České republice	2 882	1 009	109	38	118	0	4 156
Starokatolická církev v ČR	7 699	2 695	278	97	300	169	11 238
Federace židovských obcí v České republice	6 679	2 338	292	102	318	204	9 933
Náboženská společnost českých unitářů	918	321	24	8	26	17	1 314
Bratrská jednota baptistů	6 116	2 141	284	100	307	174	9 122
Církev adventistů sedmého dne	0	0	717	251	781	501	2 250
CELKEM	873 333	305 667	34 000	11 900	37 000	23 740	1 285 640

Zdroj: Ministerstvo kultury ČR. *Přehled počtu duchovních a finančních prostředků v roce 2007* [online].
©2007 [cit. 2009-03-23]. Soubor xls, 59 kB. Dostupný z WWW:
<<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1050>>.

Příloha č. 6

Finanční náhrada církvím a náboženským společnostem podle § 14 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

	Název	Roční splátka v Kč	Náhrada celkem v Kč
1.	Apoštolská církev	64 902 023	3 894 121 380
2.	Bratrská jednota baptistů	14 000 000	840 000 000
3.	Církev adventistů sedmého dne	32 000 000	1 920 000 000
4.	Církev bratrská	46 759 508	2 805 570 480
5.	Církev československá husitská	189 563 661	11 373 819 660
6.	Církev řeckokatolická	18 366 662	1 101 999 720
7.	Církev římskokatolická	3 550 000 000	213 000 000 000
8.	Českobratrská církev evangelická	139 261 022	8 355 661 320
9.	Evangelická církev a. v. v ČR	7 281 114	436 866 840
10.	Evangelická církev metodistická	22 587 695	1 355 261 700
11.	Federace židovských obcí v ČR	16 715 806	1 002 948 360
12.	Jednota bratrská	36 969 290	2 218 157 400
13.	Luterská evangelická církev a. v. v ČR	6 993 690	419 621 400
14.	Náboženská spol. českých unitářů	2 211 855	132 711 300
15.	Pravoslavná církev v českých zemích	70 442 428	4 226 545 680
16.	Slezská církev evangelická a. v.	40 187 921	2 411 275 260
17.	Starokatolická církev v ČR	16 757 325	1 005 439 500
	Celkem	4 275 000 000	256 500 000 000

Zdroj: §14 připravovaného zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a vlastní výpočty

Příloha č. 7

Členové církevní komise pro majetkové narovnání mezi státem a CNS

- 1) **Mons. Jan Graubner**
předseda Církevní komise pro majetkové narovnání mezi státem
a církvemi a náboženskými společnostmi
předseda České biskupské konference
arcibiskup olomoucký, metropolita moravský Církve
římskokatolické
- 2) **ThDr. Pavel Černý, Th.D.**
místopředseda Církevní komise pro majetkové narovnání mezi státem
a církvemi a náboženskými společnostmi
předseda Ekumenické rady církví a předseda Rady Církve bratrské
- 3) **Mons. PhDr. Miloslav kardinál Vlk**
arcibiskup pražský, metropolita a primas český Církve
římskokatolické
- 4) **Mons. František Lobkowicz, OPraem**
biskup ostravsko-opavský Církve římskokatolické
- 5) **Mons. ThLic. Dominik Duka, OP**
biskup královehradecký Církve římskokatolické
- 6) **P. Michael Josef Pojezdný, OPraem**
opat strahovský a předseda Konference
vyšších představených mužských řeholí Církve římskokatolické
- 7) **Mgr. Joel Ruml**
místopředseda Ekumenické rady církví a synodní
senior Českobratrské církve evangelické
- 8) **ThDr. Tomáš Butta, ThD.**
patriarcha Církve československé husitské
- 9) **JUDr. Tomáš Kraus**
tajemník Federace židovských obcí v ČR

Zdroj: Ministerstvo kultury ČR. *Návrh majetkového narovnání (2007-2008) - aktuální* [online]. c2007 [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=2855>>.

Příloha č. 8

Členové státní komise pro majetkové narovnání mezi státem a CNS

- 1) **Mgr. Václav Jehlička**
předseda Komise pro majetkové narovnání mezi státem a církvemi
a náboženskými společnostmi
ministr kultury
- 2) **Ing. Miroslav Kalousek**
ministr financí
- 3) **Mgr. Petr Gandalovič**
ministr zemědělství
- 4) **Karel Schwarzenberg**
ministr zahraničních věcí
- 5) **MUDr. Džamila Stehlíková**
ministryně, v jejíž působnosti jsou lidská práva a národnostní menšiny
- 6) **Miroslava Němcová**
místopředsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

Zdroj: Ministerstvo kultury ČR. *Návrh majetkového narovnání (2007-2008) - aktuální* [online]. c2007 [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=2855>>.